מס' 1264 ה אייר תשמ"ח 22.4.88

פרופ' יעקב לוינגר, האח של משה לוינגר.
הקוטב הנגדי ● אבי לן

עם הופעת „רומן רוסי" של מאיר שלו.
דיוקן וראיון ● יגאל סרנה

חייה ומותה של אווה קנובל, חוקרת היעלים
בעין גדי ● אריאלה רינגל־הופמן

השער – איזבלה רוסליני: חוזה דוגמנות בן 3.5 מיליון דולר עם חברות לאנקום ● הבת של אינגריד ברגמן ורוברטו רוסליני
● תצלום השער: סיגמה

„לאבא שלי
יש ראש יוצא מהכלל.
נחשו עם איזה בנק הוא עובד?"

הבנק הבינלאומי הראשון. יוצא מהכ

ההבדל הדק

בין להראות טוב | ולהראות מצויין

אורנה גאון
מרמת השרון

לפני תכנית
"ההבדל הדק"
67 ק"ג

אורנה גאון
**הפחיתה 10 ק"ג
ב־20 יום**

משקלה כיום
57 ק"ג

לפעמים ההבדל בין להראות טוב ולהראות מצויין הוא באמת דק. משהוא בין חמישה לעשרה קילוגרמים "עקשניים", שהופכים את ההבדל הדק הזה להבדל גדול.
עכשיו, למרזי מורית יש פיתרון גם בשבילך. תכנית מיוחדת לבעיית ההבדל הדק. תכנית אישית קצרה ונוחה. – להרזיה מהירה ולהמסת כל ריכוזי השומן.
תכנית מהפכנית המבטיחה לך להראות מצויין – ולתמיד.

במהירות ובפיקוח רפואי

בלי התרוצצויות. בלי לצאת מפתח הבית. ההתקשרות עם מרזי מורית היא ישירות לביתך. 24 שעות ביממה. השיטה מותאמת לנתוניך על ידי רופאי החברה ומאפשרת לך גם לאכול וגם לרזות במהירות.

הנוסחה המרזה ללא תרופה

כדי לרזות מהר יותר וקל יותר מותאמת לך בין הארוחות נוסחת מרזית, הכמוסות והמשקה השוויצרי, בלעדית לשיטת מרזי מורית.

המסת השומנים והצלוליט

כדי לרזות תיכן שצריך וכמה שצריך, מתאים עבורך הצוות הרפואי תכנית להמסת השומנים והצלוליט, המשלבת תכשירים בלעדיים, בנוסחה ייחודית לסילוק כל ריכוזי השומן הבעייתיים שלך.

הוכחות מדהימות להצלחה

התקשר אלינו ואנו נשלח לך עוד היום הוכחות מצולמות להצלחה בטוחה.

שירות מיוחד להרזיה מיידית!

תכנית ההרזיה והמסת השומנים בביתך תוך 48 שעות! שירות מיוחד להרשמה מיידית עומד לרשותך – טלפונית – בכל יום מ־8 בבוקר עד 8 בערב.
התקשר עכשיו ותוכל להתחיל לרזות מיד.

חייג – גם בלילות ובשבתות!
02-222903 ,02-225784 ,02-222676
או שלח אלינו את התלוש המצורף

חינם
מרזי מורית בע"מ
המלך ג'ורג' 35 ת.ד. 4456, ירושלים 91043
נא שילחו לביתי – חינם: חומר הסבר מפורט לשיטה + הסבר לכמוסות ולמשקה השוויצרי ב"מרזית" + הסבר לתכשירים לריכוזי השומן + הוכחות מצולמות + שאלון הרשמה מדעי – ללא כל התחייבות.
שם ______
כתובת ______

מרזי מורית • רואים תוצאות

אביב הגיע ולך מגיע... כלי זמר

מבצע מיוחד לתלמידי ביה"ס ימאהה ולרוכשים כלי נגינה מעל 1.000 ש"ח
אורגן כתף YAMAHA-SHS-10 ב־190 ש"ח בלבד (במקום 386 ש"ח)

אורגנים ביתיים

2 קומות עם בסיס ברגל

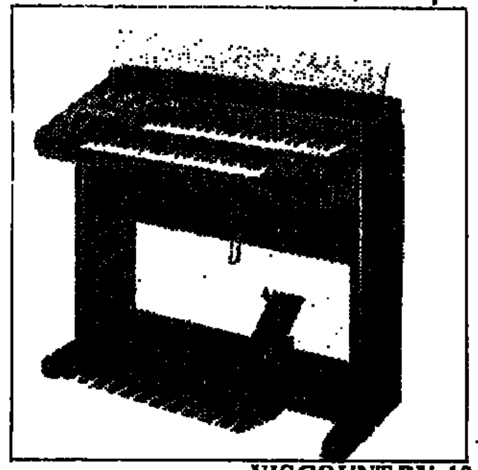

VISCOUNT BX-10
36 רגיסטרים, תריס, דיגיטלי, MIDI, סינטיסייזר, תופים PCM, תכנות.
5 תש' x 354 ש"ח
עם מחשב ללימוד עצמי **5 תש' x 380 ש"ח**

GEM MK-10RT
56 רגיסטרים, תריס, MIDI, 16 תופים PCM, תיכנות.
5 תש' x 401 ש"ח

YAMAHA ME-100
32 רגיסטרים, תריס, דיגיטלי, MIDI, 15 מקצבים.
5 תש' x 636 ש"ח

YAMAHA HS-4
FM, דיגיטלי, 2 x 4 אוקטבות, 1½ אוקטבות בסים, עם רגישות במקלדת - TOUCH & AFTER TOUCH, MIDI, 33 כלי הקשה, סינטיסייזר.
5 תש' x 1295 ש"ח

פסנתרים

מארבע החברות המובילות בעולם!

לדוגמא:
SAMICK S-108 **5 תש' x 1016 ש"ח**
YAMAHA C-108 **5 תש' x 1271 ש"ח**

פסנתרנים, מוסיקאים מורים ומכווני פסנתרים
הנכם מוזמנים לבוא ולהפגש עם אורחינו הנכבדים
נציגי מפעלי

STEINWAY & SONS

המבורג - גרמניה
מר A. TRUE - מנהל אירופה
ומר R. SEIBEL - מכוון פסנתרים ראשי
ביום ג' 26.4.88 בשעות 17.00-20.00
באולם התצוגה לפסנתרים החדש שלנו,
בדיזנגוף־סנטר, קומה ג'
האורחים ישמחו לענות על כל שאלותיכם,
לייעץ, להדריך ולעזור בכל הקשור
לפסנתרי STEINWAY & SONS, מתוצרת המבורג, גרמניה

חדש בכלי זמר

הגיעו!

סינטיסייזר YAMAHA DX-11
5 אוקטבות TOUCH & AFTER TOUCH, 224 צלילים.
5 תש' x 483 ש"ח

תיבת מקצבים YAMAHA RX-7
100 צלילים דגומים.
5 תש' x 365 ש"ח

דוגם סטריאופוני YAMAHA TX-16W
דגימה ב־50 KHZ. פילטרים דיגיטליים, 8 יציאות נפרדות.
5 תש' x 1268 ש"ח

סיקוונסר YAMAHA QX-3
48,000 צלילים בזיכרון, עם כונן.
5 תש' x 697 ש"ח

E! GREY MATTEER
תוספת חסרת תקדים לסידרת YAMAHA DX7. מוסיף 16 ערוצים MULTI-TIMBRAL, 220,000 צלילים בזכרון. ליווי אוטומטי.
3 תש' x 325 ש"ח

בקרוב!

Electro-Voice
ensoniq
Baldwin
MEINL

תופים

סטים 5 חלקים

THUNDER JUNIOR
סט תופים לגילאי 4-6 **3 תש' x 148 ש"ח**

SAMICK SD 225
עם אביזרים ומצילות PAISTE
3 תש' x 381 ש"ח

TAMA ZS 522X POWER
עם אביזרים (ללא מצילות) **5 תש' x 436 ש"ח**

TAMA SS 1522 POWER RACK
על מסילה (ללא מצילות) **5 תש' x 613 ש"ח**

אורגנים ניידים

עם קלידים קטנים

אורגן כתף להופעות!
YAMAHA SHS-10
מאפשר שליטה על כל אורגן, סינטיסייזר ומודול, MIDI, 25 כלים, 25 מקצבים, הקלטה, ליווי ממוחשב.
במחיר היכרות: 386 ש"ח במזומן.

YAMAHA PSS-30
8 צלילים, 8 מקצבים, הקלטה. **3 תש' x 47 ש"ח**

YAMAHA PSS-130
מדגים ומקליט, דיגיטלי. **3 תש' x 63 ש"ח**

YAMAHA PSS-170
3¾ אוקטבות, דיגיטלי, FM, 100 צלילים, 10 מקצבים.
3 תש' x 109 ש"ח

YAMAHA PSS-270
4 אוקטבות סטריאופוני, 100 צלילים 10 מיקצבים.
3 תש' x 150 ש"ח

YAMAHA PSS-470
4 אוקטבות סטריאופוני, אלפי צלילים, סינטיסייזר, תכנות תופים.
3 תש' x 218 ש"ח

עם קלידים גדולים

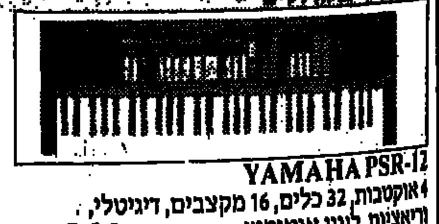

YAMAHA PSR-12
4 אוקטבות, 32 כלים, 16 מקצבים, דיגיטלי, וריאציות, ליווי אוטומטי.
3 תש' x 246 ש"ח

YAMAHA PSR-32
5 אוקטבות, סטריאופוני, דיגיטלי, 32 כלים, 16 מקצבים, תיכנות תופים.
3 תש' x 413 ש"ח

גיטרות

SAMICK SC-30
גיטרה קלאסית באיכות מעולה. **3 תש' x 58 ש"ח**

ADMIRA PALOMA
גיטרה קלאסית, תוצרת ספרד. **3 תש' x 72 ש"ח**

SAMICK EG 732 WA
גיטרה חשמלית. **3 תש' x 123 ש"ח**

בית YAMAHA
רשת כלי זמר
רשת חנויות המוסיקה הגדולה בישראל

בוא נדבר תכל'ס

אם אתה לקוח ותיק של בנק המזרחי בודאי התרגלת, כבר מזמן, כי בבנק המזרחי מדברים תכליס. הרי מה יותר מעניין בבנק מאשר, תכליס, כמה כסף אתה מרוויח; כמה אשראי אתה מקבל ובאילו תנאים; אילו תכניות חסכון עומדות לרשותך; מהי ההשקעה המוצלחת ביותר ... אם אתה עוקב אחר פעולות בנק המזרחי בעבר ובהווה אתה מגלה כי, לאורך זמן, בבנק המזרחי אתה, תכליס, מרוויח יותר. וזו הרי הסיבה הטובה ביותר להכנס לבנק.

אם אתה לקוח חדש, תגלה במהרה עובדה לא פחות חשובה: בנק המזרחי הוא בנק גדול, אבל לא גדול מדי. במילים אחרות אנחנו בנק לא בירוקרטי. בנק שמדבר איתך תכליס וסוגר איתך דברים מהר ובמקום. אין בבנק המזרחי פרוצדורות מסובכות או גורמי ביניים העלולים לגרום לסחבת מיותרת. למנהל הסניף שלך יש סמכויות נרחבות ביותר והדלת אליו, כמו גם למנכ"ל הבנק, תמיד פתוחה בפניך.

לא במקרה בחרנו במילה תכליס כסיסמת הבנק. אנו מאמינים כי מילה זו מבטאת לא רק את הגישה שלנו לבנקאות אלא גם את שלך. אתה מוזמן תמיד ובכל רגע לדבר איתנו, תכליס, על ענייני הכספים המעסיקים אותך. אנחנו מבטיחים להיות תמיד תכליתיים.

פוגל לוין ברנש

7 ימים

8

מוות בעין־גדי

גופתה של אווה קנובל, חוקרת יעלים גרמניה, נמצאה למרגלות צוק. איך זה קרה
● אריאלה רינגל־הופמן

14

רומן רוסי

מאיר שלו כתב רומן על דור הנפילים של ההתיישבות העברית. לא בטוח שבנהלל יאהבו את זה
● יגאל סרנה

18

לוינגר האחר

פרופ' יעקב לוינגר, מהבולטים בחוקרי מחשבת ישראל, בראיון חושפני על עמדותיו הפוליטיות. רחוק מהאח בחברון ● אבי לן

21

יורד מהארץ

מתי גולן, עורך־המשנה של „הארץ", פורש כעבור חמש שנות כהונה. חשבון שוקן ● חיים שיבי

22

מר 100 אחוז

יצחק אלישיב, ראש מועצת אזור, רץ לכנסת. השבוע, יעמוד לבחירה במחוז. לא משאיר שום דבר למיקרה ● עמנואל בר־קדמא

24

יפה ואופנה

איזבלה רוסליני, מדגמנת לחברת קוסמטיקה. אמה לא היתה מתביישת בה ● ז'אן־קלוד זאנה

26

יוני נתניהו

שר הביטחון בימי מיבצע אנטבה כותב על יוני נתניהו. פרק ראשון מתוך „ספר המופת", 48 דמויות שהפכו למיתוסים. הספר, בעריכת מיכאל בר־זוהר, יוצא לאור בימים אלה ● שמעון פרס

28

בנה ביתך

מה עושים כשמקבלים דירת שיכון ורוצים לגור בווילה
● עדית נעמן

31

אלון מגיב

אילנה ביאליק ז"ל, עובדת קול ישראל, התאבדה. גירסה שונה בעניין יחסיה עם מנהלי הרדיו
● יצחק אלון

35

מוריסיי

תקליט ראשון, „תחי השנאה", של סולן להקת ה„סמיתס", כובש את המאזינים ● אוף דה רקורד
● יואב קוטנר

41

אורגזמה ב'

„תהליך התענוג" ורעיונות נוספים בנושא ● כיופים, אודטה דנין

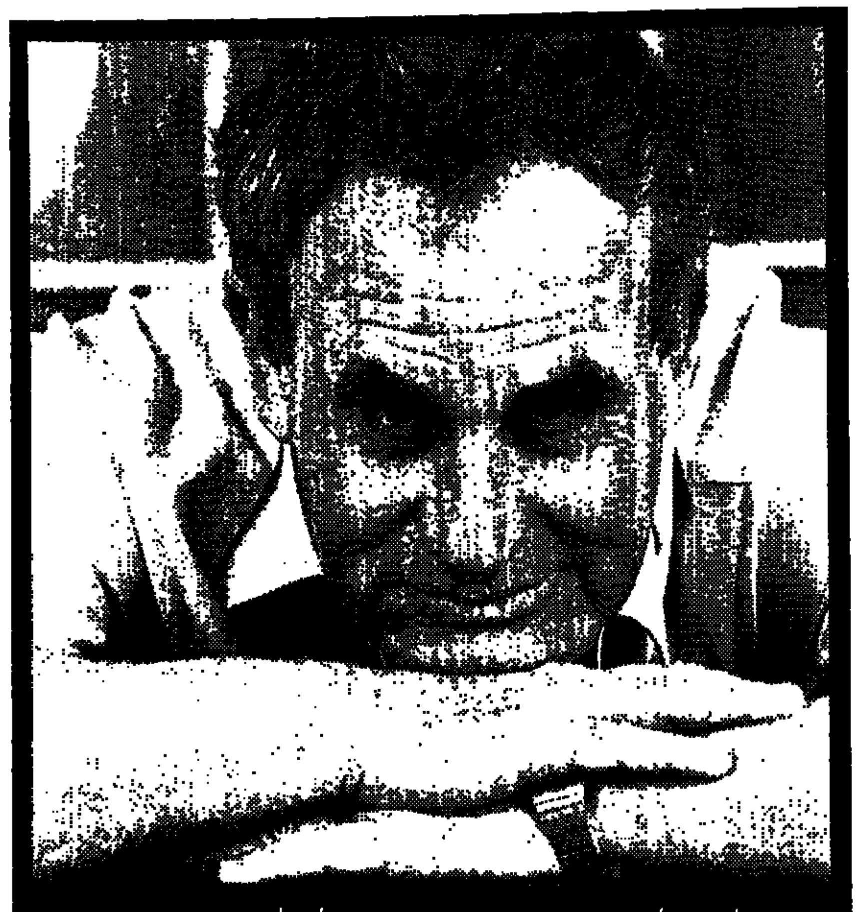

מתי גולן. תצלום: ציפי מנשה. ידע שיהיה עליו לפרוש

יוני נתניהו. „גבר צעיר, זקוף קומה, שלא הרבה בדיבור"

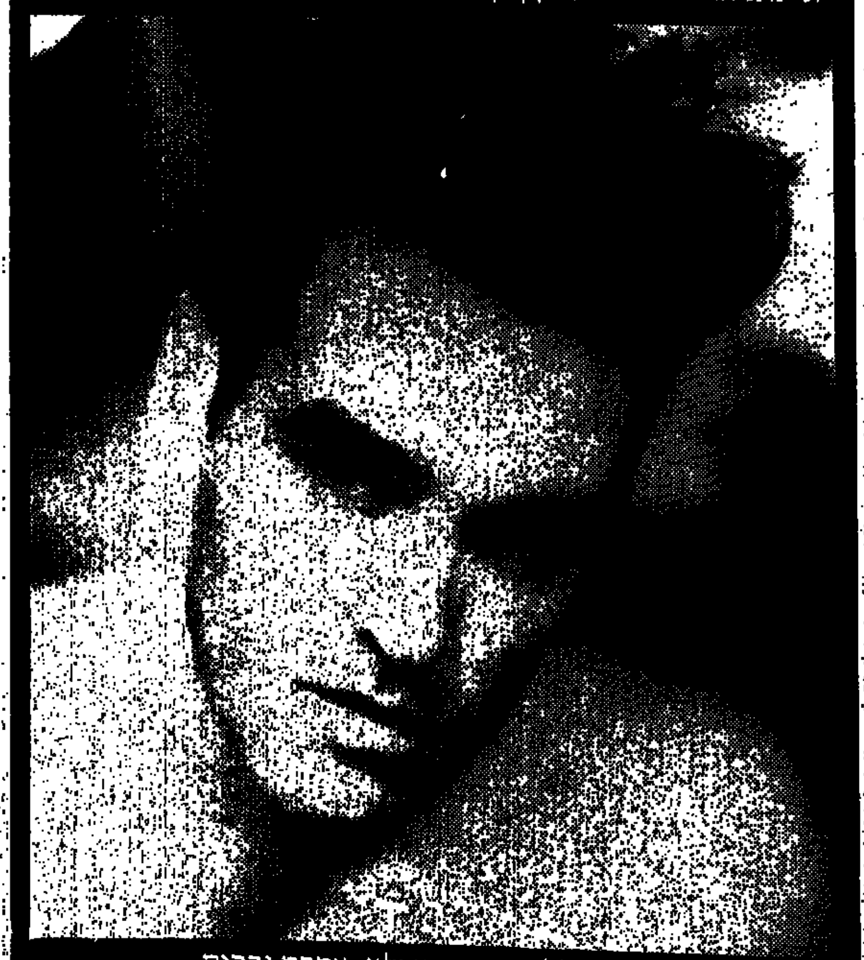

מוריסיי. פרידה נוגעת ללב מרחוב נודלין. אהבת גברים

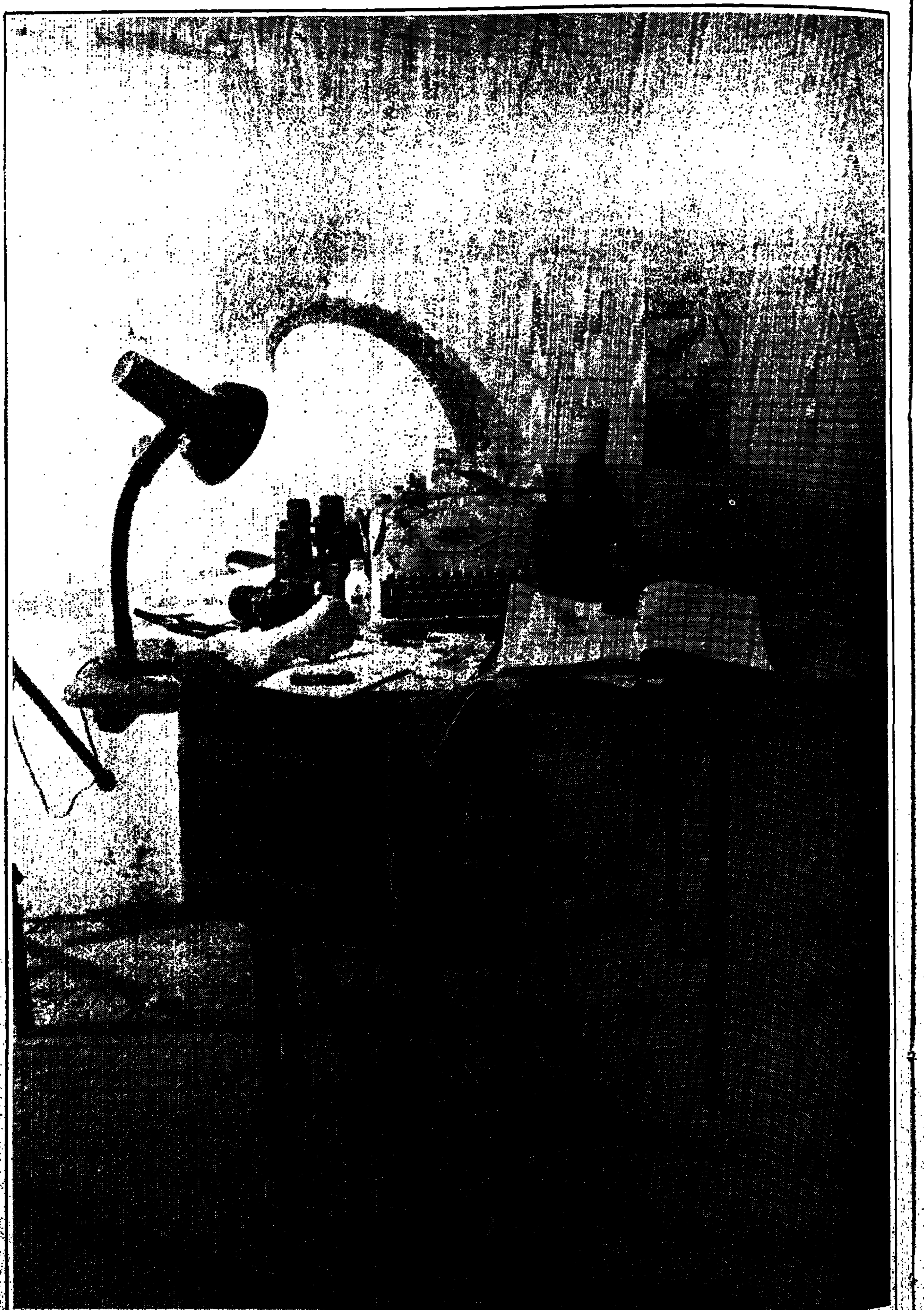

החדר במוזיאון בית ספר עין־גדי. בינתיים, לא בא איש לקחת את החפצים. תצלום: ערנה ברזומי

ילדות בדרום גרמניה, סבא וטרינר, אמא ציירת ופסלת • מות הסב, מות האם, מות הילד • מגורים במקלט, החיפושית הירוקה, כלבה בשם נוח • המחקר, הקשרים המעורים עם בית־ספר שדה • הימים האחרונים, הנפילה, החיפושים, הכתם הכחול

בסוף מרץ נמצאה גופתה של חוקרת יעלים גרמניה, 31, למרגלות מצוק בעין גדי • אריאלה רינגל־הופמן הולכת אחריה • שחזור

טעות אחת קטנה, לא צריך יותר

אריאלה רינגל־הופמן

באוקטובר 1987, כאה אווה קרולה קנובל, 31, מגרמניה לישראל. הגיעה באוניה, הביאה איתה פולקסוואגן, חיפושית 74', אוהל ארום, מזוודה עם בגדים וציוד למחקר, כולל שרוכים רורביים לנעלים. ירדה בחיפה, נסעה לעין־גדי, שמה את הדברים, ואמרה שהיא הולכת לעקוב אחר היעלים במדבר יהודה. חשבה להישאר עד יולי 88'.

כ־27' במרץ, הסתבר לאנשי בית־ספר שדה במקום שהיא נעלמה. שכבר ארבעה ימים איש לא ראה אותה. ביום ראשון גילו שהיא נעדרת, ביום שני החלו החיפושים, ביום שלישי נמצאה. גופה מרוסקת בתפר שבין המצוק לדרדרת.

שבוע אחר־כך, ארז מינהלן בית הספר את מה שנשאר אחריה. בעיקר ניירת. ספרות מקצועית, עבודות בנושא היעלים, מגדיר עקבות, עשרות דפי פוליו, כתובים צפוף, מתוייקים ברפרפות צהובות. מחקר שלעולם לא יגובש, לא יבוא לידי סיום. צילומי יעלים. צילומים משמורות טבע בעבר הירדן.

בינתיים, לא בא איש לקחת את החפצים. במשטרה מחכים לדו"ח נתיחת הגופה. בשגרירות גרמניה מחכים להנחיות מהמשפחה. המשפחה שותקת. וכך, במרתף שבבית ספר עין־גדי, מכוסים בשמיכת צמר ירוקה, מונחים תרמיל גב, שק שינה, מעיל, סוודר, מכתבים שנכתבו ולא ישלחו, קרן של יעל בוגר, ופרחים מיובשים, מודבקים על ניירות לבנים עם השם הלטיני.

■■■

יום אחד עברה קנובל ליד הגדר של קיבוץ עין־גדי, ראתה כלב קטן, סמרטוטי, בוכה, ולקחה אותו. קראה לו נות ונתנה לו לאכול. אחר כך היה רץ אחריה לכל מקום. אחר כך הסתבר שזו כלבה, כלבה שקוראים לה נוח. כשהיתה יוצאת לכמה ימים, היתה מבקשת ממישהו מהמתנדבים בבית הספר שיאכיל את הכלבה.

ביום רביעי, ה־23 במרץ, יצאה מבית הספר. יומיים אחר כך, ביום שישי, צילצל איש שבא מרחוק למזכירות ושאל איפה אווה קנובל. יצאה לשטח, אמרו לו. אבל היא קבעה איתי פגישה, אמר, באתי במיוחד בשבילה. אולי שכחה, אמרו לו.

בשבת פגשה מתנדבת מגרמניה, שהיתה מיודדת עם קנובל, את אלי גפן, איש רשות שמורות הטבע, חוקר שועלים. ראית את אווה, שאלה. לא, אמר, היא בטח בשטח. זה משונה, אמרה המתנדבת, היא לא ביקשה ממני להאכיל את נוח.

אווה קרולה קנובל, בירדן. הירדנים גילו עניין בעבודה שלה, לא יכלו להבטיח מימון

ששוות בדיקה. הוא מחליט להתרכז בכתם הכחלחל. מחובר לחבל הוא יורד את המצוק, חוצה את הוואדי ומטפס על הקיר שממול. התצפיתנים מלמעלה, דרך מכשיר הקשר, מכוונים אותו.

בעשר בבוקר הוא מוצא את קנובל, במכנסיים כחולים, חולצה בהירה, מוטלת למרגלות מצוק שגובהו כשמונים מטר. הוא מודיע על הפסקת החיפושים, מערכן את המשטרה ומזמין מסוק של חיל האוויר. המסוק מגיע לקניון, לא מצליח להתקרב למקום. לפנות ערב, הם מחליטים על הפסקת פעולת החילוץ, דוחים אותה ליום רביעי. בערב, בהתייעצות עם חיל האוויר, מסוכם על חילוץ רגלי. ביום רביעי, בשתיים אחר הצהריים, מסתיים הסיפור.

■■■

קרוב לשנה קודם לכן, באה קנובל לארץ בפעם הראשונה. הגיעה לעין־גדי וביקשה לעבוד שם כמתנדבת. על פי ההסדר במקום, המתנדבים מועסקים בעבודות ניקיון ותחזוקה בבית הספר. מקבלים יומיים או שלושה חופש, מקום לינה ומשהו כמו משכורת האמורה לכסות הוצאות לנסיעה ואוכל.

קנובל, הסתבר מאוחר יותר, התעניינה באפשרות לעקוב אחר היעלים בשמורה. שהתה בבית הספר כחודשיים, לא הסתדרה עם האחראי על עבודת המתנדבים ופוטרה. קנובל טענה שבית הספר לא עמד בהסכם, דרש ממנה לעבוד בימים המוגדרים כימי חופש. בית הספר טען משהו דומה, רק להיפך. לאחר שפוטרה, נשארה בארץ תקופת מה.

> "כמה פעמים ביקשנו ממנה שתודיע לאן היא הולכת, מתי היא חוזרת. השטח מסוכן, כבר היו אסונות. קנובל היתה מחייכת, אומרת בסדר, בסדר, ולא מודיעה"

> בדקו את הרכב, מצאו שהשאירה בפנים את שק השינה שלה, פנס, תרמיל גב. באותו רגע ידעו שהיא מתה

אובדן־חיים מטופש

ביום שבו אנחנו מגיעות לעין גדי, אלי רז מחלץ צעיר שטבע בגבים של נחל רחף. בשתיים הוא מגיע לחדר האוכל, מותש. 14 שנים בעין גדי, הגיע לנהל את בית ספר שדה, אחר כך חזר לירושלים. אחר־כך, בהתייעצות משפחתית, הוחלט לחזור לקיבוץ. 14 שנים בראש צוות חילוץ במדבר יהודה. התחושה הקשה של בזבוז. אובדן חיים מטופש, מיותר, לקח שלא נלמד.

יש כמה כללים, אומר רז, שאם שומרים עליהם, מקטינים את הסיכון. לא לצאת לבד לשטח. להשאיר, בבית, אצל חברים, בכל מקום שהוא, את המסלול המתוכנן, הערכה משוערת מתי חוזרים. להצטייד היטב. למידבר לא יוצאים עם מברשת שיניים בכיס ומימיה אחת. ללכת בדרכים המסומנות. לא לקצר, לא להמציא נתיבים. לברר פרטים הכרחיים קודם שיוצאים. בתקופה המועדת לשטפונות, למשל, לא להיכנס לקניונים העמוקים. יש נחלים שכשעת שיטפון הם מלכודות. אם מתוכנן טיפוס, לקחת חבל מתאים, לא לסמוך שיהיה שם, שמישהו אחר ישאיר. מדבר יהודה לא חייב להיות קבר אחים. הוא איזור טיולים יפהפה, שצריך ללמוד איך לטייל בו.

גפן הזה מהישראלים הבודדים שיצרו קשר קרוב עם קנובל. ביום ראשון בבוקר הלך עם מנהל השמורה לנחל ערוגות. החיפושית הירוקה של קנובל עמדה בחניון. בדקו את הרכב, מצאו שהשאירה בפנים את שק השינה שלה, פנס, תרמיל גב. גפן אומר, שבאותו רגע ידע שהיא מתה. הדבר האחרון שחשב עליו היה, שהיא נפלה ממצוק.

בערב תפסו את אלי רז, ראש צוות החילוץ במדבר יהודה, חבר קיבוץ עין גדי. אווה נעלמה, אמרו לו. הוא היה בדרך לקונצרט בירושלים. בחצות, כשחזר, נפגשו שם, קבעו להתחיל את החיפושים בשש בבוקר.

בבוקר עברו על מה שאינו מצא שבאספת הרכב. שבחניון הציור, שבשאר בו עדות של אריאל רותם, פקח הרשות, שראה אותה ביום רביעי ב־12.30 בבריכות העליונות של הנחל, כשיתקרר קצת, אמרה לרותם, תלך למפל היבש, המפל הענק של נחל ערוגות. רותם אמר שהיתה עם בגד ים, שסחבה איתה תרמיל קטן ומימיה אחת.

■■■

רז הגדיר את שטח החיפושים: הבריכות העליונות, המפל, קירות הקניון. היו שם אבי רם מנהל השמורה, אסף מהמחקר על הנמרים, שתי מדריכות מבית הספר, גפן, ושניים נוספים שיצאו עם תגבורת להמת המידבה ולנסות ולצפות על השטח מלמעלה.

רז הלך לקמפינג שלחוף ים המלח. חופש ושקט של ציפית שבאה משום מקום. ועונה בחניון, פרופסור גרמני שהתאכסן שם ואיש לא ידע מה הוא עושה. אווה, אמרו לו, היתה מבקרת אותם מדי פעם.

הפרופסור לא היה, הזקנה נסעה לאילת. מישהו שעזר לה להעמיס את החפצים על הרכב אמר, שקנובל לא נסעה איתה, שהוא בטוח בכך.

לפנות ערב דיווחו שני התצפיתנים שעלו לגג ההר, שהם רואים כתם יוצא דופן בנוף, כתם זה כחלחל, שאינם מצליחים להגדירו. רז עלה למצפית, ניסה לגלות במה מדובר ולא הצליח.

בעתה, עם סימום רעום מקאשוו, המליטו לחזור למחרת ולפרוק את הכתם. במקביל, הכוו כוחות נוספים.

ירושלים, הלב לא היה בתצפיות. בקשר מודיעים לו על שלוש נקודות נוספות,

אחר כך סיפרה לחברים, שהיא מתכוונת לנסוע לגרמניה, להתארגן ולחזור לארץ.

מגרמניה, במשך מספר החודשים שנותרו לה עד שבאה שוב, באוקטובר, ניהלה התכתבות ענפה עם מספר חוקרים בישראל עם מספר מוסדות בינלאומיים, במטרה להשיג מילגה לצורך המחקר שלה, השמח למצוא מנחה לעבודה. היא פנתה לקרן הבינלאומית לחיות בר, שהשיבה לה, שהנושא המחקר שלה אינה מזכה אותה במילגה, בעיקר בשל העובדה שהיעלים בישראל אינם נמצאים בסכנת הכחדה. הקרן המליצה לה לפנות לחברה להגנת הטבע.

החברה הודתה לה על ההצעה, אך

הצטערה לומר לה שלא תוכל לסייע לה, ושלחה אותה לפרופסור עמוס זהבי ולפרופסור מנדלסון מהמחלקה לזואולוגיה באוניברסיטת תל־אביב. פרופסור מנדלסון כתב לה, שנושא היעלים נחקר רבות בארץ. גם הפניה שלה לגוף המקביל פחות או יותר לחברה להגנת הטבע בירדן, לא העלתה דבר. הירדנים גילו עניין בעבודה שלה. לא יכלו להבטיח מימון.

במקביל, שולחת קנובל באוגוסט '87 מכתב לרענן בורל, אז מנהל בית ספר שדה עין גדי, ומבקשת מקום מגורים בבית הספר כחוקרת. בורל זוכר את קנובל משהותה הקודמת. הוא כותב לה שאינו יכול להבטיח דבר, בשל מצוקת הדיור במקום, מציע לה לכתוב לו שנית כשתאריך הביקור יתקרב, ואז ישתדל לעזור לה. בעיקר משום שלבית הספר יש עניין לעודד הגעת חוקרים למקום.

■■■

קנובל, כאמור, מגיעה בסוף אוקטובר. בבית הספר לא מוצאים לה מקום, רשות שמורות הטבע, שלה דירת אירוח במקום, נותנת לה חדר. קנובל משלמת את הטעות הטקטית שעשתה בביקור הראשון במקום. מי שנכנס לבית ספר שדה דרך הדלת של המתנדבים, יתקשה אחר־כך לבוא כחוקר.

חודש וחצי, אולי קצת יותר, היא שוהה בדירה של הרשות, אחר כך מתבקשת לפנות אותה. הרשות צריכה את המקום, קנובל מתעקשת, רוצה סידור חילופי. ניר גור, מנהל בית הספר, שהחליף את בורל, מוצא לה מקום במקלט וקנובל עוברת לשם. יורדת עשרים מדרגות, פותחת דלת ברזל כבדה, מסדרת לה מזרון על הריצפה, מדף ספרים, שולחן עבודה. מישהו נותן לה כורסת קש, שולחן קש נמוך.

היא תולה מפה של האיזור על הקיר, ציור של שלושה ינשופים, תמונות של יעלים שצילמה לבד, מניחה כד חרס עם כמה ענפים יבשים בצד.

בחדר אין שירותים, אין מקלחת, אין אפשרות לבשל. לשם כך היא נעזרת בדירת המתנדבים. בכניסה למקלט היא מניחה את האופניים שהביאה איתה.

■■■

ללכת אחרי אווה קרולה קנובל. תאריך לידה: 2.4.1957. עיר: במברג. ארץ: גרמניה. רווקה. ילד שמת בגיל שנה.

להתחיל בבמברג, דרום גרמניה, לא רחוק מנירנברג. נוף הררי, במברג עיר קטנה, טירה יפהפיה במרכזה. בתים נמוכים, גגות משופעים, אדומים, עציצי גרניום נשפכים מהמרפסות. רחובות מרוצפים. חנויות קטנות, חלונות ראווה מאופקים. בבקשה, תודה רבה, להתראות.

סבא וטריגר. טיולים קטנים בחיק הטבע, דאגה גדולה ליערות הנפגעים מזיהום האוויר בשטרנברג. אוהבת טיולים, שחיה, נסיעה על אופניים, סקי. אמא ציירת ופסלת. משיכה מיוחדת לפיסול, ביקור באיטליה בעקבות מיכאל אנג'לו. פעילות פוליטית מסויימת, בתנועה למען שלום עולמי. עבודה – עיתונאית בכתב עת חקלאי, לימודים באוניברסיטה של מינכן, תואר שני בפילוסופיה. עבודת דוקטורט שלא הושלמה על השעון הביולוגי. המחקר על היעלים לא מוכר כעבודה לתואר.

אירועים חשובים בחיים: מות הסבא, מות האם, מות הילד. הצעד הראשון שעשה האדם על הירח. התגליות המדעיות של המאה העשרים.

השאיפה: לשלב פעילות פיזית עם עבודה רוחנית. לגלות את העולם. להיות מסוגלת להתלהב, שיהיה איכפת.

אלי רז, גיאולוג במקצועו: „בפעם הראשונה נפגשנו לפני מספר חודשים. היא חקרה את בית הגידול של היעלים, רצתה פרטים על הגיאולוגיה של האיזור, טיב המסלע, ההרכב הכימי, המצע שעליו צומח המזון שהם אוכלים, החומר שעליו הם נעים. שאלה שאלות ספציפיות, רצתה פרטים. בחורה עם הרבה מאוד ביטחון עצמי. אם אני הייתי חוקר שנוסע לארץ זרה וניפגש שם עם גיאולוג מקומי, לא הייתי מפגין כזה ביטחון".

ד"ר פיליפ אלקון, המכון לחקר הנגב: „התכתבנו לפני שהגיעה, אחר כך נפגשנו מספר פעמים. דיברנו על המחקר שלה באופן כללי. לא, לא הנחיתי אותה. לא ידוע לי אם היה לה מדריך בארץ. בכל מקרה, היא היתה נחושה ברעתה לבצע את המחקר שלה. עשתה רושם של בחורה עם אופי חזק מאוד, מוכשרת, עם ניסיון. אולי היה לה קשר עם פרופסור עמירם שקולניק".

פרופסור עמירם שקולניק, פיזיולוג: „קיימנו שיחה קצרה מאוד. אני עוסק בפיזיולוגיה, היא התעניינה בהתנהגות היעלים. סיכמנו, שאם היא תצטרך משהו ספציפי, נחזור וניפגש. אין לי מושג מטעם מי עשתה את העבודה ומי הדריך אותה. תנסי למצוא במחלקה בתל־אביב. לא, לא נפגשנו שוב".

דן רטנר, מנהל חוות היעזים – הכלאה בין יעלים לעיזים, בקיבוץ להב: „נפגשנו לפני כמה שבועות, היו לה המון שאלות, ולא התרשמתי שהיא מצליחה למקד אותן. אנחנו עובדים על היעזים כבר הרבה שנים, והיא התנהגה כאילו זה מובן מאליו שנספק לה את כל האינפורמציה שאספנו. זה נראה משונה, הייתי אומר, לא מקובל. לא הצלחתי להבין ממנה עבור מי היא עובדת, ומי מנחה אותה".

ג'ון גרוס, דוקטורנט מאוניברסיטת קליפורניה, חוקר יעלים בשדה בוקר: „היא התכוונה להגיע לשמורה גדולה באפריקה וראתה בישראל תחנה בדרך. רצתה לרכוש ניסיון בעבודה עם אנשי שמורות. היתה בן אדם אינטלגנטי מאוד, מיוחד, בעלת הרבה ביטחון. מסרבת להיות תלויה. כשהחליטה ללמוד נושא מסויים, עשתה זאת בכל הלב, בלי ויתורים לעצמה. אם החליטה לעקוב אחרי עדר מסויים של יעלים, היתה לוקחת תרמיל, שק שינה, מים וקצת אוכל ויוצאת אחריהם. לשלושה, ארבעה ימים, גם לשבוע. היתה קשורה לפרופסור וולפגנג שרודר מאוניברסיטת מינכן, שהוא מומחה בתחום הזה של יעלים".

אלי גפן: „המטרה שלה היתה לצפות בתנועת היעלים בחורף ובקיץ. רצתה לשהות כאן מספר חודשים, לחזור לגרמניה ולבוא שוב. לעקוב אחריהם לאורך תקופה ארוכה. לבדוק תנועה בחורף, לעומת התנועה בקיץ. עניין אותה מבנה העדר. רצתה לראות המלטה של יעלים. היתה מטפסת מעולה, בעלת כוח פיסי רב. עצמאית מאוד.

„בשלב מסויים, החליטה שהיא לא צריכה לסחוב אוהל על הגב, כשהיא יוצאת לדרך; שהיא יכולה ללון במערות. לא היה בה שום פחד, היתה יוצאת לבד בלי בעיות, מתוך בחירה. הדבר העיקרי, אולי היחידי שעניין

שגרירות גרמניה: „אבא שלה? הוא נתן לנו הוראה מפורשת לא למסור את מספר הטלפון שלו"

דן רטנר, מנהל חוות היעזים: „אנחנו עובדים על היעזים כבר הרבה שנים, והיא התנהגה כאילו זה מובן מאליו שנספק לה את כל האינפורמציה שאספנו"

אותה, היה המחקר שלה. בשלב מסוים, ביקשה אישור להכניס מלכודת לשמורה, לתפוס יעלים בלי הרדמה. רצתה לקחת דגימות של פרוות קיץ וחורף. ברשות התלבטו עם העניין, בסופו של דבר אישרו לה להכניס מלכודת אחת, לראות מה יקרה. סחבה פה, הרימה שם, היתה בחורה חזקה מאוד ועקשנית".

ניר גור: „כשבית ספר שדה מארח חוקרים, הרווח שלו מתבטא בשאיבת מידע עדכני מהשטח. ממנה לא הצלחנו לשאוב כלום. היא הסתובבה פה, בהר הנגב, בעבר הירדן, ראתה דברים, אבל כשהיתה מתחילה לספר על כך, היית מוצא את עצמך בסוף שיחה ארוכה מאוד עם כלום ביד. התמצאות בשטח? אני חושב שהיתה איש שטח מצויין".

מר ונדלנד משגרירות גרמניה בישראל: „אני מצטער, אבל לא אוכל להוסיף לך פרטים. אבא שלה? הוא נתן לנו הוראה מפורשת שלא למסור את מספר הטלפון שלו לאף אחד".

■■■

החום הכבד של עין גדי, שנעצר על קו פרשת המים. עוברים את הקו, כמו עוברים לארץ אחרת. יעל על המצוק שמעל בית הספר, עצי אשל, הפריחה הריחנית של השיטות. לבוא לעין־גדי כמו לארץ מקלט, להישבות בקסם שמהלך הנוף.

בית ספר שדה, אכסניה, נחל דוד, מטע התמרים של הקיבוץ, נחל ערוגות. הקמפינג שמשמאל, האנשים שיושבים בו. שקמים בבוקר ורואים ים כחול, חלק; את הבקע הסורי אפריקני שנמשך אלפי קילומטרים. עוצמת השבירה שיצרה את קו המצוקים. אדם – יקום בפרופורציות אחרות.

הקיבוץ, שמוקף גדר גבוהה למנוע כניסת נמרים לחצר המשק.

בפסח הכל מלא. חדרי המלונות, האכסניות, החוף. אחר כך נרגע. רק האוטובוסים עם המטיילים, חלקם הגדול זרים, או תלמידי בתי הספר, ממשיכים להגיע. עוצרים בכניסה לנחלים. המטיילים יורדים למעיינות, הולכים למערת שולמית לראות את השרכים שנופלים אל החלל המוצל. שפני סלע, יעלים.

כשקמה המדינה, נותרו בגבולותיה כמה עשרות יעלים. היום, מעריכים, יש כ־1500 פרטים. מין עז בר, גוף מוצק, רגליים קצרות ושריריות, יכולת תנועה שלא תיאמן, במקומות שבהם החטאה קלה מפילה אל התהום. מרעולים קוראים לשבילים שבהם הם עוברים.

המטיילים עומדים למטה. שותקים. המדריך מסביר. היעלים, הוא אומר, נעים בעדרים. זכרים בוגרים לחוד, נקבות וצעירים לחוד. בעונת הייחום, מתלכדים העדרים. באביב ממליטות הנקבות. מעט אנשים, אם בכלל, זכו לראות המלטה של יעלים. אווה קנובל, בפגישה האחרונה ליד הבריכות בנחל ערוגות, אמרה שהיא רוצה לראות המלטה.

„כמה פעמים", אומר גור, „ביקשתי ממנה שתודיע לנו לאן היא הולכת. הסברתי לה שהשטח מסוכן, שכבר היו אסונות, שתאמר מתי היא יוצאת, מתי היא מתכוונת לחזור". קנובל היתה מחייכת, אומרת בסדר, בסדר, ולא מודיעה. כשהיתה מחליטה לצאת, היתה אורזת את עצמה והולכת. בבית הספר התרגלו שהיא נעלמת. היתה עולה לרמת המדבר, עוקבת אחר היעלים כמה ימים, וחוזרת. לפעמים היתה נוסעת לאיזור שדה בוקר, לסיני, לירדן. נוסעת עם המכונית החבולה, עם אגזוז שבור, מגיעה לנקודה מסויימת ומתחילה לטפס.

כששמעו את רעש המנוע המטרטר, ידעו שחזרה. היתה חוזרת מוכת שמש, מאובקת, יושבת למיין את החומר שאספה. גללים, דוגמאות של צמחים, סוגי מסלע, כרטיסיות כתובות בכתב יד לא ברור. אחר כך היתה מפתחת את הצילומים ומדביקה בתוך הרפרפות.

פעם אחת ניסתה לחצות את נחל ערוגות עם הרכב, נתקעה, חזרה ברגל וביקשה שיחלצו אותה. בשיטפון האחרון שקעה במים, נרטבה כולה, אחר כך תלתה גם את המשקפת לייבוש. המשיכה לנהל חליפת מכתבים ערה עם מוסדות שחשבה שיוכלו לעזור לה במימון העבודה. חיה מהיד לפה.

עם צוות בית הספר לא יצרה קשר. מסיבות שבעיקרן הן עניין לסוציולוגים. קרום עבה העוטף תא אורגני שאינו ממהר לספח זרים. שבוע אחר מותה, אינו ממהר לשתף פעולה. תפני לגור, הם אומרים, ובכלל אין מה לספר. קנובל חשבה שהם לא עומדים בהתחייבויות כלפיה. בית הספר חשב שהיא צריכה להיות אסירת תודה על מה שקיבלה.

המשטרה מחכה לניתוח שלאחר המוות כדי לסגור את התיק. פורמאלית, הם זקוקים למסמך. אין ספק, אומרים לי, שמדובר בתאונה.

ובחדר שלה, שני מכתבים שכתבה ביום שבו יצאה, מכתב שהגיע מחברה שלושה ימים אחר כך. עכשיו החדר נעול, המפתח אצל המינהלן, אף אחד לא ממהר לדבר. ונוס, מפעם לפעם עוברת ליד המקלט, מחכה, הולכת, ושוב חוזרת. בינתיים, אומר מישהו על המדרכה, אנחנו מאכילים את הכלבה.

■■■

גפן, ליד המכונית בחניון, הבין שהיא מתה. גם אלי רז. עניין של ניסיון. מצאו אותה בנחל אבישי, יובל קטן של נחל ערוגות, הכתם הכחלחל שהסגיר.

ללכת אחרי היעלים, לא לצפות מרחוק, לא לחכות שירדו לנחל למטה, לרדוף אחריהם. להתעקש לחשוב שהיא יכולה. היא חשבה שהיא על־אנושית, אומרת המזכירה בבית ספר שדה עין־גדי, ספר־מאן.

יכול להיות שיעל מעליה דירדר אבן. שהיא ניסתה להתחמק ממנה, שאיבדה את שווי המישקל. יכול להיות שהחשיך והיא לא הספיקה למצוא את הדרך שתוציא אותה משם. טעות אחת קטנה, לא צריך יותר מזה. תנועה לא נכונה. אבן שנשמטת מתחת לרגל. הגבול הדק, אומר אלי רז, שבין האפשרי לבלתי אפשרי, והיא על הגבול הזה כבר הלכה הרבה פעמים.

הגבול הדק, סוף היכולת האנושית. לטפס על המצוק; לחשוב שתוכל, לגלות שאי אפשר להתגבר עליו, שהכוחות כלים, שאי אפשר לרדת. החומר הפריך, סלע שמתפורר בכף היד, הנקודה שבה הטבע הופך לאויב, האימה, הידיעה שכאן ועכשיו אתה לבד. ומתחת התהום הנוראה. הנפילה החפשית, תחושת העלבון, ההבנה הפתאומית, רגע לפני שהגוף פוגע בסלע, שזה הסוף. ■

"ב-49 ש"ח לחודש הגשמתי חלום"
מרים כהן, ת"א

בימים אלה רים מגשימה את חלומם של מאות אנשים • מבצע אמריקאי ברים - עד 60 תשלומים על כ רהיט • ב-49 שקל לחודש אפשר לקנות הכל: מטבח, ארון קיר, חדר שינה, חדר ילדים, מזרונים, סלוני ועוד • שלום ליקר, מנהל חנות רים רחובות: התעניינות חסרת תקדים • ראיונות בלעדיים עם רוכש הרעיונות החדשים של רים.

"תמיד חלמתי על מטבח אמריקאי"

מרים כהן, 33, פקידה בחברת ביטוח: "מכיוון שאני אוהבת ויודעת לבשל ונהנית מאד לארח - הדבר שהכי רציתי מאז ומתמיד, היה מטבח אמריקאי.

בתקופה שהתחתנו וקנינו דירה עשינו חשבון על כל אגורה ונאלצתי לוותר על החלום, אחר כך באו הילדים והחלום המטבח נדחה ונדחה.

לפני שבועיים, כששמעתי על המבצע של רים אמרתי, לבעלי "חיים זאת ההזדמנות שלנו". נכנסנו לרים ובחרנו מטבח "מוביליה" אמיתי, כמו שתמיד רציתי, בלי פשרות.

והחלק הפנטסטי - אנחנו משלמים רק 49 שקל בחודש! מה זה 49 שקל? פחות מארוחה אחת במסעדה!

מעולם לא האמנתי שקל כל כך להגשים חלום.

רשת רים - כל הכבוד!"

כתבנו מדווח כי במסגרת "המבצע המדהים" ברשת חנויות רים עשרות קונים מציפים את החנויות.

עקב הביקוש המוגבר פתחה רשת רים לנוחות הקהל מספר חנויות מרכזיות גם במוצ"ש. חנויות רים תוגברו בצוות מוכרים מיוחד העומד לרשות הקונים המגלים עניין רב במבצע המיוחד: הכל ב-49 שקל לחודש בחנויות רים.

ש. ליקר, מנהל חנות רים רחובות.

"זו הרגשה נפלאה להיות שותף בהגשמת חלומם של כל כך הרבה אנשים".

מספר ש. ליקר, המנהל הדינאמי של חנות רים רחובות:

"אין מה לאמר. אפילו אנחנו הופתענו מההתענינות העצומה ומכמות ההזמנות חסרת התקדים במבצע "49 שקל לחודש", בחנויות רים.

מסתבר שהציבור הישראלי יודע להעריך רהיטים טובים הניתנים בתנאי תשלום מיוחדים.

מאז תחילת המבצע אנחנו עדים לתופעות של ממש בשוק הרהיטים.

אנשים מכל שכבות הציבור מנצלים את ההזדמנות להגשים חלום ומחליפים בבת-אחת כמה מערכות רהיטים.

הרהיטים הותקנו בדירה, אפילו לפני שנפרע התשלום הראשון... את ליל כלולותיהם בילו הצעירים בחדר שינה החדש של רים

לדוגמא, זוג צעיר, ערב נשואיו, בא לרכוש ברים חדר שינה. באופן רגיל היה עליהם לשלם כ-300 שקל לחודש ב-12 תשלומים, סכום שהיה מטיל עול כבד על תקציב המשפחה הצעירה. במסגרת המבצע "49 שקל לחודש" ניתנה לזוג ההזדמנות לרהט את כל הדירה בבת

לאחר התיעצויות והשוואות מחירים החליט הזוג לרכוש חדר שינה בלבן (מערכת שלמה הכוללת מיטה טואלט ומזרון) סלון "טורינו" ומזנון.

עבור כל הרהיטים האלה משלם הזוג הצעיר - 49 שקל לחודש בלבד!

וזה עוד לא הכל! כל הרהיטים סופקו בשיטת "רים מהיר", כלומר תוך שבועיים מיום ההזמנה.

באמצעות המבצע התאפשר להם להתחיל את חיי הנישואין "כמו שצריך", מבלי להתפשר על רהיטים מאיכות ירודה במחירי "מציאה" או רהיטים משומשים.

את ליל כלולותיהם בילו הצעירים בחדר השינה החדש שלהם, וכל זאת עוד לפני שנפרע התשלום הראשון!

הזוג היה מאושר וכל צוות החנות שמח בשמחתם.

במוצ"ש הראשון למבצע לא שיערנו מה הולך לקרות. גל הקונים הציף את החנות. הלקוח האחרון עזב בחצות והותיר אחריו צוות עייף אך מרוצה. זו הרגשה טובה מאד לעזור לאנשים להגשים חלום! המעטים שהתלבטו ולא קנו במוצ"ש, שבו לשמחתנו בתחילת השבוע לאחר שבדקו ומצאו שזוהי ההצעה הטובה ביותר כיום בשוק הרהיטים.

גם בימים אלה צוות החנות עובד "מסביב לשעון":

אשתי כבר שכחה איך אני נראה...

מסתבר שכשנותנים לאנשים הזדמנות להגשים חלום של שנים - הם עושים זאת, ובגדול".

לאור ההצלחה המבצע נמשך

החל מ-49 ש"ח לחודש - והכל שלך במבצע המדהים של רים!

להצלחה יש מחיר - 49 ש"ח

החל מ-49 ש"ח לחודש

חדרי שינה

החל מ-49 ש"ח לחודש

ארונות קיר

החל מ-49 ש"ח לחודש

מטבחים

החל מ-49 ש"ח לחודש

מזרונים

החל מ-49 ש"ח לחודש

חדרי ילדים

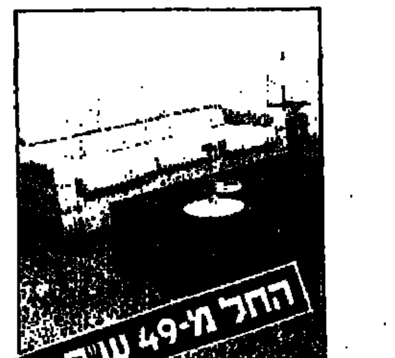

החל מ-49 ש"ח לחודש

סלונים

קשר-בראל

המבצע לפי תקנון הנמצא בחנויות.

VISA ויזה • דיינרס • ישראכרט

רים

רשת הריהוט הגדולה בישראל

רים, רשת הריהוט הגדולה בישראל, מביאה אליך את הסגנון האמריקאי ביצור, עיצוב ומכירת רהיטים. וסגנון אמריקאי פירושו - ללא פשרות.

חומרים מהטיב המעולה ביותר. פיתוח מוצרים מתקדמים. עיצוב בסטנדרטים בינלאומיים - ויותר.

ברשת חנויות רים מאמינים כי שירות טוב צריך להמשיך גם אחרי הקניה. ברשת רים אתה מקבל 5 שנות אחריות על מטבחים, ארונות קיר, חדרי שינה וחדרי ילדים.

אתה מוזמן ליהנות ממכירה בשיטה האמריקאית: הנחות, מבצעים, עודפי יצוא והכל - בתשלומים, לנוחותך. חושב על רהיטים? בוא לרים.

רשת חנויות רים: תל-אביב: רח' בן יהודה 108 • רח' הצל 32 • רח' בוגרשוב 72. **רמת-גן:** רח' ז'בוטינסקי 106. **פתח-תקוה:** בית "רים", רח' בר-כוכבא 23. **רמלה:** רח' הרצל 91 ליד התחנה המרכזית. **רחובות:** רח' אחד העם 27. **הרצליה:** רח' ויצמן 20, פינת רח' חיבל. **כפר-סבא:** רח' ירושלים 50. **נתניה:** רח' שער העמק 1. **חדרה:** רח' הרברט סמואל 52. **חולון:** רח' הרצל 67 • דרך חטיבת גולני 23. **מפרץ חיפה:** "רים", צומת קרית אתא. **נהריה:** שד' הגעתון 2. **נצרת:** נמסוואי 720. **עפולה:** רח' מנחם פינת ארלוזורוב. **צפת:** רח' ירושלים 18. **קרית שמונה:** מרכז מסחרי אחים אושריאן. **ירושלים:** כורש 7 • שלומציון המלכה 18 • חנות המפעל, אזור התעשיה גבעת שאול ב'. **באר-שבע:** דרך חברון 4 ליד נעלי גלי. **אשקלון:** צה"ל 29. **אשדוד:** רח' רוגוזין 25. **אילת:** תוכמן, שד' מדיין.

זוגלובק וה"זרבובים" במבצע עולמי

בכל אריזה של נקניקיות "גוליבר" תמצאו מדבקת "זרבובים"

מי לא אוהב ארוחה עם נקניקיה עסיסית, וצ'יפס וקטשופ או חרדל... כולם אוהבים!
ומי לא אוהב את ה"זרבובים" מהטלויזיה... כולם אוהבים!
ולזכות בפרסים ...כולם, כולם אוהבים!
אז עכשיו זוגלובק מצרפת בשבילכם את כל הכיפים האלה במבצע פרסים עולמי.

ועוד המון פרסים בהגרלה

מחשב תואם I.B.M - P.C

4 משחקי טלויזיה SEGA

20 מצלמות פוקט

6 זוגות אופניים 10 הילוכים

5 זוגות אופני B.M.X

300 משחקי תשבצעת

300 מערכות שי מטשבוקס

600 בובות ברבי

רק רגע! קודם זוכים בפרס מיידי!
בתוך כל אריזה של נקניקיות גוליבר זוגלובק תמצאו מדבקת "זרבובים".
אחרי הסרת המדבקה נשארת בידכם תוית לבנה עם סמל זוגלובק באדום.
איספו 5 תוויות, רשמו את פרטיכם, השלימו את הסיסמה "נקניקיות________ זוגלובק, בשר עולמי" ושלחו במעטפה אל ת.ד. 50239 ת"א, מיקוד 61500, עבור "מבצע עולמי".
מי שישלח יותר מעטפות יגדיל את סיכוייו לזכות!

המון פרסים נפלאים מחכים לכם בהגרלה. הזדרזו!
בהגרלה ישתתפו כל המעטפות שישלחו עד 30.6.88. בהצלחה ו...בתאבון!

נקניקיות גוליבר זוגלובק.
בשר עולמי.

מוצרי זוגלובק מיוצרים בפיקוח משרד הבריאות

כשר

בייבי חדש למטרנה,

דייסות מטרנה® אינסטנט

מהיום מגישה לך מטרנה את כל הדייסות שהתינוק שלך צריך. בדייסות מטרנה החלב כבר בפנים וכן 12 ויטמינים כולל ויטמין C וברזל.
הדייסות טעימות ומוכנות בן-רגע - רק להוסיף מים ולהגיש.
דייסות מטרנה - כל מה שהתינוק שלך צריך כדי לגדול שבע, בריא ומאושר.
לבחירתך: דייסות קורנפלור (400 גר'), אורז, סולת, ופירות (300 גר').
חפשי את האריזות הצבעוניות והנוחות בבתי המרקחת, בחנויות המזון וברשתות השיווק.

הנקמה הכפרית של מאיר שלו

מאיר שלו עזב את הטלוויזיה, הסתגר בחדר קטן לכתוב ספר. עכשיו יוצא „רומן רוסי", סיפור של אהבה ונקמה • נסיעה לנהלל עם שלו, ראיון בפרדס על רשימת החיסול הסודית שלו ועניינים אחרים

יגאל סרנה

בחורף שעבר, ביום גשום, נסעתי עם מאיר שלו ליום הולדת ה־100 של סלוצקין בעין חרוד. „היינו נערים סעורי מהפיכה..." אמר סלוצקין, שהתבקש לדבר בחדר האוכל החגיגי. ידו כיסתה לרגע על פניו הכחושים, שצפו מעל הנאספים. כבר שהה על סף מותו וידע זאת, וכל האירוע היה כמין פרידה מרגשת עד דמעות מחלוץ עליה שניה חכם ושבע ניסיון.

„יש לי אליך יחס יותר מכפי שאתה יודע", אמר סלוצקין לשלו, כשניגש זה לברכו. לרגע אחז בידו. כעבור יומיים, יצאה נשמתו של סלוצקין בביתו העין חרודי הקטן. יצאה ועלתה אל אחיה ואחיותיה בני העליה השניה, שורשי הארץ הזו, שכמעט כולם כבר מצויים ברקיע אחר, רחוק מאדמתם הקשה.

שלו כבר החל אז לכתוב את הספר שלו שיוצא עכשיו, „רומן רוסי", מעין מיתולוגיה פרועה בה מונצח דורו של סלוצקין, וגם הוא, בשמו האמיתי, נזכר שם במשפט אחד בין כל השמות הבידיוניים למחצה המרכיבים את הספר.

ובספר הזה כרוכים יחד חלוצים וחרקים, רגבים ועשבים, צבוע ופרד, וזחל ענק. עולם ומלואו של חלוצים סהרוריים, בורות שתן, מחרשות ופרות ותנועה קדימה ואחורה בזמן.

תערוכת מוזרה, לעיתים מטורפת, תמיד כפרית־ארץ־ישראלית. תוהו ובוהו שאינו נצרף לעניין אחד כמו החיים פה, או כמו זכרונו הלקוי והמטושטש של המספר, היתום ברוך שנהר, שגדל על ברכי סבו, חלוץ העליה השניה.

סיפור אדמה

אחרי שקראתי את הספר, נסענו יחד לנהלל, שם נולד שלו לפני ארבעים שנה. בדרך, חזר ואמר כמה פעמים שהספר לא על נהלל. „אף דמות אינה דמות חיה, אלא שיש תכונות של דמויות אמיתיות, והרוב סיפורים שאני המצאתי, שלא היו ולא נבראו".

אבל בנהלל, כשיגיע הספר, ידברו בו ואין לי ספק שיתעוררו שמחה ותרעומת, כעס וחום.

„באחרית ימיו התחיל פינס לזהות את כל הנקמות... הוא אמר דברים שיחד עם המצבות ב'בית העולם לחלוצים' זיעזעו את כל הכפר. האדמה הגסה הזאת שהורגלה בצחנת עצמות של קדושים ובמדרך רגליהם של צליינים וגייסות, פערה פיה בצחוק למראה החלוצים שנשקו אותה ושפכו עליה מנחת דמעתם. שבעלו אותה בהתרגשות, נועצים את מעדריהם הזעירים בגופה העצום. בסופו של דבר יבשנו את הביצות, אבל מתחת להן גילינו בוץ גרוע הרבה יותר. הקשר עם האדמה, ההתמזגות עם הטבע, מה הם אם לא שקיעה והתבהמות? הקמנו דור חדש, לא עוד יהודים תלושים ועלובים, אלא דור של איכרים הקשורים לאדמתם, מגושמים, אנשי ריב ומדון, צרי דעת, עבי עור וגרם".

יצור נדיר

מדובר בסיפור אדמה ובנגיעה חזקה בנשמות אנשים, שרובם כבר לא חיים וצאצאיהם ממלאים כל מיני מקומות כמו כפר יהושע ויחזקאל ונהלל ועוד, וממשיכים לחיות על אותה קרקע אליה הגיעו אבותיהם בעליה שניה לפני שלושה דורות. ומדובר במיתוס הציוני העמוק ביותר, עד גילגוליו המשיחיים־קנאים עכשיו.

החלוצים אצל שלו, אנשים כמו סלוצקין, מתוארים כמין יצור נדיר ומוזר, מגוחך וגם מעורר השתאות והערצה – מעלייתם ההירואית למדבר המקומי ועד גוויעתם בבית אבות העמק או במערת האדם הקדמון או במיטתם בבית.

וזהו הסיפור על הילד ברוך שנהר, יתום מהוריו, שגדל אצל סבא בן העליה השניה, חקלאי מצוין, איש מטעים משגשג. לסבא היו שני חשבונות היסטוריים ליישב. הראשון, נישואיו עם פייגה, שנערכו ע"פ החלטת חברים ולא ע"פ רצונו; והשני, חשבונו עם הכפר שגירש מתחומו את בנו אפרים, ששב כמפלצת מעוותת פנים מהמלחמה עולמית. הסב־זומם־הנקמה מגדל את נכדו על ברכיה, מכשיר אותו פיזית ונפשית למימושה.

אחר מותו קובר אותו הנכד, על פי הוראתו, במטע הקמל מחוסר טיפול. אז באים להקבר לצידו חבריו החלוצים הזקנים. המטע הופך בית קברות, האדמה משנה יעודה ההיסטורי־ חלוצי לביזנס של מתים. חלוצים שנשברו ועזבו לפני שנים ונעשו גנגסטרים באמריקה שולחים את גופתם ושקי כסף. בעת שהכפר פושט את הרגל מחקלאות, מתעשר הנכד מקבריו. הגופות הן גידוליו.

זו העלילה הכללית, אבל בתוכה שוקקים חיים רבים: הצבוע, הפרד זיצר, המורה פינס, השומר רילוב שגר בבור שתן שהוא סליק, אורי הפרוע שדופק את בנות הכפר על מגדל המים, חיות בני אדם ועצים.

נסגרים חשבונות עם „השומר", עם הכפר, עם התנועה, ובעיקר עם הדור השני והשלישי, שמכל התבונה שהיתה להוריהם הסוערים, נותרה בהם רק הפלחיות האטומה של תנועת המושבים.

גפנים מאובקות

בעתלית, אחרי ששכחנו לפנות בזכרון יעקב לאורי מילק, ירדנו ימינה ועברנו בשדרת הדקלים. הארץ השתרעה לצידי הדרך, והקרקע נותרה שם כפי שהיתה תמיד וכפי שתשאר, על צמיחת העשב והחיות. „עולם ומלואו שתמצא ברגב אחד, חגבים שלא יודעים באיזה צד של הקו הירוק הם נמצאים. מתחת לכל המהומה הזמנית, המלחמה על קברי אבות, כותל, קו ירוק, מתנהלים חיי האדמה, צומחות חרציות, שלשולים חופרים מחילתם הצרה".

בספר, אחרי שטף דם במות, מגלה המורה פינס איך מתערערת כל אמונתו בבלעדיותנו על האדמה. היא לא היתה בתולה כשבאנו, הוא אומר, וזכותו של האדם הקדמון עליה כזכותן של החיות, הרמשים, השלשולים ואנחנו. בעיני האדמה אין הבדל בין ג'מוסים, חלוצים ועכברי שדה.

עברנו ליד חוות אהרונסון, ההר, העצים, הכביש הישן, ביחוח מדורה. אחר כך, הואדי הירוק, הגפנים המאובקות מהמחצבה. בצומת יקנעם אמרה אמו של שלו: „ופה אני מרגישה כמו נערה קטנה מארץ ישראל". פסוק תנ"כי מסיפור חטיפה שכוח. מולנו נפתח העמק על המשבצות הירוקות חומות צהובות. פסל זייד על סוסו על הגבעה, מעל מערות הקבורה של בית שערים.

חפוזה הדרך תחת גלגלי הפזו ג'י.טי.אי המהירה. והנה נהלל. המטבח הביתי הנחמד של משפחת בן ברק, הרפת הישנה. פרדס ופלחה ופריחת הדרים לצד הפרי של העונה שעברה שעוד לא נשר. שם ישבנו לדבר. מקום נהדר לראיון, בין צמחי חרדל וחובזה, נורית ודרדר והמון רמשים בסדקי האדמה הכבדה.

חזר לבית חולים

„הנה גן הילדים שלי", אמרה בתיה שלו, אמא של מאיר שנתלוותה אלינו לנסיעה, כשנכנסנו לנהלל. כמה אנשים בארץ יכולים להצביע בגיל 60 על גן הילדים שלהם? הדברים פה הרי משתנים כל כך מהר, ובמקום אליו מכוונת האצבע כבר צמח מזמן דבר אחר. אבל, בנהלל ובכפרים דומים השינוי איטי. כאילו הותירו החלוצים אחריהם אורח חיים יציב יותר, עם קוד ברור, שמקשה על שינוי מהיר מדי.

אמו של מאיר שלו נולדה בנהלל לחלוץ בן־ברק ולאשתו טוניה. ולכאן שבה בחודש הריונה האחרון, בקיץ '48, כדי ללדת את מאיר. גרה אז בירושלים עם יצחק שלו, המורה והמשורר.

ברחביה, בבית של פרופסור רוט, ברושים ואבן. ירושלים במצור היתה מקום רע ללידות ולתינוקות. אחיה, מיכה, מלווה שיירות, הבריח אותה בדרך בורמה לתל אביב, ומשם נסעה לנהלל. ומאיר נולד, אחרי הטלטולים, בבית חולים עפולה. כעבור 19 שנה, יחזור לבית החולים הזה כחייל פצוע מתקרית ידי כוחותינו בבקעת הירדן.

„ואני עם האופנוע בדרכי עפר, באפילה, כי אני לא סומך על אף מנהיג, כולם מטומטמים ואני אצטרך להגן בעצמי על משפחתי"

תצלומים: גדי דגון

בתוך מלחמת השיחרור נולד, ואביו יצחק הגיע אחריהם מירושלים. יחד נסעו לגינוסר על הכנרת להעביר את השנים הראשונות של הבן ושל המדינה. אחר כך, שבו לירושלים, ובגיל 10 חזר מאיר לנהלל לשנתיים, שם גילה המורה לחשבון, יעקב מאסטרו, כי שלו לא רואה מהלוח ורמז לו כי הוא קצר רואי וצריך משקפיים.

סבא בן ברק, בביתו גרו, היה יהודי אוקראיני יפה עם חוש הומור ודימיון ספרותי, שבשלב מוקדם של חייו עבד כעיתונאי צעיר ב„פועל הצעיר", וחצי שנה לפני נפילת תל חי הזהיר מפני האסון, אמר שצריך לנטוש או לחזק. תמונתו, יושב במגפים גבוהים וחולצה רוסית ליד ביצה גדולה, הוקרנה ב„עמוד האש". הוא ניגן על מנדולינה, כתב שירים, והיה בעל מטע משגשג. בחצר, מאחורי הבית, הרכיב לשימוש ביתי, לימון, אשכולית תפוז ומנדרינה על גזע של חושחש. מלא שנחרת בזכרונו של שלו הקטן, עץ שנותן בבת אחת את כל הפירות. הסבתא טוניה סיפרה סיפורים מופלאים על החיים הישנים ברוסיה ואיך חטפו צוענים את אחיה יצחק, שגר עכשו בכפר יהושע, ורק המשטרה הצארית מצאה אותו בשק בתחנת רכבת.

כשמאיר סיפר לי בדרך את סיפור ילדותו, עלה גם מהסיפורים האמיתים האלה ערפל של אגדה. תחשוב על דוד יצחק הכוורן כחטוף צוענים! מצד אביו היה סבו רוקח, שחלם לגדל צמחי מרפא ועל שמו נקרא מאיר. ויש קבר, על הר הזיתים, עם מצבה: „פ.נ. מאיר שלו".

תחקיר גדול

מוזר הוא שמכל חייו, שרובם עברו בירושלים, דווקא נהלל ישבה לשלו בראש ודרשה להיכתב. וכשהחליט לכתוב את הספר, הלך תחילה על תחקיר גדול. הזיכרון הרי לוקה בחסר כשאתה בא לרשום אותו, ורובו רישומים חולפים, חופזים, נטולי פרטים ממשיים.

שלו קרא ספרות התקופה, ספרי זכרונות של חלוצים ומכתבים ושירים ששרו בעבודתם כמו: „אל תאמרו כשלה הברך/ פס חזון, אבדה הדרך./ חלוצים אנו בארץ/ לא אזוב נהי כי ארז".

בבתיהם ובבתי־אבות פגש את מי שפרש ממירוץ האדמה הקשה. סלוצקין בביתו העין חרודי, חמדה שפטל, סורקין, רפאל שופמן מכפר יחזקאל. שופמן, עיוור מזיקנה, הוציא את מאיר למרפסת והראה לו, מצביע במקל העיוורים שלו, את הנוף: „מכאן באנו, כאן נטענו פרדס". חלוץ עוור שהכיר את הנוף טוב מפקוחי־העינים.

הקטע זה שסיפר לי שלו ריגש אותי מאוד, ואין כמוהו, אני חושב, להרגים את השורשים הכמעט פיזיים שקשרו את האנשים האלה לאדמתם.

שלו ריאיין אנשים גם מן הדור השני, כמו אמו, או שלמה באום, שתיאר לו את כלי הנשק. בספרייה־וכל של ישובים מצא חומרים מרתקים, סלנג פנימי ומונחים של אז. ודודו לקח אותו למוזיאון כלי עבודה, עברו את התכלים ובדקו מחרשה וכלים אחרים לפרטיהם.

נשאר למאיר בראש גם חלק מ־100 הצמחים שידע בעל פה לזהות במבחן שהיה לו כילד ב„יום האילן" בנהלל. הידע הרב על אדמה וחיותית ורמשיה הזעירים שקיבל

ההבדל נעוץ בזווית הראייה.

בוא ותראה איך פועלים טוב יותר בנק הפועלים

„אם היו מודיעים לי שנותר לי רק חודש אחד לחיות, הייתי מחסל אנשים בחודש הזה. יש לי רשימה"

ממורים לטבע כמו אמוץ כהן, שלימד אותו בילדותו בירושלים כשהיו הולכים, הילד מאיר והמורה הותיק אמוץ לשדה, לצפות בתל נמלים או קן צרעות, להכין יומן תצפית.

חדר ומטבחון

„הספר הזה בוער לי בראש כבר חמש שנים", אמר שלו, „מסה של רומן הפחידה אותי". התחיל לכתוב ונתקע. פירסם סיפורים קצרים ב„מוניטין", ואחרים שמר בצד. אבל, רצה רומן לפני גיל 40.

שלו לקח שנת חופש מהטלוויזיה, וביוני 87' גם קיבל חדר לשלושה חודשים במשכנות שאננים: שולחן מטבחון ומיטה. סגר חלונות, נעל דלת, ישב כל בוקר, כך שלושה חודשים, משמונה עד אחת. הלך לאכול צהריים בבית, חזר בשתיים וישב עד שמונה ואז שב לביתו, לראות את האשה ושני הילדים, זוהר ומיכאל, קצת טלוויזיה ולמיטה. ישן מוקדם.

בימי ששי הרשה לעצמו לפגוש את החבורה הקבועה שלו בבית אריאלה הירושלמי: עמוס אילון, אלי שאלתיאל, ב. מיכאל, אפרים סידון. לחדר כו עבר לא כאו כמעט לבקר.

בשלושה חודשים כתב כמעט את כל הרומן, בלי ליטוש. גזר על עצמו לא להתקע. אם לא התקדם, ליטש את החומר הקיים, לא לטש עיניים בתקרה, עבר, הקשיב ל„קול המוסיקה". פעם, כשהשמיעו שירי תיפופשיות, כיוון את הרדיו־טייפ על הקלטה, לא שם לב שטעה. הטייפ הקליט את המתרחש בחדר.

– מה שמעת?

„את הריצה של האצבעות על מקלדת המחשב, כמה דקות שקט, שוב הקלדה ובסוף את עצמי שואל: מי כתב את הזבל הזה?"

פה ושם דיבר עם עצמו בחדר הסגור, סיפר לעצמו את הסיפור, או צעק כשהצליח במשהו. ישן בבית וכתב בחדרון. אשתו רינה פירנסה. טסה באל־על, שם היא מדיילת, והילדים חיכו לסוף הספר. „הרפתקה עצומה, תמיד רציתי לכתוב רומן, ואני מבשיל לאט, מנטלית אני בפיגור". בגיל 25 כתב 75 עמוד בידיוניים על מדינה יהודית באוגנדה וזרק. „אבל אני עומד בלוח הזמנים שהיצבתי לעצמי. ב־29 ביולי אהיה בן 40, וחנה רומן".

בשלב מסוים, בחדר ההוא, החל העולם הכפרי שרקם לפעול מעצמו, כמו כל ספר. גיבורים אותתו לשלו שהם רוצים תפקיד גדול יותר, אחרים נפטרו. מרגוליס לדוגמא, שהיה לו תפקיד קטן של כורן, מצא חן בעיני שלו והוא הגדיל אותו.

– בספר אין הורים. אתה הורג אותם במצצת מסתננים?

„היתה אמא בגירסה הראשונה ונפנפתי אותה החוצה. הרגשתי שהיא הולכת להרוס לי את הספר. הייתי חייב ליצור סיטואציה טוטאלית, בה הנכד גדל אצל הסבא. רציתי קשר ישיר ביניהם, בלי הורים. המשוררת שז ערכה לי את הספר בעם עובר, אמרה לי שדמויות הנשים שלי שליליות".

– פינס המורה לטבע הפך לדמות מרכזית?

„יש בי הערצה עצומה למקצוע ההוראה, חנשגב במקצועות. כשבן אדם נופל על מורה טוב, הוא לא שוכח אותו כל ימיו. אנשים שלמדו אצל המורה לטבע, אמוץ כהן, בכיתה ג', לפני 65 שנה, זוכרים אותו באהבה ומקיימים איתו קשר עד היום, והוא כבר בן 91".

היסטוריה סלקטיבית

מתוך השיחים, ליד הפרדס בן ישבנו, נשמע טרטורו של טרקטור מתקרב. תחילה, בלט ראשו של גבר בעל זקן לבן, אחריו גם הפרגוסון האדום. „מתי יצא הספר"? שאל השכן ודומם מנועו. „הצרה איתכם הכותבים", אמר בלי לחכות לתשובה, „שההיסטוריה שלכם סלקטיבית ואתה מאיר רואה דברים דרך הסבא והסבתא שלך".

„הספר לא על נהלל", ניסה מאיר לענות. „מה יש, למה לא, הרי התחנכנו על „אנשי בראשית" של שמאלי. לא הכל היה אמת, אבל התחנכנו. האם תשאל אותי, זייד באמת אגדה". אחר כך, ציטט השכן משפט חקלאי של הנשיא ג'ונסון בעניין הזבל הטוב לשדה, ונסע.

– תוכל לבקר פה אחרי הספר?

„אני מקווה. תאמין לי, לראשונה בחיי כתבתי מתוך אהבה. האנשים מתוארים מתוך אהבה. אני מנסה לכתוב על הקשר לאדמה, עבודה קשה ולפעמים משעממת עם בריאות נפשית. אולי אם הייתי נשאר פה חקלאי, הייתי מקלל את עצמי. אבל, החורשים שבליתי פה בקיץ עד גיל 18, היקנו לי ריאה ירוקה לכל החיים וסוג של בריאות".

אבל, הספר הוא על נקמה. גדוש נקמה. בדרך, כשנסענו תחת שמים אפורים ונמוכים ושמש חמימה, התגלגלה השיחה לנקמה. „אם אפגע יום אחד, תהיה נקמתי קשה ואכזרית", אמר שלו והדברים איכשהו לא נדבקו אליו. „הנקמה היא אלמנט חזק גם באישיות שלי, חלק אולי מהכפריות. אני מסוגל לראות את עצמי נכנס לסיפור של נקמת־דם. אם מישהו יפגע בילדי, אנקום באכזריות. הייתי מחכה לרוצח שנים ביציאה מהכלא והורג אותו שם..."

כבר יש בשלו ביקורת קשה, אולי כעס ומרירות שלא ראית בו פעם. „אם היו מודיעים לי שנותר לי רק חודש אחד לחיות, בשל מחלה או משהו דומה, הייתי מחסל אנשים בחודש הזה. יש לי רשימה. בלי אימת עונש הייתי יוצא למסע חיסול לטובת הכלל והפרט".

– נקמות גם בפוליטיקאים?

„לא שמיר לא פרס, רק ארידור. הוא אשם בתועבה שהמדינה הגיעה אליה, כהשחתה הכואבת כל כך על רקע הציפיות. היו ציפיות לרומן גדול עם הארץ, חיבור חדש בין היהודי לאדמה. נוצרה קרינה מסוימת שנפוגה. היום חזרנו לחברה חומרנית ועלובה, נטולת חן כמו ילד גרגרן שפלש לארון עוגות".

חביבות ארץ ישראלית

שנים עבד בטלוויזיה, כתב ספרי ילדים, תנ"ך עכשיו, רדיו. זכה לפופולריות, הקהל אהב אותו. מזהים אותו ברחוב, עוצרים ברמזור בלי טינה. הגיש טוב „סיבה למסיבה", לא הרגיז. רק תוכנית ביקורת העיתונות שלו „כתוב בעיתון" דרכה על יבלות רגישות. ירד על כתבים צולעים, עורכים רעים, אי זהירויות, גזענות. ליגלג והפך לאימת העיתונות. השנים חידדו אותו. מחביבות ארץ־ישראלית של „ארץ אהבתי" עבר לביקורת נוקבת יותר ויותר, כאילו הזמן הבהיר לו דברים שהתחמק מהם עת ארוכה.

– איך היה המעבר החריף מאולפן טלוויזיה לחדר קטן ובודד?

„קשה. התרגלתי להופעה בטלוויזיה, אורגזמה שבועית. סיפוקים קלים ומהירים, בלי שום פרופורציה למאמץ. המעבר היה הכרחי לבריאותי הנפשית. הכתיבה היא כולה מאמץ ארוך, הרבה זמן בין הזריעה לפירות. החזקתי מעמד, חוסר הסבלנות שלי התפרץ כשגמרתי לכתוב. בשבועות לפני ההוצאה עלה קוצר רוח נורא. התחלתי לחלום חלומות טכניים על הספר, שיצא כולו באותיות סופיות, שהמחשב השתגע. התעוררתי בזיעה קרה".

אופנוע בהרים

לפני כמה חודשים, אימץ שלו אופנוע טוב, גילה את קסם התנועה המהירה בדרכים צרות, לא נגישות לרכב. ביום פנוי הוא יוצא לבד לנגב הצפוני או להרים קרובים יותר, סביב ירושלים, עוצר במקום שומם מארם, יורד לעשב, שוכב לו שם, מרים אבנים להציץ בחרקים.

עירוני ציני בלי עבר כפרי יגחך על הקטע הזה, אבל יש בו רגיעה לנפש. גם את הצילום עשינו בואדי ירוק למרגלות מבשרת ירושלים, שם עובר נחל שמתייבש בימים הראשונים של הקיץ, משתכשים ראשנים שגורלם נחרץ, נודף ריח הלחות האחרונה, ויש מטע ובית עתיק נטוש עם מרפסת נהדרת ומרתף קריר ובריכת אגירה.

שלו כתב סיפור קצר ומצחיק על האופנוע, אבל הזכיר גם בתוך השלווה את תחושת האסון, זו שבסופו של דבר עולה גם מסיפרו, מהתפוררות העולם הישן של החלוצים והידיעה מי בא במקומם.

על האופנוע הוא מחפש דרכי מילוט. „תמיד עולה התמונה של שיירות פליטים גדולות על הכבישים, ואני עם האופנוע מגיע בדרכי עפר, בחסות האפילה, מירושלים לעיר הסמוכה, כי אני לא סומך על אף מנהיג, כולם מטומטמים ואני אצטרך להגן בעצמי על משפחתי. ותחושת האסון מורה לי, הרי אני בן ההתישבות העובדת ובוגר סיירת, סטריאוטיפ של העדר פחד, אבל חפחדים גנטיים והילדים מגבירים אותם". אולי זו הטלטלותו בבטן אימו מירושלים הנצורה לנהלל בדרך בורמה, אולי עניין אחר.

– תחזור לטלוויזיה?

„עוד לא יודע, בסוף אפריל אני צריך להחליט. אולי אצא לפנסיה לכתוב עוד ספר. כנראה גם הוא יהיה כפרי, מצחיק ששנתיים בכפר נטבעו בי חזק כל כך. הרי כל חיי עברו בעיר". ■

אבי לן

פרופ' יעקב לוינגר, אחיו של הרב משה לוינגר: „יש לאפשר להם הקמת מדינה פלשתינאית"

האח של לוינגר

ב גיל 60 הוא עדיין מפחד מעיתונאים. במשך השנים העניק פרופ' יעקב לוינגר רק ראיונות ספורים. מעולם לא הביע בפומבי דעה על יחסי החוץ של ישראל. גם בתקופת מלחמת לבנון. „ראיתי שהכניסה לביירות היתה שגיאה. כבר מראש חשבתי כך. אבל לא הבעתי דעה".

זהו, אם כן, הראיון הראשון שבו חושף אחיו של הרב משה לוינגר את דעותיו הפוליטיות.

באחרונה חתם על עצומה. „אנו החתומים מטה", נאמר שם, „מרצים וסטודנטים באוניברסיטת בר־אילן, קוראים לממשלת ישראל להיכנס מיד למשא ומתן עם נציגי הפלשתינאים. אנו מוחים על תפקידי השיטור שנאלץ צה"ל לבצע כתוצאה מן הקיפאון המדיני".

התקשרתי אליו ביום שישי בצהריים וביקשתי לראיין אותו. הוא סירב. דיברנו שוב במוצאי שבת. הפעם אמר, שמפאת חשיבות העניין, החליט לענות בחיוב. רק בלי חיטוטים אישיים, ביקש.

השיכרון שלי

כילד ירושלמי שגדל בשכונת רחביה, יש לו זכרונות ילדות מהעיר העתיקה ומהכותל המערבי. הניתוק משם היה עבורו סבל נורא. ב־55', פירסם סיפור שבו חזה 'את השלטון שלנו על ירושלים המזרחית'. הדבר הזה, לדבריו, 'נובע מתוך האמוציות החזקות שיש ליהודי כלפי ערי ארץ ישראל'.

ב־67', לאחר מלחמת ששת הימים, היה שותף לשיכרון הכללי. „השיכרון שלי היה חוויה עצומה. אבל לא התבלבלתי. מעולם לא חשבתי שיהודים צריכים להתיישב בחברון או בשכם. כתבתי מאמר, 'חידוש העבודה בזמן הזה', שעסק בשאלה האם יש מקום לחידוש עבודת הקורבנות לפני בוא המשיח. שלחתי מכתב מנומס בנושא זה לרבנות הראשית. לא קיבלתי תשובה. כעבור שלושה שבועות, שלחתי להם עוד מכתב, והפעם בדואר רשום.

„מלחמת ששת הימים נסתיימה כמה ימים לפני חג השבועות. למחרת חג השבועות התקיים כנס של דיינים ורבנים בהיכל שלמה. נתקבלה החלטה: לא מחזירים אף שעל אדמה. כולם מחאו כפיים. בזה, כמובן, הם לא החליטו שבחורי ישיבה צריכים להתגייס. הזדעזעתי. מה קורה כאן? הרבנים, שלא מסוגלים להחליט על שום דבר, מחליטים פתאום שלא להחזיר אף שעל?

„כמה שבועות לאחר מכן, התקיים כנס לתורה שבע"פ במוסד הרב קוק. הרב אונטרמן אמר שקיבל מאדם אחד (הוא התכוון אלי) שני מכתבים על חידוש העבודה, ו'אני כמובן לא חשבתי עליהם'. מיד אחר כך הוא אמר: 'ארץ ישראל מתחלקת לשלושה חלקים: יהודה, גליל ועבר הירדן. רבותי, גם עבר הירדן שייך לארץ ישראל, אני מקווה שהקדוש ברוך הוא שומע מה שאני אומר עכשיו'. דבריו נתקבלו במחיאות כפיים סוערות.

„החוגים הדתיים העבירו את חוסר האונים שלהם בקשר לשאלות הדתיות אל ארץ ישראל השלמה. וזה ממש זיעזע אותי. מהרגע הראשון ראיתי בהחלטה לא להחזיר אף שעל אדמה חוסר אחריות מוחלט".

פרופ' יעקב לוינגר. הצלום: צבי טישלר. פרופסור חבר בחוג לפילוסופיה יהודית באוניברסיטת ת"א, מרצה בבר־אילן. למה חתם על העצומה?

נפגשנו ביום ראשון בבוקר, בשעה שבע וחצי, אצלו בדירה, ליד אוניברסיטת בר־אילן. החשיפה לא באה לו בקלות. ייסוריו כמעט נראו לעין.

– למה חתמת עכשיו על העצומה? עד היום ישבת על הגדר. היו שהבהירו את הדעות שלך. אבל מעולם לא נקטת באקט פוליטי.

„מפני שחלה הידרדרות. נראה לי חשוב לומר את זה עכשיו בפומבי. ונראה לי רצוי שלא יחשבו שכל האנשים הדתיים הם גם ימניים".

■■■

„אני שייך לאלה שבשבילם ארץ ישראל כולה היא ארץ ישראל", אומר פרופ' לוינגר. „בשום פנים לא הייתי סבור אי פעם שלערבים מגיע חלק מארץ ישראל".

על הדברים האלה, בניסוח דומה פחות או יותר, יחתום גם הרב משה לוינגר, האיש שהפך בעיני רבים סמל לקנאות קיצונית, שמזוהה עם התנחלויות, שבית המשפט אמר עליו בזמנו: „הרב לוינגר מתנהג כמו שריף. יכול להיות שהוא שריף, אבל הוא לא קיבל מינוי כשריף".

אהבת ארץ ישראל, מסתבר, מביאה את שני האחים למחוזות שונים בתכלית. את פרופ' לוינגר היא מביאה למסקנה הבאה: „אין עצה, אלא לוותר לערבים על השטח שבו הם נמצאים. עם איננו יכול לשלוט על עם אחר. לא יתכן שנהיה יחד עם הערבים, ושהערבים לא יהיו מיניסטרים במדינה. במשך 2000 שנה ויתרנו על השליטה על הארץ הזאת. אפשר לחכות עוד כמה דורות".

– וזה לא כואב?

„זה כואב מאוד. ואת זה צריכים לעשות. כשאני בא לערי שומרון אני רואה: זאת הארץ שלנו. והיא צריכה להמשיך להישאר בתודעה היהודית הארץ שלנו. כמו שבעיני הפלשתינאים תמשיך תל אביב להיות חלק מפלשתין שלהם".

■■■

הפגישה התקיימה בחדר העבודה של הפרופסור. חדר קטן, שלושה על שלושה מטרים, קירות מכוסי ספרים. לוינגר, כיפה שחורה, חליפה כחולה, עניבה, ללא זקן־הפרא המפורסם של אחיו, ללא המראה המסוגף, מהלך בחדר כארי בסוגר. עיניו משוטטות כה וכה. מדי פעם שולף ספר מאחד המדפים, לפעמים מתיישב על הכורסה, לפעמים מצית סיגריה.

הוא מדבר בשקט, לפעמים באופן כמעט חרישי. אבל לפעמים הוא נדלק, קולו גובר, ברק מציף את עיניו.

לוינגר הוא דמות בולטת בין העוסקים היום במחשבת ישראל. מכהן כפרופסור חבר בחוג לפילוסופיה יהודית באוניברסיטת תל־אביב. בעבר שימש כראש החוג. בנוסף לכך הוא מלמד באוניברסיטת בר־אילן.

במובנים רבים, הוא אישיות חצויה. אדם אמוציונלי, הפועל באופן ראציונלי. דתי, התומך בנישואין אזרחיים. מי שחושב ששכם וחברון הן ערי ארץ ישראל, אבל מאמין שעלינו לוותר על הערים האלה. בראיון יגדיר את עצמו כאדם אופטימי שהיה צריך להיות פסימי. שילוב מרתק.

■■■

גישתו הפוליטית „אינה נובעת מתוך אתיקה מופלגת", כדבריו. „אין לי יותר מדי כאבי בטן על מה שעושים לערבים. אלא שאחד הדברים הנוראים ביותר הוא, שהתנהגות כלפי ערבים מביאה התנהגות דומה כלפי יהודים. במלחמת השחרור הייתי תקופה ארוכה בתלפיות. מיד אחרי שאנשים התחילו לסחוב דברים מקטמון, התחילו לסחוב גם מהיהודים בתלפיות. מרגע שיהודי לוקח שלל ומתחיל להרוג – הוא כבר לא מבחין בין ערבים ליהודים".

את היחס לערבים בשטחים הוא מוכן להגדיר רק כ„לא סימפטי".

– אבל לא זה מה שמדיר שינה מעיניך.

„הגישה שלי לא מורליסטית, אלא מעשית. אילו היה נמצא פיתרון סביר בכיוון יותר דרסטי... אילו דבר כזה היה אפשרי... הייתי מוכן לחשוב על זה... אבל, אי אפשר לסלק את הערבים מהארץ ולהרוג אותם".

– ונניח שאפשר היה בלחיצת כפתור להרוג את כל הערבים.

„הייתי מוכן לחשוב על זה... קשה לענות בוודאות על שאלות מוסריות כאשר אינך עומד מולן בצורה קונקרטית.

„ישנה בדיחה יהודית מפורסמת, שכדאי לזכור אותה. אדם חיפש חתן לבתו. שלחו בחור אחד.

„שאל אותו האב: מה תעשה אם תלך בשבת ברחוב ותמצא ארנק מלא כסף.

„אמר הבחור: אעבור ולא אקח.

„ענה לו האב: אתה בטלן. איני רוצה אותך בתור חתן לבתי.

„בא בחור שני. מה תעשה עם הארנק?

„אמר הבחור: אסתכל לכל הצדדים. אם אף אחד לא יראה, אכניס את הארנק לכיס.

„ענה לו האב: אתה אפיקורוס. לא רוצה אותך בתור חתן.

„בא בחור שלישי. מה תעשה עם הארנק?

„אמר הבחור: תן לי קודם למצוא, אחר כך נראה הלאה.

„ענה לו האב: טיפוס כזה אני רוצה בתור חתן.

„אם היית בא ואומר לי: בלחיצת כפתור, על ידי גניבה חד־פעמית שאיש לא יידע ממנה אתה יכול להיות מיליארדר. איני יכול לענות על השאלה מה הייתי עושה, לכן איני יכול גם לענות על השאלה מה היה אילו אפשר היה בלחיצת כפתור להרוג את כל הערבים. לא הייתי בשום פנים נותן תשובה שלילית".

■■■

בקיץ שעבר ביקר בעיירה קטנה בגרמניה והתפלא לשמוע איך אנשים שם סבורים שגזלנו מהערבים את השטחים. „מה פירוש? הארץ הזאת היא ארץ שהיתה שייכת פעם ליהודים. התיישבו בה ערבים. הערבים לא הקימו מדינה. ירדן לקחה זאת לעצמה. אנחנו הותקפנו. אין זכות למישהו לומר שלקחנו ושאנחנו צריכים להחזיר. לפעמים אנשי שלום עכשיו מנסחים זאת כך. אני רחוק מזה לחלוטין. ארץ ישראל – ארץ שלנו. היא מיושבת בחלקה ערבים. אני צריך את הערבים האלה?!"

– אתה רואה פיתרון אפשרי?

„לפי דעתי צריכים לאפשר לתושבי ארץ ישראל הערבים עצמאות מדינית".

– אתה מדבר על אוטונומיה? על מדינה פלשתינאית?

„על מדינה פלשתינאית. אני לא יודע בדיוק מה זה אוטונומיה. יש לי הרגשה שכל העניין שנקרא אוטונומיה זה פשוט ביטוי מעורפל שנוצר כקנוניה בין בגין לסאדאת, כי סאדאת לא רצה שיצטייר רושם כאילו הוא דאג רק לאינטרסים של מצרים. בגין וסאדאת הסכימו לדבר כזה בידיעה שהוא לא יתגשם. כל שנעשה אחר כך היה רק לגרום לסחבת מתמדת, ולקחו את האיש המתאים ביותר ליצירת סחבת – יוסף בורג. במשך הרבה זמן היה בורג ראש הוועדה ליישום האוטונומיה.

„את יוסף בורג אני מכיר די טוב. הוא האדם המתאים ביותר לישיבות שכל תפקידן שלא ייצא מהן שום דבר. אני לא אומר את זה לגנותו. ישנם עורכי דין שמצטיינים בזה שיודעים לעשות סחבת. לפעמים על ידי סחבת אתה יכול לזכות במשפט".

– ומה עם השנאה היהודית־ערבית. אפשר לשים לה קץ?

„הרבה אנשים הופתעו משינויים שחלים בעולם הערבי. לפני שנים שמעתי במו אוזני את יהושפט הרכבי אומר, שמדינה ערבית לעולם לא תעשה איתנו שלום, מפני שזה מושרש בעומק האמונה שלהם'. והנה, לאחר מכן נחתם הסכם השלום עם מצרים.

„אני חושב שלהלכה, ימשיכו הערבים לצעוק שהם בעד חיסול מדינת ישראל, וכו', אך זו תהיה אידיאולוגיה שאינה ניתנת ליישום. החזון המשיחי של העולם הערבי ימשיך להיות חיסול מדינת ישראל, אך למעשה נוכל להתקיים ביחד".

– ובו בזמן, לנו יהיה חזון משיחי של הארץ המובטחת מן הפרת ועד החידקל. אתה מדבר בעצם על דו־קיום של חזונות משיחיים.

„כן, דו קיום של חזונות משיחיים. אבל קח יהודי שטוען שהוא מאמין שבכל יום עתיד המשיח לבוא. אם תיקח ממנו הלוואה, ותציע להחזיר לו את הכסף או כעבור עשר שנים או כשיבוא המשיח, הוא יעדיף לקבל את הכסף בחזרה כעבור עשר שנים, למרות שהמשיח צריך להגיע כל יום".

■■■

– על איזה שטחים בעצם אתה מוכן לוותר?

„אנחנו צריכים לדאוג שהסכם השלום לא יכלול את ירושלים, ושהישובים הקיימים בשטחים לא יבוטלו. לפי דעתי, כשמדובר בשתי מדינות שכנות – כפי שערבים יכולים לחיות במדינת ישראל, כך גם יכולים יהודים לחיות במדינה ערבית.

„מה שקובע כאן הוא העיקרון. ישנם אנשים שחושבים שכל מסירת שטח איזשהו של ארץ ישראל לידי הגויים הערבים היא דבר שאסור לעשות. מנקודת מבט זו, אי אפשר להגיע לשום אפשרות של שלום. לפי דעתי, צריך לעשות הכל למען השלום. מה ניתן לתת אי אפשר לקבוע מראש".

– ומה לגבי חברון? אחיך יושב שם.

„הכל שייך לסוג הדברים שיוכרעו תוך המשא ומתן".

– נניח שהממשלה תסכים לוותר על שטחים תמורת שלום. גוש אמונים לא יוותר כל כך בקלות. ההתבצרות בימית היא רק דוגמה למה שעלול להתרחש. אתה לא חושש שעלולה לפרוץ כאן מלחמת אחים?

„אני חושש, וחשש רציני".

– לגביך, אגב, אפשר להבין את הביטוי 'מלחמת אחים' כפשוטו.

„יתכן שבין האנשים שדוגלים באידיאולוגיה של אחי, לבין האנשים שדוגלים באידיאולוגיה שלי, תפרוץ מלחמה. באופן אישי, אינני סבור שאחי ייכנס אלי הביתה ויזרוק עלי רימון.

„בין אנשי הרוח מהצדדים השונים יש מידה רבה של כבוד והערצה הדדית. אינני סבור שאותה מלחמת אחים תפרוץ גם בין האידיאולוגים של המחנות. אני אישית מחבב מאוד את ד"ר ישראל אלדד. אינני סבור שביני לבינו תפרוץ מלחמה".

– היה מקרה אמיל גרינצווייג.

„כן, מקרים כאלה עלולים הלילה לחזור. למחנות השונים תמיד התלוו אנשים השייכים לשכבה נמוכה מאוד, כמעט גובלים בעולם התחתון. במידה שתהיה מלחמת אחים, היא תתבצע על ידי אנשים מסוג זה".

■■■

הוריו עלו ארצה מגרמניה ב־33'. האב, ד"ר אליעזר לוינגר, ייקה נוקשה וקפדן, היה נוירולוג־פסיכיאטר. האם, תרצה, היתה אחותו של אברהם הלוי פרנקל, פרופסור מפורסם למתמטיקה.

נולדו להם שמונה ילדים, ארבעה בנים וארבע בנות. יעקב הוא הבן השלישי. משה צעיר ממנו בשבע שנים.

– יוצא לך לפגוש הרבה את אחיך?

„יש המון פגישות משפחתיות, חתונות, בר מצווה, ברית מילה. לפני כחצי שנה, נישאה הבת שלי. אחד החברים שלי אמר לי: אמנם לא היו הרבה אנשים בחתונה, אך היה מעניין לראות את הרב לוינגר יחד עם לייבוביץ' במסיבה אחת".

– אתם משפחה מלוכדת?

„כל אחד עסוק בשלו, אך יש יחסי קירבה של עזרה הדדית ואהבה הדדית בין כל האחים. עדיין יש לנו את אמא, בת 87, הנמצאת בבית אבות ונותנת שיעורי תורה. אנחנו גאים בה".

– אחיך גר בחברון בבית הכנסת של אברהם אבינו. מה אתה מרגיש כשאתה מבקר שם?

שתיקה ממושכת. „מה שמרשים אותי מאוד", הוא משיב לבסוף, „זה היחס הג'נטלמני של אחי כלפי הערבים. יחס של נדיבות וכבוד. הוא הולך בכל מקום בלי נשק, מבקר אצלם, ואגב אורחא הוא מסתכל אם היתה שם מזוזה כדי לדעת אם יש על המקום בעלות יהודית. הוא כבר קבע בעלות יהודית על בתים מסויימים.

„אחי אדם מאוד טוב לב. שואל כל אחד לשלומו, לשלום הילדים. טוב הלב שלו מתבטא ביחסו לערבים".

– כשאתה הולך בחברון ברחוב ומתבונן בערבים שהולכים מולך, מה אתה רואה מול העיניים. האם אתה רואה אזרחים שווי זכויות?

„כן, אחי מתייחס אליהם כאל בני אדם שווים".

– אבל מה אתה רואה בעיניים שלך. חברות? אהבה? פחד?

„לא יודע לענות".

(המשך בעמ' 33)

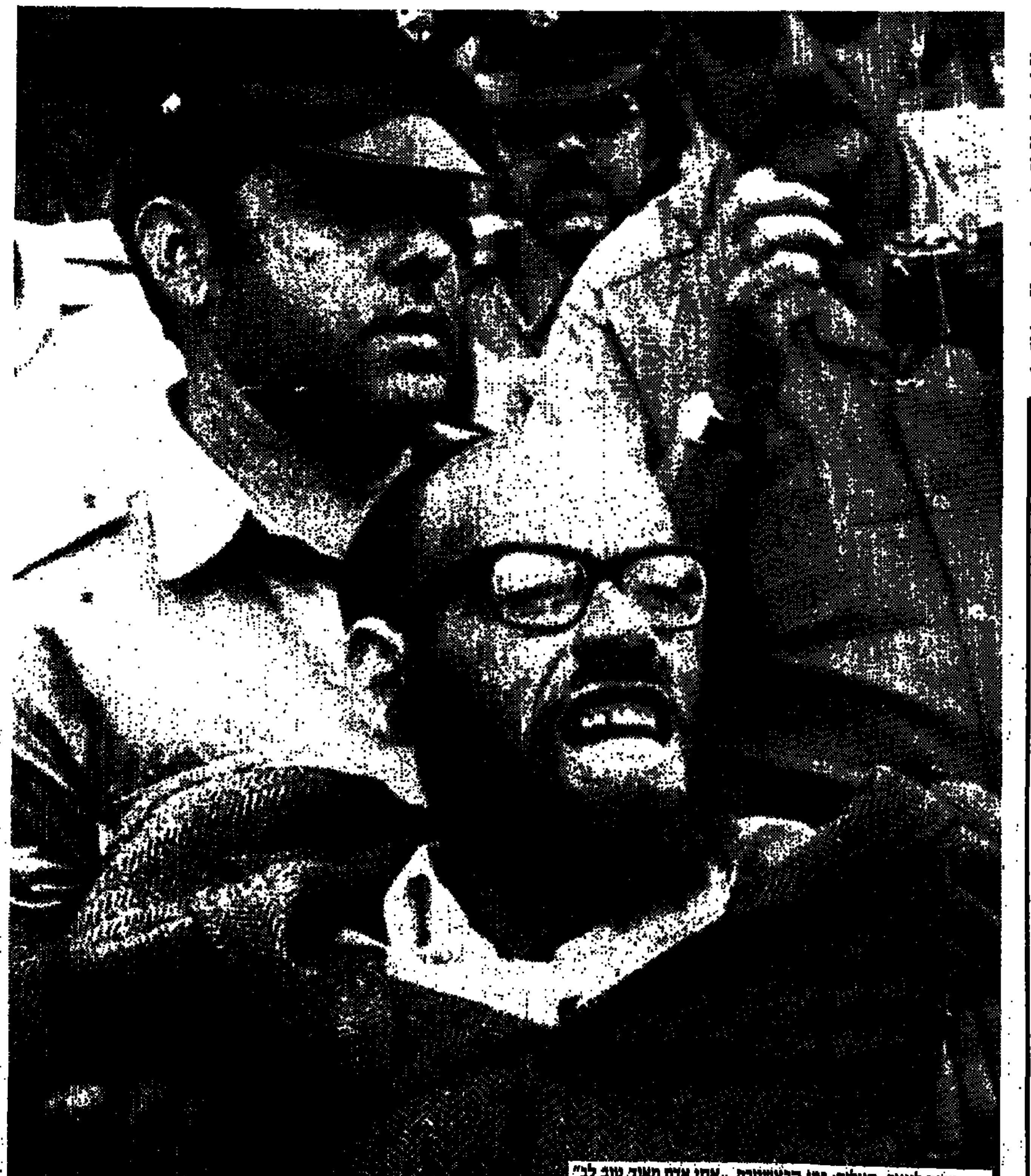
הרב משה לוינגר. הצלום: רמי הרצשטרק. „אחי אדם מאוד טוב לב"

„יתכן שבין האנשים שדוגלים באידיאולוגיה של אחי לבין האנשים שדוגלים באידיאולוגיה שלי, תפרוץ מלחמת אחים. באופן אישי, אינני סבור שאחי ייכנס אלי הביתה ויזרוק עלי רימון"

למה קוראים להם רוצחים

„אספר לך דבר שמאוד הרשים אותי: ב־68' הייתי בארה"ב. במחלקה שלי עבדה אשה מצרית שבעלה נהרג על ידי ישראלים במלחמת סיני. הזמנתי אותה אלי הביתה לשבת. ברגע האחרון היא ביטלה את הביקור.

„כעבור מספר ימים, פגשתי אותה. אמרתי לה שאני בהחלט מבין אם היא ביטלה את הביקור בגלל שאנו ישראלים, כמו שאשתי אינה מוכנה לבקר בגרמניה. היא אמרה לי: ד"ר לוינגר, בין העם שלי לעם שלך יש מלחמה, אבל איך אתה משווה את מה שעשה היטלר ליהודים למלחמה הזאת?

„ועכשיו כולם מדברים על 'התנהגות נאצית'. הנאציזם זאת אידיאולוגיה שדוגלת בכך שיש גזעים נחותים. איך אפשר להשוות פלשתינאים לנאצים? באותה מידה גם אי אפשר להשוות למעשי הנאצים את מה שהיהודים עושים לערבים. התאכזרות למיעוט זה לא נאציזם.

„אש"ף הם לוחמי חרות הארץ שלהם, ועקרונית הם לא עושים דבר שלא עושה כל לוחם אחר. אולי תסביר לי למה קוראים להם רוצחים. הם לוחמי חרות. במצב הנוכחי, המלחמה על חרות מביאה להריגת נשים וילדים. זה דבר שאינני יודע כיצד ניתן למנעו.

„אני רואה באש"ף תנועה שלוחמת למען החרות שלה. לפעמים בצורה יותר אלגנטית, לפעמים פחות. איתם צריך לנהל משא ומתן".

לאחר 5 שנים כעורך־המשנה של „הארץ", מתי גולן הולך ובמקומו מגיע חנוך מרמרי, שהתחיל את הקריירה שלו ב„זו הארץ" ● ראיון

לאן מתי גולן הולך

חיים שיבי

בימים אלה, מתי גולן, 51, חדל להיות עורך המשנה של „הארץ". עמוס שוקן מביא את חנוך מרמרי, 40, לתפקיד. מתי גולן יוצא. אני רוצה לשאול את מתי גולן איך פתאום קם עורך, אחרי 5 שנים בבית־שוקן, רואה שהוא לא 'משפחה' – ומתחיל ללכת.

– גולן, בראיון הזה, בחשיפה של דברים שקרו בקונצרן שוקן, אתה שורף את הגשר?

„לא, לא. פשוט, עשיתי 5 שנים תפקיד חשוב בעיתון. אחרי תקופה כזאת יש בהחלט מקום לסיכום. זאת לא זריקת אבנים. להיפך. יש לי רק רגשות של חום למקום העבודה. נתתי הרבה למקום הזה וקיבלתי הרבה מאוד".

– לאן אתה הולך? ספר? פוליטיקה?

„בינתיים, חופשה ללא תשלום של 3 שנים. אני בן 51. בגיל הזה, מי יכול בכלל לתכנן לטווחים כאלה? אם אגמור את 3 השנים ועדיין אהיה, גם זה הישג בפני עצמו. אשאר בתחום העיתונות, מחוץ למפעלי שוקן. אבל, אני כבול בהבטחה למקום העבודה האחר שלא לגלות בשלב זה. עוד 3 חודשים. אני מניח שהציבור בישראל יוכל לעמוד במתח הזה".

גולן, בלבוש חופשה ללא תשלום, נעלי „ארידס" וג'ינס, מתוח משהו, אבל, „הארץ" עד הסוף, לא רוצה לחשוף רגשות.

– מה אופי המחלוקת הכמעט שקטה של „הארץ"?

„זה לא קשור לדור או לגיל. יש צעירים שתפישת עולמם היא עתונות רצינית, שקולה. יש מבוגרים שתפישת עולמם היא עתונות יותר קלה, יותר צהובה. לא עניין של דורות. עניין של תפישה. אתה יכול לקחת בני גיל של עמוס שוקן, של מרמרי, של כל אלה, ויש להם תפישה שונה לגבי עתונות. אני קיבלתי ל'הארץ' כמה צעירים, למשל דן מגיד ואורי ניר. הם בשנות ה־20 של חייהם. התפישה שלהם לגבי עיתונות היא רצינית".

– הדור הצעיר, סטודנטים שהלכו למלחמת יום כיפור, האנשים האלה לא פיתחו סיגנון משלהם, לדעתך? רגישות משלהם? נוהגים משלהם?

„גם אני עברתי את החוויות הטראומטיות האלה, ואנחנו יודעים שחוויות כאלה משפיעות בצורה שונה על אנשים שונים. יש שנעשו יותר ציניים ויש שחזרו בתשובה. ההשפעה לא אחידה.

„זה לא סוד שמרגע שנכנסתי לתפקיד, ולכל אורך השנים שמילאתי את התפקיד, היו לי חילוקי דעות עמוקים ועקרוניים עם עמוס שוקן. באמת עקרוניים. לא משהו אישי. לא התכתשות. חילוקי דעות לגבי מה שצריכה להיות עיתונות בכלל, ומה צריך להיות 'הארץ' בפרט".

– תן לי דוגמה למחלוקת כזאת.

„בתחום המקומונים, ההישג של עמוס גדול מאוד. לעומת זאת, חשבתי ואמרתי שהקמת 'חדשות' היתה טעות. חששתי, והיום ברור שהחשש שלי היה לו על מה להתבסס, ש'חדשות' יחבל או יפריע להתפתחות 'הארץ'".

– איך הבלח?

„כשבאתי ל'הארץ', התפוצה שלו עמדה בערך על 37 אלף עותקים ועוד כ־10 אלפים גיליונות בסוף שבוע. טענתי אז, שהאיכות של העיתון אינה עומדת ביחס שווה לתפוצה, שהפוטנציאל שלו גדול הרבה יותר. אתה צריך ללוות את איכות העתון בפירסום, [illegible] משוכללת, במחלקת מינויים ללא פגם.

„כל הדברים האלה [illegible]. השקעת [illegible] חשבתי שזה עניין של סדר עדיפויות. ההשקעה היתה צריכה להעשות קודם כל בעיתון 'הארץ', שהוא עיתון רווחי. התפישה של עמוס היתה – והוא אמר לי את זה כשנכנסתי לתפקיד – ש[illegible] 'הארץ', והסיכוי שלך להגיע לתפוצה רחבה אפסי. יחד עם זאת, העיתון הזה הוא היהלום שבכתר, ולכן צריך להקיף אותו בעיתונים פחות איכותיים, אבל יותר מסחריים, ושהם מבחינה כספית יחזיקו את 'הארץ'".

■■■

גולן מחפש סיגריה. הסיגריות שלו נגמרו. עכשיו, הוא מגיע לעניין. „כשאני נכנסתי לתפקיד, התפוצה של 'הארץ' היתה 37 אלף. היום היא 52 אלף. כן, הכל בתקופה של חמש שנים. וזאת, כאשר לא הייתי יכול לעשות, מבחינת תקציב, את כל הדברים שרציתי. 'הארץ' לא יהיה אף פעם 'ידיעות אחרונות', לא יגיע אף פעם לחצי מיליון ויותר עותקים של 'ידיעות'. אבל, לוא בסדר העדיפויות של קונצרן־שוקן היה 'הארץ' במקום הראשון, הפוטנציאל שלו הוא 100 אלף עותקים. אם אינו מגיע לכך, משהו לא נעשה בו כהלכה.

„אם ההישרדות של 'חדשות' זה הישג – אז זה הישג. השאלה מה מחיר ההישרדות. אתה יכול 'להשריד' כל דבר. אבל, אני לא רואה בהישרדות הישג. אני לא רואה ב'חדשות' יתרונות איכותיים. תקופה ארוכה חשבתי – ולא עשיתי מזה סוד – שבמידה ול'חדשות' יש תרומה עיתונאית, זאת תרומה שלילית: מבחינת דיוק הידיעות, ומבחינת 'החפיפיות' של העיתון, היתה תחושה שזה עיתון שאיש לא עורך אותו. שכל אחד כותב בו כישר בעיניו.

„אני לא יכול לומר שלא יכולתי בכלל להזיז ב'הארץ'. היתה תקופה שכן הזזתי. הבאתי לעיתון את עודד פלדמן, שהיה עורך 'במחנה'. במשך שנתיים, הוא היה המנכ"ל של העיתון. בתקופה הזאת, אמנם במידה מוגבלת, עשינו מבצעים פירסומיים, מבצעי תפוצה – והתפוצה אכן עלתה במידה ניכרת. גם עם המנכ"ל שבא אחריו, יעקב כפיר. אבל, שוב, הכל נעשה בצורה מוגבלת, לא בצורה שאני הייתי רוצה לראות".

– איפה שוקן האב, גרשום שוקן, בכל תמונת המאבק שאתה מתאר? מה היתה עמדתו?

„פאסיבי לחלוטין. פאסיבי בכל המחלוקת שהיתה. אבל, אותי הטרידה השאלה מה המחיר ש'הארץ' שילם על כל התפישה הזאת.

„לפני 4 חודשים, דיברתי עם האבא על הצורך לקבוע כתב חדש בוואשינגטון. הוא אמר לי שהוא עוד לא החליט. זה היה מוזר מאוד בעיני. בדרך כלל, דברים כאלה הלכו בצורה חלקה ומהירה. למשל, את צבי בראל שמיניתי, האבא נתן את אישורו תוך יום יומיים. זה היה לפני 3 שנים.

„מעניין מינוי הכתב בוושינגטון הבנתי שמשהו פה מתבשל. יצאתי לחופשה של חודש. כשחזרתי, מצאתי את צבי בראל, שבא מוושינגטון לברר מה קורה איתו. בראל נכנס לאבא, ואמר שלתדהמתו האבא ביקש להאריך את כהונתו בשנה. אני המלצתי שגדעון לוי יסע בקיץ לוואשינגטון.

„הארכת כהונתו של בראל נעשתה ללא התייעצות איתי. לא דיברו איתי. דבר שלא נעשה מיום שנכנסתי לתפקיד. בפעם הראשונה שמינוי נעשה כך".

– כיצד הגבת?

„נכנסתי לאבא. אמרתי לו שעל רקע זה אני רוצה להשתחרר מהתפקיד, ומבקש שתוך שבוע יודיע לי מתי מבחינתו התאריך המוקדם ביותר, הנוח לכך שאעזוב את התפקיד – ויצאתי.

„עבר שבוע, ולא שמעתי ממנו כלום. שלחתי לו מכתב והודעתי שמכיוון שלא שמעתי דבר, אני מודיע לו שב־1 במאי אעזוב את התפקיד. הפעם, הוא נענה, ונכנסתי אליו לקבוע תאריך לעזיבה. הכל נעשה ברוח טובה".

– הוא סיפר לך מי מחליף אותך?

„אחרי השיחה שאלתי: מתוך סקרנות, מי מחליף אותי? והוא השיב: אני עוד לא יכול להגיד לך. אמרתי: אז אני אגיד לך, חנוך מרמרי".

■■■

– אתה מכיר את האדם החדש, את מרמרי?

„אין לי שום היכרות איתו. אני יודע שהוא עשה עבודה מצויינת ב'העיר'. ואני מאוד מעריך את העיתון הזה".

מתי גולן נולד בארץ. למד בבית היסודי „אחד העם". בגימנסיה הרצליה. צבא. משפטים. רישיון עריכת דין. שליחות מטעם הסוכנות לקנדה. התגלה על ידי יאיר קוטלר שנתן לו (1969) ג'וב ראשון של כתב עירוני בתל־אביב, בגיל 32. קוטלר אמר לו: „אם תהיה טוב – השמיים הם הגבול".

גולן: „הוא קיים את מלותיו עד האחרונה שבהן. שנה אחרי זה, מינה אותי לכתב פרלמנטרי, ושנתיים אחרי זה לכתב מדיני. זה חוב שאני חב ליאיר קוטלר".

אחרי 5 שנים ככתב מדיני, יצא גולן להתרעננות נוספת, כציר הסברה של משרד החוץ בקנדה. אחר כך, עשה עוד שנתיים ככתב בכנסת. ואז, הציע לו עורך „הארץ" את תפקיד עורך המשנה.

– כעיתונאי, עבדת קרוב למוקדי כוח, קרוב לאישים. קרוב לשמעון פרס. קרוב מאוד?

„מזה שנים רבות, אני חושב, שבגלריית של האישים במדינה, שמעון פרס הוא האדם המתאים ביותר לתפקיד ראש־הממשלה. חשבתי כך גם כשהיה בשפל. גם כשאנשים טענו שפרס לעולם לא יוכל לנצח בבחירות. יש באדם – ואני מכיר גם את החולשות שלו – שילוב נדיר של חזון וכושר עשייה בלתי רגיל. הוא הוכיח את זה כשנתיים שהיה ראש ממשלה. למדינת ישראל, השילוב הזה חיוני".

– רצית לעבוד עם פרס?

„פרס הציע לי שני תפקידים. הצעות מאוד מפתות. את שניהם דחיתי. מה שהיה לי, מה שהשגתי בעצמי, היה בעיני טוב יותר ממה שהוא הציע. פרס הציע לי, בעבר, להיות יועצו לענייני הסברה, ותפקיד נוסף שאינני רוצה לדבר עליו. היחסים שלי איתו הם אך ורק על רקע האמון שיש לי באיש. היחסים האלה יכולים היו להיווצר משום שלעולם לא רציתי ממנו דבר.

„אינני זוכר שכאשר היתה לי ביקורת על פרס, לא כתבתי אותה. כל אחד מוזמן לגשת

(המשך בעמ' 44)

„שמעון פרס הציע לי שני תפקידים מפתים. את שניהם דחיתי. מה שהשגתי בעצמי, היה בעיני טוב ממה שהוא הציע"

מתי גולן. תצלום: ציפי מנשה. „אין לי שום היכרות עם מרמרי. הוא עשה עבודה מצוינת ב'העיר'"

„הארץ איננו בית, בגלל האישיות של האדם העומד בראשו. במישור המקצועי משפחת שוקן נתנה לי הכל"

„עמוס שוקן אדם מוכשר מאוד. סגור. מופנם. אין לו שאיפות להיות העורך הראשי של הארץ"

אפשרויות חדשות נפתחות בפניך.

בוא ותראה איך פועלים טוב יותר בנק הפועלים

עמנואל בר־קדמא

אזור. רבים עוד קוראים לה 'אזור', כשמה הערבי. פעם, על הכביש לירושלים, זיהית אותה בעננה סמיכה של מנגל וריחות בשר חרוך. צעירי שנות ה־50 וה־60 היו באים לכאן, במכוניות הלארק וההנריי־ג'י והדופין, לאכול סטייקים לבנים. הכי טובים בארץ, אמרו. עכשיו, פנייה לא מרומזרת שמאלה, מול איזור התעשייה של חולון. הכניסה לאזור לא השתנתה בהרבה מאז. ישר, ממול, בית המועצה המקומית. בניין ישן, קטן. הטיח המצהיב שעליו מצייר מפות בלתי מזוהות. בניין נושא צלקות מנדטוריות וזכרונות של שנת תרפפ"ו. ניחוחות של זמנים אחרים.

איפה המבנה הארכיטקטוני, האמור להקרין פונקציונאליות מהודרת וניצחות של סמכות, המוכר ממקומו אחרים. איפה השטיח מקיר אל קיר ורהיטי המהגוני הכהים בלשכת ראש המועצה. איפה צפצופי האינטרקומים. איפה המזכירות המתרוצצות בתפופי עקב לחוצים. הטלפון מצלצל רגועות מעת לעת, כמו צפצוף מרוחק של רכבת־מאסף כפרית.

אל לשכתו של ראש המועצה, יצחק אלישיב, עולים בגרם מדרגות צר. חדר־מבוא קטן. ראשי קודקוד עכשוויים מקפידים לשכת

תקרא 2000 מלים על יצחק אלישיב, 'השריף של אזור', כי הוא

הישראלי היפה

בקצהו המרוחק של אולם ענקי, מפתיד. שיהיה לך, הצמית, מספיק זמן ומרחק לצבור תרדת סמכות עד שתגיע אליו.

חדרים כמו לשכתו של אלישיב ראיתי רק בקרוניות של מח"טים, בשרה. צר וארוך, די חשוך. שולחן הישיבות ממלא את כולו. קירות עמוסים דגלונים, מגינים, תעודות הצטיינות, והמון תצלומים נושאי הקדשות חמות לדייר הלשכה.

■■■

יצחק אלישיב. סוודר. מעיל עור חום. 42, ראש לבן. גוף של ספורטאי. עד עונה זו, שחקן כדורעף פעיל בהפועל אזור. ליגה ארצית. אדם בצומת. מה שנחשב קשיש לספורט, הוא צעיר ודם־חדש בפוליטיקה. את גילו הוא נושא, יחד עם קבוצת התייחסות שלמה, כרגיל בהתמודדות על המקומות הריאליים ברשימת מפלגת העבודה בבחירות הקרובות.

ובאשר לספורט – הוא מחייך. "בעניין הזה, אתה חסר־אונים. שום דבר לא יעזור. השעון מתקתק. ככל שמתרבות השנים, כך יורד הכושר. אין מה לעשות. אפשר לבלום, אבל לא למנוע. כל חיי עסקתי בספורט. כדורעף. השנה הפסקתי, אחרי ששמעתי את המאמן של הקבוצה היריבה, צועק לשחקניו במגרש: 'שימרו על בן־גוריון'. איש פחות עדין, היה אומר: 'שימרו על הזקן'. מי שנראה כמו בן־גוריון, כבר נרמז לפרנש".

אלישיב איננו רק הספורטאי הפעיל היחיד בין ראשי המועצות. הוא גם היחיד, שזכה ב־100 אחוז מקולות הבוחרים. אין עוד אחד כזה. סיעת המערך היא היחידה במועצה המקומית. כל 11 הנבחרים. בבחירות לכנסת, קיבל הליכוד 30 אחוז מקולות התושבים באזור. אברהם (בייגה) שוחט, ראש מועצת ערד, כמעט באותו מצב: 90 פלוס אחוזי־תמיכה. כמובן, שדמוקרטיה יכולה לעבוד כך רק במקומות קטנים. את 10 אלפי תושבי אזור – גידול של יותר מכפליים ב־15 שנות כהונתו – מכיר אלישיב אישית. "פרצוף זר", הוא אומר, "סימן שהוא לא גר כאן".

אחר־כך, בסיבוב בעיר, נראה, איך העניין פועל בחיים. כל הזמן הנפי־יד, שלום, מה נשמע, איך הילד, וכאלה דברים. "מצב כזה", מצטחק אלישיב, איציק לכולם. "עובר לשני הצדדים. ההיכרות הזאת מונעת התחמקות מתשלום מסים. מישהו מסגר במסים, אני עוצר אותו ברחוב: 'חילק', אחי מספיק, ברוך־כלל, הצ'יג מגיע".

יצחק אלישיב נמנה עם זן חדש של מנהיגים מקומיים. "אנשים שצמחו בשטח", כלשונו. משתי המפלגות. הכי רחוק הגיעו מאיר שיטרית ומשה קצב, מחרות. גם עובדיה עלי מעפולה ודוד מגן מקריית־גת הגיעו לא רע.

במפלגת העבודה, האנשים האלה מתחילים להגיע רק עכשיו לאיזשהו קו־התחלה. אורי עמית מרמת־גן, עמיר פרץ משדרות, ברוך אלמקייס מירוחם, אלי דיין מאשקלון, ברוך וגנר מכרמיאל. מיכה גולדמן מכפר־תבור. על אברהם שוחט מערד כבר דיברנו. וכמובן, איציק אלישיב.

בפעם הקודמת, עדיין שלטה הוועדה המסדרת. אלישיב נדחק למקום לא ריאלי. ראשי המפלגה הקדימו לו בדירוג צעירים אחרים, מסוגם של חיים רמון ויוסי ביילין.

"יכול להיות, שיש איזה פחד מראשי רשויות מוניציפליות", אומר אלישיב. "אנחנו האנשים היחידים בנוף הפוליטי בישראל שנבחרים אישית. אולי פוחדים מהעצמאות היתרה שיש לאנשים כמונו. בבחירות לראשי ערים, אנשים מגישים מועמדויות עצמאיות ומצליחים. זה נותן כוח.

"במפלגת העבודה, ישנה אולי הטראומה של אבא חושי, שגם האוטוריטה של בן־גוריון לא יכלה לו. או, העובדה שטדי קולק לחלוטין בלתי תלוי במפלגה".

גם עכשיו לא ברור, אם הקבוצה הזאת תתמקם טוב ברשימת המקומות הריאליים של העבודה. איציק אלישיב קצת מאוכזב על כך, ש"הישג כזה מרשים בשטח כמו שיש לי לא זוכה להערכה. כנראה, שצריך להסתובב במקומות הנכונים".

עם זאת, קשה לייחס לו, היום, תמימות. לקח לו זמן עד שאיבד את בתוליו הפוליטיים. "אני מאחר רק בארבע שנים, בהן הייתי בטוח, שהעשייה במקום תעשה בשבילי גם את העבודה במפלגה. אחרי תפסתי את הפרינציפ. פעילות במשמרת הצעירה, בשלטון המקומי, בדור ההמשך, בחוג יחדיו".

הפעילות, מנקודת השקפה של קארייריזם נטו, לא היתה נטולת טעויות. אלישיב תמך פעמיים באנשים הלא נכונים, בלוזרים: באליהו שפייזר בהתמודדות על מזכ"לות המפלגה נגד חיים ברלב. ובמיכה חריש – על אותה כהונה, כמה שנים אחר־כך – נגד עוזי ברעם.

לעומת זאת, הוא איש של שמעון פרס מאז ההתמודדות הראשונה נגד רבין. בהתמודדות האחרונה, על יו"ר הנהלת הסוכנות, תמך בשמחה דיניץ.

15 שנה פוליטיקה. הכל התחיל כמעט בלי כוונה. גם כן בגלל הספורט. יו"ר המועצה הקודם, אברהם בנבנישתי, היקצה כסף לבניית מיגרש כדורסל. אלישיב שואל: למה לא בשביל כדורעף, שבה יש לאזור הצטיינות. "מה ישנו" השיב בנבנישתי, "ככה. כבר לא תצביע בעדי?". לא. הוא הקים, למרות שראש המועצה והוא חברים באותה מפלגה, רשימה עצמאית 'יד למען אזור'. בבחירות שנערכו מייד לאחר מלחמת יום הכיפורים, קיבל שלושה מתוך תשעה מנדטים. קואליציה עם המפד"ל והליכוד הקנתה לו את ראשות המועצה. במערך רתחו, והוא לא הבין למה.

רק אחר־כך, הרחיב את הקואליציה. המערך הצטרף. בבחירות שלאחר מכן, כבר רץ בראש רשימת המערך וקיבל 85 אחוז. בבחירות האחרונות, כאמור, 100 אחוז.

"בימים הראשונים", הוא מספר, "הייתי אובד־עצות. לא ידעתי מה ואיך לעשות. מצאתי ברדק מוחלט. עובדי מועצה אחדים היו באים, דופקים כרטיס ויוצאים איש לעיסוקיו. יותר מזה הם היו אוכלים במזנונים ובסטייקיות מסביב, והחשבונות היו מגיעים למועצה".

כסנגוריונו: היום יש נורמות אחרות. זה, אולי, אחד ממוסדות הציבור היחידים במדינה שלא קיים בו המושג אש"ל.

ועוד, חריג: אלישיב הוא ראש רשות יחיד בארץ שאיננו חבר בשום ועדה מקומית, גם לא בוועדה לבניין־ערים, שהיא מוקד־כוח רציני – שכן היא מנפקת מיגוון של רשיונות – אבל גם פתח לעיוותים־שבשררה ולהשחתות.

"אחרי חודש רציתי לברוח. לא ידעתי מה לעשות. מהר מאוד למדתי, שלראש רשות מקומית בישראל יש מעט מאוד סמכויות. הוא קשור בטבורו למשרדי הממשלה. ירושה מנדטורית, שהשלטון הישראלי, בגלל מציאות קואליציונית, מסרב לשנות. כל פרוטה להוציא, כל כביש לסלול, כל בניין לבנות, כל עמוד חשמל להעמיד – תלויים באישורים מלמעלה.

"באתי למועצה, מצאתי עשרות אנשים שהבטיחו להם הבטחות. לזה קיוסק, לזה בסטה, לזה רשיון לעניין זה או אחר".

ראש המועצה הזה נראה כאיש נוח לבריות. הוא עובר, כאמור, בעיר, בגינונים של שריף אהוב. בוולבו משנת 1983, שהיתה שייכת לקבלן, שביקש, על ערש־מותו, כי תועבר לרשותו של אלישיב. המשפחה מכרה למועצה את האוטו במחיר כמעט־סמלי. הוא מרבה לחייך, מדבר בנחת. אומרים לי, שעולה לו במאמץ להתגבר על אופי ביישני־מופנם. הוא תפס עד מהרה, שהביישנות והפנים המאירות הן תמיד נתון אידיאלי להצלחה.

כמשרד השיכון זרק פעם כיסא, לאחר שהעבירו לאזור משפחות טעונות־סעד ללא תיאום. "אם אתה לא רוצה שיטרטרו אותך בלי סוף, אין לך ברירה עם משרדי הממשלה אלא לשחק מטורף. להרים את הקול. לצעוק. זה עובד".

אין באסטות באזור. לעקור אותן היה עניין אלים ומורכב מאוד. העסק לא היה עם ביורוקרטים, אלא עם קרימינלים. עם בעלי סוכות־אבטיחים הלך מכות כדי למנוע את התנחלותם. ספג איומים מכל הסוגים. יש מיקרים יותר חמורים. כאשר בא להקים את האיזור התעשייתי, מצא בעלי־חזקה כביכול על חלקות רבות. פשוט באו והתנחלו. כולם נעקרו.

"בשנים הראשונות", הוא אומר, "הייתי רווק. עכשיו אני יותר חשוף. מאיימים על חיי אשתי וילדיי". אלישיב מסביר לי, שכל עימות כזה הוא אישי. שכן ראש המועצה הוא גם הפקח. אין כאן פקחים עירוניים, כמו בעיר גדולה, שבאים והורסים בנייה חריגה, או מסלקים מתנחל אלים. "לפעמים, הייתי צריך ליצור פרובוקציה לאלימות בשביל שהמשטרה תתערב".

לעומת־זאת, הוא מתגאה בכך ששיקם משפחה ענפה, שהיתה סמוכה על שולחן הסעד, על ידי ששיפץ לה מיבנה שעמד להריסה לצורך פתיחת מסעדה. או בכך, שהוא מאלץ – ממש – את התושבים להרחיב את דירותיהם על מנת לשפר את איכות־החיים.

יש לו דרך מקורית לטיפול בהזדקנות האוכלוסיה: על כל מיגרש, הוא התיר הקמת מיבנה צמוד נוסף, לרוחב או לגובה, בשביל צאצאי התושבים, שהיגרו מהעיירה. "היום", הוא מספר בשימחה, "חזרו לכאן יותר מ־90 זוגות צעירים. הזקנים שוב אינם בודדים. זה סיפוק אדיר לראות את הזקנים האלה משחקים עם הנכדים שלהם".

כמעט ואינו יושב בלשכה. מרבה להסתובב. יודע איפה צריך להחליף נורה או לסתום חור בכביש. לא צריך לדרבן אותו לדבר על מערכת החינוך בעיר. "אנחנו המקום היחיד בארץ שנותן תשובה הולמת לאם העובדת. יש לנו מערכות מגיל שנה. ילד בן שנה יכול להירשם למשפחתון, מעין משפחות־אומנות, שמחזיקות כל אחת כמה ילדים. מגיל שנתיים, יש לנו שלושה מעונות־יום, מוחזקים על־ידי נעמ"ת, ויצ"ו וארגון הנשים הדתיות. שבעה גניי חובה, גני חובה וביתי־ספר יסודי. תלמידי תיכון הממשיכים ללמוד בחולון, בתל־אביב, ברמלה או לוד, נהנים מהסעה או מעזרה בהסעה".

לאלישיב יש גאווה כמעט על כל דבר שנעשה בעיר. יש כאן מושג: מועדונית. יש שניים כאלה, לילדים בעלי נתונים מסויימים של פיגור, ולילדים שהוריהם עובדים מחוץ לבית. שלא יהיו סתם ילדי־מפתח. יש מקום לשחק, להכין שיעורים וגם לאכול צהריים. הכל נעשה בהתנדבות.

גם שבט הצופים, בת־עין נוספת של אלישיב, הוא עניין יוזם. תשובה אפשרית לפשיטת־הרגל של תנועות־הנוער. הנוער העובד, תנועת־האם של ראש המועצה, הקפיאה את פעילותה.

– ומה עם ספורט?

"ספורט", משיב הספורטאי הוותיק, "כבודו במקומו מונח. לצערי, נוכחתי לדעת, שהספורט, בניגוד למה שחושבים רבים, אינו תשובה לבעיות חינוכיות־חברתיות. הצעירים נמשכים היום לדברים אחרים – מוידיאו וטלוויזיה ועד מישחקי־מחשב. אין שום מוטיבציה לעסוק בספורט, אפילו אם הקבוצות המקומיות מגיעות להישגים".

יותר מזה הוא מתגאה ב'בנה ביתך', באיזור התעשייתי החדש, שניבנה מודרני עם תשתית בארמה של חשמל, טלפונים וכל מה שצריך, במתנ"ס הפעיל בכל שעות היממה לכל הגילים, בקאנטרי־קלאב בן השנתיים, מימון של יזמים, הנותן, בדמי מנוי נמוכים־יחסית, שירותים ברמה גבוהה.

חלק מהמבנים טרם הסתיימו. בקו־הגמר, יהיה כאן הכל – מבריכה מחוממת (שכבר פועלת באוהל פלאסטי גדול) ועד חדרי כושר ומיגרשי טניס. ב־21 מיקלטים, שכל אחד מהם משמש גם פונקציה תרבותית או חברתית.

על איציק אלישיב נאמר, שהפך ישוב־פיתוח להרצליה־פיתוח. סיור בעיר מגלה שכונות־וילות מרהיבות, אבל גם בתים קטנים ולא מרשימים. וגם שכונות של מיבנים קובייתיים, מהזן הסטאנדרטי, המוכר, של משרד השיכון. סוג הבתים ההופך שכונות חדשות לסלאמס תוך כמה שנים. אלישיב מקל על כל תושב שרוצה לבנות. וכאמור, כמעט מאלץ להרחיב דירות. בתשתית ומתן שירותים עירוניים, יש לו מדיניות המכוונת למנוע קינאה בין השכונות השונות.

תושב של אזור, שיש לו קצת השגות על סגנון שלטונו האבהי, הפטרוני, של השריף נטול היריבים, אינו מכחיש עובדה אחת: יש כאן איכות חיים יקרה במינה. וגם היא מתחמקת במהירות מהישג־היד. מיגרש באזור הוא בסביבות 100 אלף דולר. אלישיב הראה לי בית, לא הכי צעיר ולא הכי יפה. "זה עומד למכירה. יכול להיות שלך בשביל 270 אלף דולר".

■■■

הכניסה לאזור עדיין אינה מעוצבת. על צורת מיבנה המועצה כבר דיברנו. אלישיב מספר לי, שעם כניסתו לראשות המועצה, מצא תקציב ותוכנית מוכנים לבניין חדש למועצה. תצלום המאקט תלוי בלישכה. מרשים. עם כיכר גדולה והכל. לקח את הכסף ומימן בו בניין אגף חדש לבית־הספר. "במקומות אחרים", הוא אומר, "יש בניינים יפים למועצה, והילדים לומדים במיבנים מימי הבריטים".

איציק אלישיב, היום ראש מועצה, בוגר האוניברסיטה במדעי המדינה, ובעל שלל תארים – לרבות סגן יו"ר מרכז השלטון המקומי, חבר לישכת מפלגת העבודה ועוד – איננו אינטלקטואל. מישהו הגדיר אותו "איש שבא מהאדמה". וזה אינו דימוי. זו מציאות ביוגראפית.

בא מהאדמה. אלישיב הוא משפחת איכרים מדורי־דורות, מאותם חלקים של רוסיה הצארית שעברו לפולין. אלישיב – זה השם המקורי. נדיר ביהדות מזרח אירופה. מצביע, כנראה, על אחד מאבותיו, ממגורשי־ספרד, שהתגלגל לתחום המושב. למשפחה היו נחלאות רחבות, יערות ושלושה כפרים ישבו על אדמותיהם. הוריו, וחלק גדול מהמשפחה, ניצלו על ידי שהסתתרו ביערות המשפחה. האיכרים היו מספקים להם, בסכנת־נפשות, מזון ובגדים.

איציק נולד בפולין, 1945. המשפחה נדדה עם יתר העקורים ברחבי גרמניה, צרפת. עלו ארצה – לאיציק יש גם אח, צעיר יותר – ב־1949. המסלול הרגיל: מעברת שער־העלייה. ילד־מעברה אשכנזי. אין לו שום תחושות־מרירות. לא זוכר אם ריססו את משפחתו בדי.די.טי.

המשפחה הגיעה לאזור הנטושה. בימי המנדט, עיירה ערבית ששלטה על הדרך לירושלים. שבעה חבר'ה, בפיקוד אליק ('פרקי אליק') שמיר, נהרגו. ננטשה בעת כיבוש יפו.

כמו ביפו ובעשרות מקומות אחרים, באו עולים חדשים לבתים הישנים. אבא־אלישיב רצה להיות חקלאי. חיפש ומצא בית שנראה לו מתאים – בית מרוחק, בודד, בתוך פרדס. שם הקים רפת, שבע פרות, שפירנסה את המשפחה. הרפת היתה קיימת עד שמשה דיין, כשר החקלאות, חיסל את הרפתות בגוש דן. כך נשברה המסורת החקלאית של משפחת אלישיב. כפיצויים, קיבלו שותפות בתחנת־דלק על כביש גהה.

לאיציק, הבית בפרדס הוא זכרון של חיים ספרטניים. הליכות קשות ארוכות ברגל לגן הילדים ולבית הספר, ערבים ארוכים לאור מנורת־נפט. רק בגיל שבע או שמונה, עברו

המשפחה הגיעה לאזור הנטושה. בימי המנדט, עיירה ערבית ששלטה על הדרך לירושלים

לגור, כמו כולם, בעיירה עצמה. היום, מתגוררים שני האחים אלישיב ומשפחותיהם בשני בתים סמוכים. הכביש הכי מצ'וקמק בעיר. עוד לא סלל. שלא יגידו.

זו הנדוניה, שאלישיב מביא עימו למאבק הפוליטי. בעצם, הוא נלחם על כל הקופה. הוא הודיע, שאין הוא מועמד לקארנציה נוספת באזור. כבר משח יורש. רעיונית: ממוקם באמצע. "אם איבחר, ויחד עימי ייבחרו עוד אנשים מקבוצת הגיל שלי, קרוב־לוודאי, שהסיעה שלנו תתמתן. פחות חריגות שמאלה וימינה".

חושב בסביבות תוכנית אלון. פשרה טריטוריאלית, אבל לא מדינה פלשתינית מערבית לירדן. חברתית – הוא רדיקל.

בימים אלה, יעמוד לבחירה במחוז, בדמוקרטיה החדשה במפלגת העבודה, אם אתה לא 'משוריין', אתה יכול להתמודד באחת משתי הדרכים: אתה מציג את עצמך במחוז שלך. יש 15 מחוזות, הרשאים להציג 22 מועמדים למרכז המפלגה באחד המקומות הנחשבים ריאליים. עוד 29 מתמודדים ישירות במרכז. בשלב שני, אלו והן אלו ידורגו על ידי המרכז.

המחוז של אלישיב מכיל את בת ים, חולון ואזור. עד לפני כמה ימים היה מועמד יחיד. עכשיו, יש עוד שלושה. לפי כל התחזיות, הוא אמור לנצח ללא קשיים יתרים. אבל, הוא לא משאיר שום דבר למיקרה. החודש ניפגש עם כ־50 איש. אנשים שיש להם השפעה כלשהי. הוא צריך לשכנע שהוא הכי טוב.

גם בשלבים הבאים אין הוא נעדר תחמושת. יש לו מערכות יחסים עם ראשי המחוזות הגדולים: אליהו שפייזר מתל אביב, עמנואל זיסמן מירושלים, דב גרפונקל מחיפה. ועם אישים כמו משה שחל, גד יעקובי, אהרן ידלין.

– מדוע הלכת למחוז, ולא ישירות למרכז?

"עניין של אמונה. אני חושב, שלנבחר צריך להיות בסיס טריטוריאלי, עליו הוא אחראי. אם כל השיטה תצליח, זה יפתח, לדעתי, סוג של נבחר, שיהיה לו קשר ישיר עם בוחריו. טוב כמעט כמו בחירות איזוריות".

איש אינו יודע כמה מתמודדים יש. כולם נלחמים על טיפה של תשומת־לב. ניפגשים, שולחים מכתבים, הולכים לשמחות משפחתיות של חברי המרכז. אלישיב העדיף מחווה מקורית: ערב פסח שלח ל־200 מהם הגדות עם ברכה קצרה בחתימתו. מקורי.

בינתיים, הוא עושה לובי לעניין אחר, הרבה פחות מעשי. בלב הישוב קיים אתר־צלבני הקרוי בפי כל המצודה. בקירבתו, אגב, נפגע משה דיין קשה בעת חפירת עתיקות. אומרים, שאת המצודה הזאת תרם גוטפריד דה־בויון לריצ'ארד לב הארי. כאן, עוד יש אומרים, נערכה הפגישה ההיסטורית בין ריצ'ארד לב הארי וסאלח א־דין.

אלישיב מאמין, שפיתוח האתר עשוי לתת לעיירה תנופה תיירית עצומה. כלום מוכן מישהו לייסד איזו אגודת ידידים או משהו. לא פחות חשוב ממקום בכנסת. ■

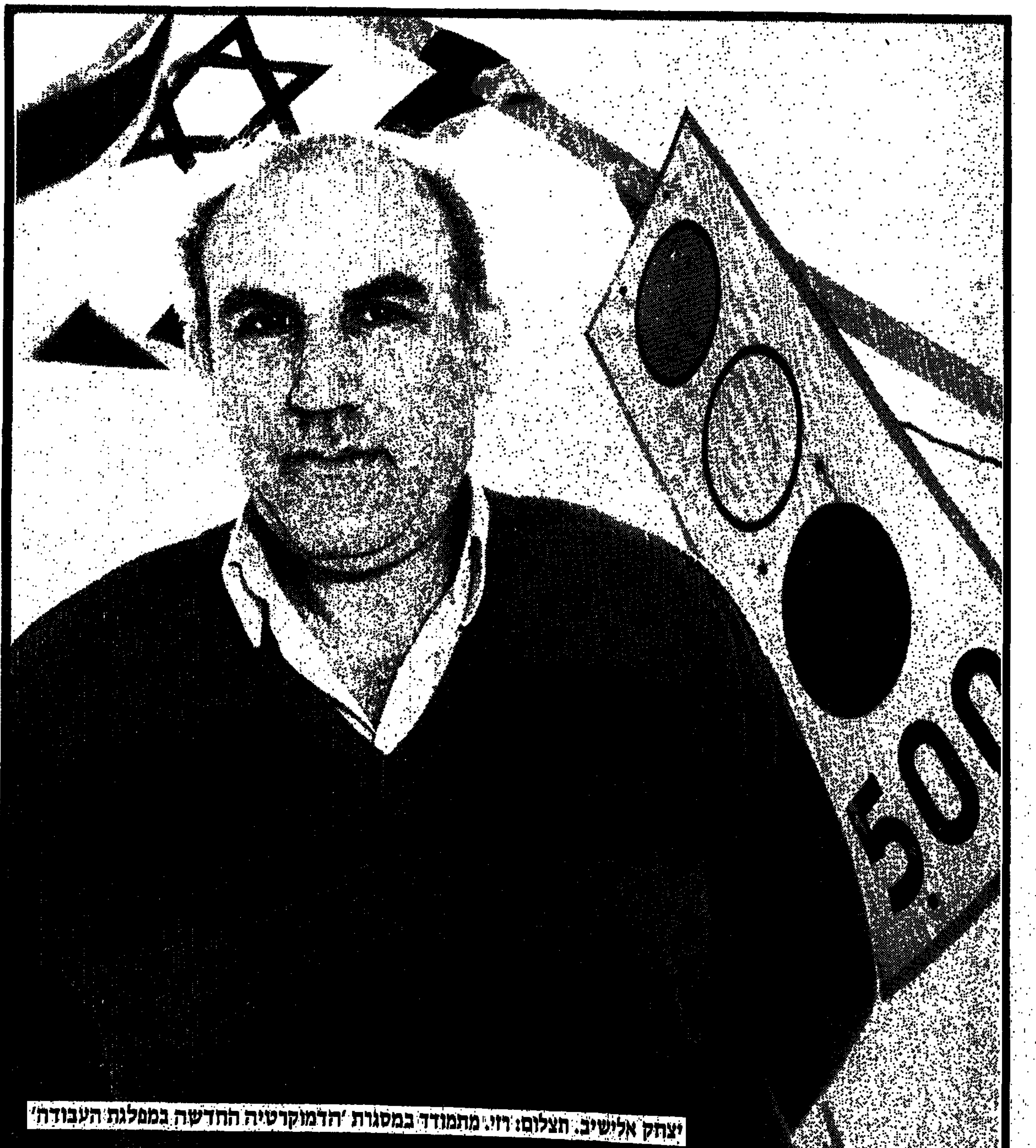
יצחק אלישיב. תצלום: רזי. מתמודד במסגרת 'הדמוקרטיה החדשה במפלגת העבודה'

7 ימים שבועון ידיעות אחרונות

לפעמים אתה צריך נשימה ארוכה.

רק בנק שרואה אותך בראייה כוללת, יכול להתאים לך את סוג האשראי שאתה צריך.
בנק הפועלים.

בוא ותראה איך פועלים טוב יותר **בנק הפועלים**

החיים הכפולים של רוסליני

השחקנית והדוגמנית איזבלה רוסליני, בתה של אינגריד ברגמן, חתמה על חוזה של 3.5 מיליון דולר לשנה עם חברת לאנקום. אימא לא הייתה מתביישת בה

קשה לחיות איתי

ז'אן־קלוד זאנה

איזבלה רוסליני, בתם של אינגריד ברגמן ורוברטו רוסיליני, היא עכשיו כוכבת בקנה מידה שלא היה מבייש את אימה. ברגמן המסתורית של „קזבלנקה", ורוסילני, בימאי שנוי במחלוקת, פוליטי, מאוד מעורב, לא יכלו להעלות על דעתם שבתם תחתום על חוזה שנתי של 3.5 מיליון דולר לשנה, הסכום שחברת „לאנקום" משלמת לרוסליני.

איזבלה כבר הספיקה להופיע על השערים של למעלה מ־500 כתבי עת. אבל זה לא פועל נגדה, אלא להיפך. ככל שהיא מוכרת יותר לקהל, כך היא מבוקשת יותר על ידי הצלמים.

הראיון נערך לקראת תערוכה של לאנקום בארמון טוקיו בפאריז, שבה מוצגים למעלה מ־50 תצלומים של רוסליני.

– בגיל 35 את מנהלת קריירה כפולה של דוגמנות ומשחק. יש לך איזו עדיפות?

„התחלתי להיות דוגמנית בגיל מאוד מאוחר, ומייד היתה לי הצלחה גדולה. חתמתי עם לאנקום על חוזה טוב במיוחד. את החוזה הזה חידשתי ארבע פעמים, דבר שלא היה מתוכנן. אני דוגמנית מבוגרת במקצת, אבל הם הציעו לי קו משלי, ואיפשרו לי להתרכז בסדרות של מוצרים, כמו בגדים וכלי מיטה. מרצוני, אין שום סיבה שאפסיק לעבוד בדוגמנות. נראה לי שעכשיו המפרסמים מעדיפים אישה בשלה יותר, מפני שעד כה לקחו רק בחורות צעירות מאוד".

אני מצליחה בדוגמנות כי המפרסמים רוצים אישה בשלה יותר. נמאס מהבחורות הצעירות

– איפה מצויים השורשים שלך, באירופה או באמריקה?

„בשני המקומות. גדלתי בין פאריז, שם חייתה אימי, לרומא, שם גר אבי. למדתי בשתי הערים הללו. בגיל 18 יצאתי לניו־יורק, שם הבית שלי, עד היום. התחלתי ללמוד פסיכולוגיה באוניברסיטה, אבל לא סיימתי. לפסיכולוגיה ומשחק יש כמה נקודות משותפות".

– עכשיו, בפרספקטיבה של זמן, אם מי את מזדהה יותר. עם אביך או עם אימך?

„עם שניהם. מבחינה לאומית, אני חושבת שאני בוחרת באיטליה. כשהייתי ילדה דיברתי שבדית, אבל שכחתי את השפה הזו. אימא שלי לא התגוררה בשבדיה, למרות שהיה לה שם אי פרטי, בו היינו מבלים את חופשות הקייץ שלנו. אבי החורג, לארס שמידט, יוצא לשם מדי פעם. אני מבקרת אצלו, אולם החברים שלי ברומא. אני מדברת איטלקית. אני מרגישה יותר לאטינית מסקנדינבית".

– יש לך אזרחות אמריקנית?

„לא. יש לי דרכון איטלקי. חלק ממני הוא צרפתי. אני נוסעת לצרפת לפחות ארבע פעמים בשנה, והיא מאוד קרובה לי".

– בקשר להורייך. שניהם אנשים חזקים, מפורסמים. יש לך איזה זיכרון שהוא חזק מכל האחרים?

„הם היו מאוד אוהבים וחמים, ונורא מצחיקים. אבא היה סמכותי, אמא בכלל לא. היא היתה פגיעה. אבא היה גורם לי לפרוץ בצחוק. לאימי היה קסם אישי מדהים".

– לך עצמך יש עכשיו בת, אלטורה־אינגריד. זה עוד מקצוע?

„לא קשה להיות אמא, מה עוד שיש לי בת נהדרת. בגיל חמש היא היתה כבר מאוד נשית. היא אוהבת להתאפר ורוצה לשמור על שיער ארוך. לאחרונה הגענו להסכם. אמרתי לה: 'אני עומדת לגזור לך מעט את השערות'. היא ענתה לי: 'בסדר, אבל תשימי לי ירוק על הציפורנים'. היא מאוד 'בת של דוגמנית'. היא באה איתי לעבודה, והרבה פעמים אני לוקחת אותה איתי לנסיעות. כשאני משתתפת בצילומי סרט, היא נוכחת. זה כמו קירקס: אני לוקחת את הילדה, החתול, הכלב, הבייבי־סיטר".

– האם את מדברת עימה על הסבא והסבתא?

„היא עוד קטנה, ואני לא מדברת איתה על המוות. יש לי הרבה תמונות של הוריי. יש לי גם כרזות של סרטים שהוריי עשו יחד. מיסגרתי אותם כדי שאפשר יהיה לתלות אותם".

– האם את רוצה עוד ילדים?

„כן, אבל זה לא פשוט".

– האם המשפחה חשובה לך?

„כן. שתי האחיות שלי מצד אימא גרות בניו־יורק. אחי, רוברטו, גר במונטה־קרלו. רנזו, אחי הבכור, מפיק סרטים בלוס־אנג'לס. יש לי עוד אחות ואח יותר צעירים, מאשתו ההודית של אבי. הם באים לעיתים קרובות לניו־יורק, אבל הבסיס שלהם הוא רומא. אנחנו מתראים לעיתים קרובות".

– האם את שומרת על דיאטה?

„כשיוצאים, אוכלים כל הזמן. קשה להישאר רזה. לפעמים מבקשים ממני להיות רזה ולהשתתף בקוקטיילים וארוחות ערב. איך אפשר לשמור? אני לא שותה אלכוהול, ואני מנסה לעמוד בפיתוי".

– מה את עושה מחוץ לעבודה?

„אני נמלטת לסופי שבוע עם אחיותי. לכולנו יש ילדים. אנחנו מאוד קשורות"...

– היית רוצה לעשות סרט בצרפת?

„הייתי רוצה לעשות סרט באירופה. ביקשו ממני, אבל לא הייתי פנויה. יתכן שיש לי הצלחה רבה יותר מחוץ לארה"ב. הייתי רוצה לעבוד קצת יותר בצרפת. אם יציעו לי פרוייקט טוב, אסכים לו ברצון".

– את עסוקה כל כך. איזה גבר יוכל להחזיק מעמד בחיים כאלה?

„כנראה קשה לחיות איתי, מפני שהתגרשתי פעמיים. אולי צריך להציג את השאלה הזאת לשני הבעלים לשעבר שלי. החיים שלי מסובכים בגלל העבודה הבלתי פוסקת והנסיעות המרובות. זה לא עוזר לחיי הנישואים. אף פעם לא הייתי נשואה לאורך זמן".

– האם את אדם דתי?

„נולדתי קתולית, אבל אני לא אדוקה. אם כי אני מכבדת את הדת. אני לא מאמינה, אבל אני חושבת על שתי נקודות: מאיפה היגענו ולאן אנחנו הולכים. אין לי תשובה. אני אחוזת אימה ממה שיקרה לאחר המוות". ■

יוני נתניהו שהיכרתי

שמעון פרס, שר הביטחון בימים של מבצע אנטבה, מעלה קווים לדמותו של יוני, מפקד יחידת החילוץ • „יוני זה הפיכת הבלתי אפשרי לאפשרי" • פרק ראשון מתוך „ספר המופת", בעריכת מיכאל בר־זוהר, היוצא בימים אלה לאור

שמעון פרס

שבוע לפני מבצע־אנטבה, באישון לילה, פגשתי את יוני בריכוז צבאי סמוך לשדה־התעופה לוד. זה היה מייד לאחר שהגיעו הידיעות הראשונות על חטיפת מטוס נוסעים של חברת „איר פראנס" בידי מחבלים. המטוס היה בדרכו מישראל לצרפת, ונחטף לאחר חניית ביניים באתונה. הדיווחים הראשונים מסרו, שהמטוס החטוף פנה מזרחה, אל אזורנו. מייד הועקנו לאזור השדה יחידה מאולתרת, שתשתלט על המטוס אם ינחת בלוד.

בראש היחידה עמד יוני. התבוננתי בו ובאנשיו שעה שעסקו באימוניהם. אווירה מיוחדת במינה שררה בריכוז המאולתר. המפקדים תידרכו את אנשיהם, וכל מלה נשקלה בכובד ראש: על הקירות תלו שרטוטים של מטוסים שונים, שכן עדיין לא היה ברור מה סוג המטוס שנחטף. בצד עמדו דגמים של סולמות. הכל נראה מחושב, מאורגן, ממושמע, צבאי כל כך. להוציא, אולי, הבחורים עצמם. בעלי רעמת תלתלים מרדנית, „קיבוצניקית". הם נראו צעירים כל כך, רציניים כל כך, אנשים היודעים את אשר לפניהם. בחשכת הלילה לא נראו הדרגות על הכתפיים. אבל גם לא היה צורך בכך. היה אפשר להבחין מי הם המפקדים הטבעיים.

יוני היה מרכז המחנה. גבר צעיר, זקוף קומה, שלא הירבה בדיבור: ראש מתולתל, פנים נאות ואישיות מעוררת אמון וקורנת נועם. אליו פנו בשאלות, בהערות: אליו באו שליחים עם ידיעות, עם הצעות, עם מפות חדשות, עם ניתוחים על התנהגותם האפשרית של המחבלים. שאלתי אותו מה עדיף, לדעתו – להסתער על המטוס מייד לכשיגיע, או להניח לו לנחות, לפתוח במשא־ומתן עם המחבלים ורק אחר־כך להחליט על דרך פעולה.

יוני הרהר רגע. עדיפה הסתערות מייד, השיב לבסוף. בהסתערות מייד או בהסתערות מושהית, מידת הסיכון שווה: אבל בהסתערות מייד טמון יתרון ההפתעה, ורב יותר הסיכוי לחסוך בחיי אדם.

בעודנו דנים, נתקבלה ידיעה שהמטוס סטה ממסלולו המזרחי ופנה דרומה, לעבר אפריקה. עתה, כשהדריכות רפתה במקצת, לא התאפקתי ושאלתי את יוני אם הוא מכיר את שירי אלתרמן. אלתרמן ואדגר אלן פו הם שני המשוררים האהובים עליו, ענה, והספר היקר לו במיוחד הוא „עיר היונה" של אלתרמן.

■■■

בשנה לפני כן, נתמנה יוני למפקד היחידה. מינוי לתפקיד זה מחייב שיקול דעת קפדני, הן בדרג המטה והן בדרג החיילים והמפקדים. בידי המפקד שיתמנה יופקד גורל פעולות נועזות, לעתים מסובכות. המוראל והכושר של יחידה מהסוג שהופקדה בידיו תלויים מאוד במפקד. לכן, בטרם הוא מבצע מינוי שכזה, נוהג המטה הכללי של צה"ל ללמוד לא רק את דעת המפקדים שמעל המועמד, אלא גם את דעת פקודיו לעתיד.

יוני היה בחירה טבעית – מינוי בלא ערעור, לא מ'למעלה' ולא מ'למטה'. כבר הוכיח עצמו בקרבות של ממש כבעל אומץ־לב נדיר, תושיה ותבונה בלתי־מצויה.

בצה"ל קיימים שני סוגי דיווחים על חיילים ומפקדים: דיווח בצינורות ההיראכיה הצבאית, ודיווח לא רשמי, המתהלך בין השורות. הדיווח הרשמי קובע את דרגת האיש; הדיווח הלא רשמי – את מעמדו. במעגלים הלא־רשמיים כבר נהפכו בני משפחת נתניהו למעין אגדה. שלושה אחים, לוחמים כאריות, בעלי מעשים גם בחילם וגם בתורתם. ויוני היה הבכור שבהם, מפקד עשוי ללא חת.

דרכו בצה"ל היתה בצנחנים וביחידות המובחרות. הוא נפצע במלחמת ששת הימים, השתתף בפעולות עלומות וזכה ב„אות המופת" במלחמת יום הכיפורים על לחימתו הנועזת מול הסורים. זמן־מה היה משוחרר מצה"ל, ולמד באוניברסיטת הרווארד בארצות־הברית, ובאוניברסיטה העברית בירושלים.

תפקידו הראשון, לפעמים המכריע, של מפקד יחידה מובחרת בצה"ל, הוא לבחור את אנשיו. בסיסה האמיתי של יחידה כזו הוא האדם. הואיל וליחידה יוקרה רבה, נמשכים אליה מיטב הבחורים. על המפקד לבחור חייל אחד מתוך עשרה או עשרים מתנדבים, האחר משובח מרעהו.

היחידה בנויה על ענווה ועל צניעות, ואוי למי שיחטא במלה מיותרת או בדיבור שיש בו שמץ התפארות. יוני עמד על כך ונהג לומר לאנשיו: „אני מאמין שהסכנה בחיי יחידה היא היתפסות לשביעות־רצון עצמית. הייתי רוצה שאנשי הגדוד יסתובבו תמיד קצת מודאגים, שמא יש דבר נוסף שיכולנו להספיק, שיכולנו לשפר".

המיבצעים שעסקה בהם יחידתו דרשו גם ידע סודי ורחב. אמר על כך יוני: „אני מאמין בירידה לפרטי פרטים. כל מי שלא יעשה זאת וינסה לחסוך מעצמו עבודה, סופו שיחטא למטרה העיקרית – הכנת היחידה למלחמה".

המפקדים בגדוד של יוני עיינו במפות כפי שאבותיהם למדו גמרא. כל קו־גובה וכל ערוץ נעלם נבדקו בשבע עיניים, פשט ודרש ופילפול, לגלות בהם קמט שאינו נראה, פנים אינן ידועות, אפשרות שאינה מסומנת.

כוח הלחימה נובע במידה מרובה מהתביעה הגדולה של האנשים מעצמם. אימונים מפרכים, משמעת מים ומשמעת מזון, סיורים ומסעות ארוכים במזג־אוויר קשה וציוד כבד על הגב, ובכל פעם – מאמץ להגיע לתוצאות טובות יותר.

„אני מאמין", אומר יוני לאנשיו, „שאין פשרות עם תוצאות. בגדוד, כל נתפשר לעולם עם תוצאה שאינה הטובה ביותר האפשרית – וגם אותה עוד יש לשכלל ולשפר".

וכאשר התוכנית כבר מפורטת היטב, מוכנה לביצוע, וכאשר החיילים כבר מאומנים כהלכה: עדיין מוטל על ראשי היחידה, ובראש ובראשונה על מפקדה – לשכנע את הדרגים שמעליו שהיא ראויה ובעלת־סיכוי.

יוני היה אמון על כך. מטבעו היה איש־אמת, קפדן באמיתותיו. עם זאת, היה בעל כושר המצאה ויכולת הפתעה. את דבריו ידע להרצות בבהירות, מבלי להגזים או להקל: בדבריו נשזרו ריאליזם מחושב עם גישה רבת דמיון. יוני זכה באמון מלא מצד חייליו ומפקדיו.

ועל יוני הוטל להוליך את אנשיו לאחת המשימות הגורליות והמסוכנות ביותר של צה"ל מעודו: מבצע אנטבה.

■■■

אנטבה היה שם שמעטים בארץ ידעוהו אותו יום טרוף, שבו חטפו המחבלים את מטוס „אייר פרנס"; אך בקרוב עמד להפוך לסמל, בישראל ובעולם. אנטבה – שם בירתה של אוגנדה, ארצו של אידי אמין, אחד הדיקטטורים האכזריים באפריקה. לשעבר היה ידיד ישראל ואף התאמן בארץ. אולם בשנים האחרונות גלש לקיצוניות, הטיל משטר אימה על בני עמו והיה לבן בריתם של לוב והמחבלים.

החוליה שחטפה את מטוס הנוסעים מצאה בארצו מקלט בטוח. המטוס החטוף של „אייר פראנס" העמיק בנוף יבשת אפריקה ונחת בשדה התעופה של אנטבה, שם רוכזו החטופים תחת משמר המחבלים וחיילי צבאו של אידי אמין. הם הוחזקו כבני ערובה, בעוד שמנהיגי המחבלים ניסו לסחוט תמורתם ויתורים מפליגים ממדינת ישראל.

ממשלת ישראל החליטה לעשות את הבלתי־אפשרי. הוחלט לשגר לאנטבה כוח־משימה מוטס, שינחת בשדה, יפרוץ לבניין שבו מוחזקים החטופים, ישחררם וישיבם לארץ. המבצע הוטל על כתפיו של יוני.

ימים ולילות, בזמן הקצר שעמד לרשותם, התאמנו הבחורים תחת שרביט ניצוחו של יוני. נבנה דגם של השדה התעופה באנטבה ובו נלמד כל פרט. כל משבצת ומשבצת במפת אפריקה, בנתיב המוליך לאנטבה, נחקרה בשקדנות. נבדק מזג האוויר לכל אורך הדרך. נבדקו הטווחים של מסכי המכ"ם וקווי הגובה החסכוניים ביותר לטיסה: חולקו המושבים במטוסים, נבחרו כלי הנשק וכלי הרכב, והוחלט על סדר ההסתערות: איזה רכב יורד ראשון, איזה מפקד צועד בראש, מי במאסף. אורגנה יחידת רפואה מעולה ונקבעו מקומות־חניה במקרה של תקלה: הותוותה דרך הצלת החטופים.

המבצע כולו חושב במושגים של דקות, מנחיתה עד המראה. נוצר שיתוף־פעולה הדוק עם חיל האוויר: העזתם ותושייתם של הטייסים יכלו להכריע את גורל המבצע.

ביום ששי, יום לפני הפעולה, נודע שאידי אמין שוהה מחוץ לארצו, ועומד לשוב במוצאי־שבת, אולי בה־בשעה שהמבצע אמור להתחיל. הבחורים החליטו ליצור להם אידי אמין משלהם.

אידי אמין 'שלנו' – כך הוחלט – ינוע במרצדס שיובא מהבית. שליט אוגנדה נהג לנסוע רק ביקר ובחדיש שבדגמי המרצדס. במחשב נבדקו המרצדסים המצויים בישראל. נמצא רכב דומה לשל נשיא אוגנדה, אלא שצבעו היה בהיר, בעוד שאידי אמין חמד מכוניות שחורות דווקא. יוני ואנשיו שמו ידם על המכונית, וביום האחרון לפני המבצע הספיקו לצבעה בשחור ולייבשה.

הכל תוכנן לפרטי פרטים, לרבות הורדת המרצדס השחורה בשדה התעופה ובה הבחור הישראלי, שימלא את תפקידו של אידי אמין. הרעיון וביצועו היו מן המאפיינים של היחידה ושל מפקדה. כלל נקוט היה בידם, שמידת החוכמה לא תפגר אחרי אומץ הלב, ומכוח זה תקטן עוד יותר התלות בחסדי המזל.

■■■

שבת, 3 ביולי 1976. בבוקר התכנסה הממשלה. ההחלטה שהתקבלה, כעבור שעה קצרה, עמדה בסתירה להלוך־הרוחות בקרב השרים במשך השבוע. בדיונים הרבים שהתנהלו בדבר הדרך לשחרור החטופים, נדמה שיש נכונות להחליף את בני הערובה באנשי פת"ח הכלואים בישראל. חברי במטכ"ל ואני עמלנו כל אותו שבוע על מציאת דרך לשחרר את החטופים בכוחותינו. ידענו שדרושות החלטות נכונות, אך עוד יותר מכך דרושים האנשים הנכונים, שבידיהם גורל המערכה.

הממשלה נתפזרה בהחלטה לאשר את המבצע הנועז שיוטל על יוני והבחורים שלו.

נסענו לבסיס שממנו ייצאו כוחותינו לפעולה. הייתי שרוי במתח רב, ועם זאת בתחושה של התפעמות וביטחון, שהחבורה המפוארת הזאת תצליח במשימתה. ניצבנו על המסלול, הרמטכ"ל עם אנשי המטה, ואנוכי כשר הביטחון, ונפרדנו מהיחידה שיצאה על יעד המרוחק אלפי מילין. הבחורים, חמושים מכף רגל ועד ראש, החלו לעלות על כבש מטוסי ה„הרקולס" הענקיים, שמנועיהם כבר נהמו. רוחם היתה טובה, וניכר בהם שהם חדורים הכרת גודל המשימה וקושי המבחן הצפוי להם. לחצנו את ידי המפקדים. „אל תדאגו", חזרו אלה ואמרו לנו, וצעדו בצעדים נמרצים אל המטוס. כהגיעם לסולם פנו אחורה, נופפו בידיהם לשלום ונבלעו בתוך בטן הציפור הענקית. המטוסים המריאו בזה אחר זה.

המתח הגיע לשיאו. במשך היום היתה דממת אלחוט: החלטנו שתופר רק אם תקרה תקלה, או, חס ושלום, אסון. על כן בירכנו על כל רקת דממה. הזמן חלף בעצלתיים. בשעה שבע בערב, באיחור של שתי דקות לעומת השעה המתוכננת, נפתחו מכשירי האלחוט. בקולו המוכר והענייני הודיע האלוף דן שומרון, שעמד בראש המבצע, הודעה לאקונית: „נחתנו. אל תדאגו. אם משהו לא יילך כשורה, אודיע לכם".

משנשלם המבצע, באה ידיעה נוספת: „יש לנו נפגע".

הושלך הס בחדר. מטעמי ביטחון, ואולי גם מחרדה שבלב, לא העז איש לשאול לשם הנפגע ומצבו. בחדר ישבו גם שני אלופים שבניהם השתתפו במבצע. ארשת פניהם לא השתנתה. בשלוש לפנות בוקר נכנס לחדרי הרמטכ"ל מוטה גור ואמר: „זה יוני".

מוטה, כמוני, חש מחנק בגרונו. לא היה מה להוסיף. השם „יוני" אמר הכל. „יוני – זוהי מלחמה מתמדת בשינה, בעייפות, בפינוק, בשיכחה, בחוסר יעילות, באוזלת־יד, בשקר", תיארו אחר מחבריו. „יוני זו הפיכת הבלתי־אפשרי לאפשרי".

■■■

מאוחר יותר נודעו לנו פרטי הפעולה. המבצע התחיל באיחור של שתי דקות והקדים להסתיים בארבע דקות. ההפתעה היתה מוחלטת. בחורינו פרצו למבנים שם הוחזקו בני הערובה. הנוסעים ואנשי הצוות ניצלו. המחבלים, ערבים וגרמנים, נהרגו. בתוך דקות ספורות הועלו החטופים על מטוסינו ויצאו בדרכם אל החופש.

ויוני? הוא עמד בראש הכוח המסתער באנטבה, אמרו לנו חבריו. וכשהלך בראש אנשיו, בשדה התעופה, נפגע בכדור שפילח את לבו.

בבוקר 4 ביולי נחתו בארץ, בזה אחר זה, המטוסים שהחזירו את החטופים מאנטבה. בארצות־הברית התלוותה שמחת ההצלחה של המבצע לשמחת יום־העצמאות האמריקני. העולם פער פיו בתמהון למשמע תיאור המבצע.

נסענו לשדה תעופה צבאי בדרום לקבל את פני הלוחמים והפדויים. ראשון ירד סגנו של יוני, שקיבל את הפיקוד מייד לאחר שנפל מפקדו. מייד נתן הוראה קצרה: קודם – יוני; ואחריו – צנחן שנפצע קשה.

לשאלה כיצד זה קרה, השיב: „הוא הלך בראש, ונפל ראשון".

אולם זכרו של יוני שוב אינו עניין של מבצע אחד, אפילו לא נחלתו של דור אחד. שמו כבר הועתק מהכרוניקה של שדה המערכה למסכת דברי הימים.

בחייו הוא היה לוחם ששמו הלך לפניו, שם נרדף לאומץ לב, לכושר הנהגה, לאהבת העם, לידיעת הארץ, לסקרנות אנושית הגולשת מעבר לרגעי, התרה מעבר לידוע.

לאחר מותו הפך השם למושג. מושג המספר כיצד הודבר מרחק גאוגרפי עליון: חוכמה אנושית. כיצד מוזג כושר החשיבה עם נחישות ההחלטה. כיצד תורגמה ראייה למרחוק לנכונות המפקד לחשוף חזהו לכדורים העפים מולו מכל עבר.

יוני סימל בחייו ובקרבות את כוננותו ורמתו של צה"ל. הוא הצטיין בשתיהן: במלחמה הכוללת ובלחימה נגד הטרור. הוא הוכיח שגם בחזית הצבאית המקובלת, שיש בה קווים וכללים ודרגות – המעטים אינם כחכרח המעט. הוא הראה, כי גם בלחימה שבה חיים האזרחים הם החזית, והאכזריות מחליפה בה את הגבורה, והעדר נורמות־אנוש הוא הנורמה – גם בלחימה הזו אין הקרב אבוד.

מבצע אנטבה, ויוני במרכזו, היה לאות הראשון שניתן לעולם הרחב כי אין להיכנע לטרור, כי אפשר להבניעו. שכן, עד אז ניסו רבים לפייס את הטרוריסטים, להיענות לסחטנותם.

העולם למד לדעת, שלרשותו מכשירי ניצחון גם במערכה זו – אם תהא נכונות להפעילם ואם יופעלו כראוי. הוא הוכיח שהאסטרטגיה של הטרור יכולה להיות משענת־קנה־רצוץ, ואפילו פלשתינאים שהאמינו כי הטרור נובע מהטרגדיה שלהם מתחילים להבין, שהטרגדיה שלהם נובעת מהישענותם על הטרור.

בחייו כתב יוני: „אני חייב להרגיש, שלא רק ברגע מותי אוכל להגיש דין־וחשבון על התקופה שחייתי – אלא שבכל דקה ודקה מחיי אהיה מוכן להתייצב בפני עצמי ולומר: כך וכך עשיתי".

זהו דין־וחשבון מרגש. דין וחשבון שנמשך והולך גם כאשר חייו תמו ודמותו מוסיפה לחיות ולגדול. אולי אפשר להוסיף לדין־וחשבון זה מספר שורות מ„עיר היונה" שכה אהב:

ואת כמו ניר שבור/ וחרש אהבה ושנאה קרבו,/ ויבער העפר עד בוא/ יבוא נושא אלומותיו. ■

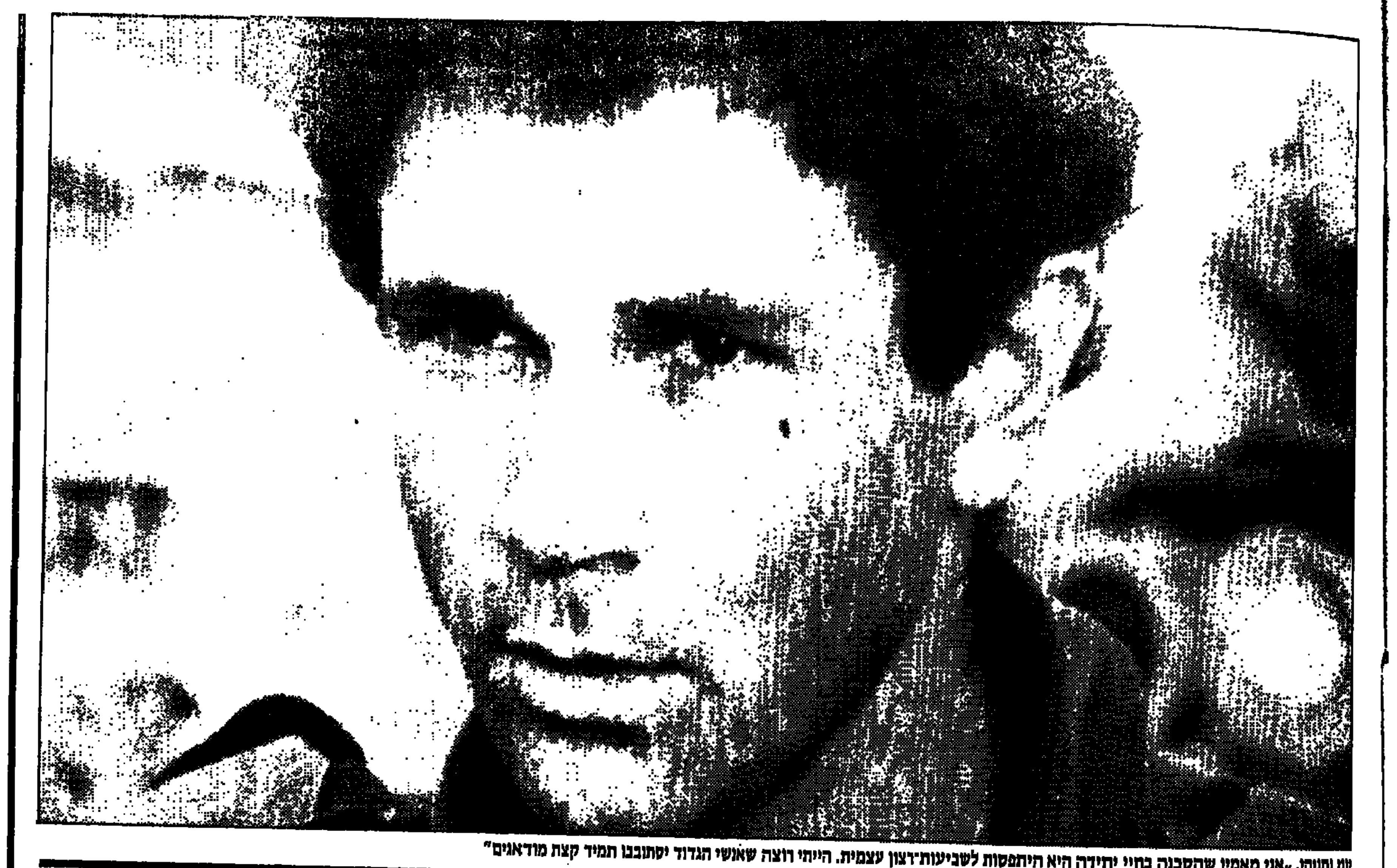

יוני נתניהו. „אני מאמין שהסכנה בחיי יחידה היא היתפסות לשביעות־רצון עצמית. הייתי רוצה שאנשי הגדוד יסתובבו תמיד קצת מודאגים"

החזרה מאנטבה. ראשון ירד סגנו של יוני, שקיבל את הפיקוד לאחר שנפל מפקדו; אחריו – יוני; ואחריו – צנחן שנפצע קשה

ספר המופת

„ספר המופת" הוא ספר יחיד בסוגו. מונצחים בו 48 אנשי מופת, שאישיותם ומעשיהם ראויים לשמש דוגמא וסמל לעם ישראל.

לצד גיבורי מלחמות ישראל, מתאר הספר לוחמים אגדיים כמאיר הר־ציון ויוני נתניהו, חיילים שהקריבו חייהם כאורי אילן ונתן אלבז; גיבורות כורדה פרידמן שנפלה במושב פטיש ומרסל ניניו שהתייסרה בכלא המצרי; אבי טנק המרכבה, ישראל טל, ומחולל רפא"ל מוניה מרדור; ולוחמים עלומים כיהודה תג'ר ואלי כהן.

כן מתאר הספר אישי מופת במיגזרי החברה, התרבות והעשיה החלוצית, בהם רבקה גובר, שייקה דן, ראובן הכט, אידה נודל, לובה אליאב; אנשי רוח, ובהם ש"י עגנון, מרטין בובר, אורי צבי גרינברג ונתן אלתרמן; נציגות השירה והאמנות בתנה רובינא, שושנה דמארי ונעמי שמר; ספורטאים כטל ברודי ואסתר שחמורוב; המדען אהרון קציר, השגריר שלמה בן־עמי, הארכיאולוג יגאל ידין, שהשיב לעם ישראל את המגילות הגנוזות.

הספר נכתב בידי טובי הסופרים והעיתונאים, ולצידם גם מדינאים מכל הזרמים. שמעון פרס, בו אנו פותחים, כתב את דיוקנו של יוני נתניהו. אריק שרון – את הפרק על מאיר הר־ציון. כן משתתפים בספר שלמה הלל, יעל דיין, שולמית אלוני, אמנון רובינשטיין, האלוף רחבעם זאבי, תא"ל בנימין בן אליעזר וראש עיריית הרצליה אלי לנדאו.

דמותה של אידה נודל תוארה בידי השחקנית האמריקאית ג'יין פונדה.

הספר מופיע בהוצאה לאור של משרד הביטחון.

מיכאל בר־זוהר

מעורב ישראלי

עדית נעמן

מגיפה כלל־ארצית: עם ישראל משפץ ומרחיב את הדירות. מוסיפים חדרים, פורצים לגג, קשתות, רעפים, עץ, שיש. לעיתים קרובות בעבודה עצמית. אז מה אם הארכיטקטים יוצאים מדעתם?

תצלומים: מיכל רותם

אתה מסתכל על הדברים האלה, ולא מאמין: על בית־שיכון ישן, שנבנה בשיטת התרומות בשנות הצנע, צמח על הגג 'שאלה' כפריישוויצרי, כולו לבן, עם עץ טבעי, גג רעפים אדום וגרניום משתפך באדניות.

באמצע שיכון של [illegible] עממיים, שלא היה זוכה לשום פרס [illegible], צצה מאגדות [illegible] עם [illegible] בגג העץ [illegible] אל השמיים.

בלינו של שיכון טייטים במרכז הארץ, שנבנה מיאוש ברחוב יוי יוסי – בית אגדות קסום, ישר מתוך היער המכושף של הנזל וגרטל, כולו עץ צבוע לבן, עם פרופילים באדום־ורדרד, וגינה מכוסה בחלוקי נחל לבנים בוהקים.

קח לך יומיים, הסתובב בשיכונים ובשכונות, ותראה איך עם ישראל משפץ, בונה, מגדיל ופורץ. השמים הם הגבול? לא תמיד. לפעמים גם הם מרכינים ראש בפני הדימיון הישראלי, שמוכן להעתיק הכל, מאיגלו אסקימוסי עד סוכת קש אפריקנית, בתנאי שזה יוציא את העיניים לשכנים, וגם יזכה לברכת הבון־טון מכיוון הרצליה־פיתוח.

■■■

פעם היו החיים הרבה יותר פשוטים. בנאדם קנה דירה של שניים וחצי חדרים, מיד היה מזמין תריסול לסגירת המרפסת ומרוויח עוד מטר מרובע או שניים של דירה, וחי באושר ובעושר. היום, תריסולים הם מוצג מוזיאלי ומרפסת סגורה כבר לא פונקציה. דירות שיכון של 40 מ"ר, הופכות בתוספת קדימה, אחורה וגג – לווילות ולפנטהאווים בני 200 מ"ר.

הנטיה לקנות משהו קטן וישן ולהרחיב אותו לדבר אחר לגמרי, היא מגיפה כלל ארצית. לפעמים, זה עסק ממוסד שקוראים לו פרוייקט שיקום שכונות. השיפוץ החיצוני, בהרבה מקרים, הוא רק המנה הראשונה. אחריה, כשרואים התושבים כי טוב, מתחילה החגיגה האמיתית: פריצה לגג, התרחבות קדימה ואחורה, החלפת החלונות, הזזת הכניסה. מהבחינה האסתטית צומחים דברים שאולי יעוררו צמרמורת בלב כל ארכיטקט מצוי; מהבחינה החברתית, צומחת שם גאוות יחידה. ראיתי דיירים מאושרים. והם גם מודיעים על כך בשלט קרמיקה על הדלת: כאן גרה באושר משפחת... שיידעו.

בעבר הלא־רחוק, נעשה ניסיון למסד את הנטיה הישראלית הזו להתרחבות. הוזמנו ממשרד השיכון, אצל הארכיטקט ישראל גודוביץ, שיכון של בתי־מעטפת באור יהודה. בתים טוריים שהמעטפת החיצונית אחידה, ובפנים שניים־שלושה חדרים, המאפשרים, עם השנים, להוסיף לגובה עוד שלושה חדרים.

הניסיון, ככל הנראה, לא הצליח. על כל פנים, לא היה לו המשך. כי מה שווה להוסיף חדרים בפנים, כשבחוץ לא רואים שום דבר? ואיפה ישימו את הפירגול העתיק בנוסח פואבלו אספניול, את מעקה הגג הגלי או את מנורת הכלוב, שהתמה קבע על כל כך הרבה גגות/פנטהאוזים?

למשחק האופנתי של שפץ והגדל כפי יכולתך אפשר להוסיף גם חלון צרפתי מקושת, תריסי עץ בצבע טיבעי, גגות רעפים אדומים, מרצפות שיש, חללים פתוחים בתוך הבית, והרבה חדרי שירותים קטנים, אמבטיה גדולה.

לפעמים, הניגוד בין החוץ לפנים הבית מכניס סטירה לחי מהממת, כמו בבית ברחוב ארנון, בשכונת נווה־יהושע ברמת־גן. בית שיכונים, אפור ומוזנח, שנבנה לפני כ־40 שנה, ובו ארבע דירות. אחת מהן של הזוג הצעיר ליאור ויעקב סבן, שגרים בקומה העליונה ופרצו אל הגג. ממנו וילה כפרית עם גג רעפים [illegible], מרפסת גג פתוחה, ארגניות, ומנורות־בלון כמובן.

הגינה בחוץ מוזנחת, שמיר ושית ואפילו פרח אחד לא. בחדר המדרגות סדקים וחריצים. ובדירת משפחת סבן שיש בוהק אפור בהיר, חללים לבנים, מדרגות לולייניות בעץ אדום המובילות לגג. בקומה התחתונה – סלון, מטבח, חדר שינה ושירותים. למעלה – שני חדרים קטנים, שירותים נוספים ומרפסת הגג. משפחת סבן גם צבעה בלבן את הקיר החיצוני של הבית, וכך רואים בית שחלקו אפור מוזנח, ורבע ממנו לבן־טרי – השכנים לא הצטרפו לחדוות השיפוץ.

ליאור מזכירה בבית חולים. יעקב עובד בחנות לכלי עבודה ונגרות. עם כישרון טבעי לבניה, עשה חלק גדול מהעבודה בעצמו, אומרת ליאור. כל הנגרות, התריסים, חלונות, צבע. חוץ מאינסטלציה וחשמל והבניין על הגג.

גם זה אופייני לסיפור: אנשים הקרובים למקצוע הבניה עושים כמעט הכל, או הרבה בעצמם. גם חוסכים כסף, הרבה כסף, גם נקשרים באהבה גדולה אל הבית שעשו בעצמם. תופעה שחוזרת בהרבה בתים.

ניתוח קצר של מקרה סבן, על פי ליאור: „למה לא קנינו דירה בבית חדש? כי רצינו להשקיע מה שהיה לנו לפי הטעם שלנו, וזה יוצא ככה הרבה יותר זול. כשנישאנו, קנינו את הדירה בנווה יהושע, חדר וחצי בשיכון ישן שניבנה לפני 40 שנה ובטאבו עוד רשום כפלשתינה. הוא 48 מ"ר, וזה עלה לנו 30 אלף דולר. השיפוצים וההרחבה עלו לנו עוד כ־20 אלף, ועכשיו יש לנו קצת יותר מ־70 מ"ר שטח בנוי ו־100 מ"ר עם מרפסת הגג. יש מקום למשפחה.

„דרך חבר הגענו אל הארכיטקט שתיכנן לנו את הלמעלה והוציא את הרישיון בעירייה. שנה לקח לקבל את הרישיון. נותנים רישיונות, אבל בתהליך ארוך ומסובך. יצאנו מהבית כששיפצנו את הדירה, וזה היה קשה מאוד. צריך היה להחליף הכל, אפילו את החול מתחת למרצפות. אחר כך גרנו בדירה כשבנו למעלה. עכשיו אולי ניקצור את הפירות. יש לבעלי משפחה, כולם גרים בנווה יהושע, וגם הם בנו והרחיבו. אנחנו לא חריגים בסביבה, מרגישים בבית".

■■■

לא כל מי שבונה, משפץ ומרחיב, מרגיש צורך להשתמש בשירותיו הטובים של בעל מקצוע, כמו ארכיטקט למשל. יש יותר מהתגנדרות בהצהרה „עשיתי הכל לבד, הכל בתיכנון שלי". זו כמעט התרסה חברתית. כמו בבית של אלי רחום מנוף־ים, רחוב נווה עובד. בתי שיכון טוריים, בניה עממית מינוס, 4 דירות כל כניסה. אלי רחום ואחיו הם פועלי בניין, היום כבר קבלנים. האבא גר באותו רחוב. את הדירה, חדר וחצי, 30 מ"ר, קנה אלי לפני כ־13 שנה ב־60 אלף לירות, זה היה אז הרבה כסף, אבל כלל חתיכת אדמה וגינה, ולאלי היה חזון.

לא כל מי שמשפץ ומרחיב, מרגיש צורך להשתמש בשירותיו של ארכיטקט. יש יותר מהתגנדרות בהצהרה „עשיתי הכל לבד, הכל תיכנון שלי"

היום, אפשר לראות את החזון שלו תפור על הבית. אם מסתכלים למטה והצידה רואים את השיכון איך היה לפני. בקומה השניה רואים וילה עם כל סממני העושר החדש: חלונות צרפתיים מתולקים ריבועים־ריבועים, פרופילים של מתכת מגולוונת חומה, ארגניות, שפריץ לבן וקישוטי אבן ירושלמית בחזית המטבח, גג רעפים שצונח ושובר את המראה השיכוני.

חדר המדרגות חוזר להיות שיכון, אם כי אלי רחום ניסה לעשות על חשבונו משהו לטובת הבית ושיפץ את השביל המוליך לכניסה, סידר ביוב ושלוש מדרגות.

בגאווה לא מוסתרת הוא אומר: „שום ארכיטקט לא עזר לי, הכל עשיתי לבד, התיכנון שלי, הכל שלי. כשבניתי וגרתי אצל אבי שנתיים, רציתי לשפץ את כל הבניין, אבל אנשים לא יודעים מה זה תרבות דיור. אנשים באו, התלהבו מהבית, הכי יפה בשכונה, אבל כשניסיתי לארגן את השכנים, אמרו אין כסף.

„קשה לי להעריך כמה כסף זה עלה לי. לעבודה עצמית אין ערך והכנסתי חומרים הכי טובים, אולי ב־60 אלף דולר, אולי יותר. 4 שנים זה נמשך. הרסתי הכל בפנים, קירות, בלטות, משקופים, דלתות. כל החזית שונתה. העירייה נתנה אישורים, אבל יש קצת חריגות, בשביל היופי. אם רוצים משהו אסתטי מוכרחים לחרוג.

„אשתי, ספרית, עבדה בשכירה, ודבר ראשון בניתי לה מספרה בחצר. אמרתי לה שאם היא רוצה שנגמור את הבית, יותר טוב תהיה עצמאית. שכן אחר שעבר 30 שנה בסולל בונה עזר לי בעבודות הברזל, ומהבית הישן לא נשאר כלום, אפילו אינסטלציה החלפתי".

רחום מציג את התוצאה: משטחי שיש בוהק בצבא בז' בהיר, קירות לבנים, הרבה לבן, מעקה עץ לבן למדרגות העולות לגג, פינת ישיבה מעור לבן, כלי שולחן. „ראיתי שולחן איטלקי בהיר ב־4000 דולר ועכשיו אין לי את הכסף. לא מוכן להתפשר על משהו פחות. [illegible] שהולך זה וחללים פתוחים וגדולים, [illegible], שיראו [illegible] וניקיון. [illegible] הרבה אור ולבן. זה מה שהולך [illegible]".

[illegible] הגגות שעליו הוא משקיף [illegible] לא מי יודע מהו העיקר [illegible] והתגגר, שתי אצבעות [illegible].

■■■

בשכונות שבין הרצליה, מקבלים אותך ים של אנטנות טלוויזיה, דודי שמש – ווילות קטנות על הגג. לפעמים הוילה היא שני חדרים ושני חלונות, עם גג רעפים ואדנית צמודה לחלון; לפעמים זה מבנה עץ צבוע באדום, כמו התוספת של משפחת צואלה, שמכריזה בשלט קירמיקה על הדלת: כאן גרה באושר משפחת צואלה.

בשיכון עצמו שוררת אווירה כללית של שיפוצולוגיה, תמריץ ממוסד ע"י פרוייקט שיקום השכונות בעיר. בהחלט מרבק. כשצובעים את כל חזיתות השיכונים, מוסיפים גדרות ופנסים עגולים ודשא מטופח – הדיירים תופשים פלפל אישי לשיפוץ ובנייה ביוזמה פרטית.

הכביסה עדיין תלויה בין החלונות, ובין הבתים הטוריים־נמוכים תפש לו שכן יוזמת הרחבה על הקרקע. הוסיף בחזית שני חדרים עם כניסה באמצע, דלת עץ חומה דקורטיבית, ותחם את כל השטח עד הרחוב כגינה מרוצפת עם קקטוסים ליד הקיר. מסביב גדר עץ לבנה משוננת, פנסים עגולים, והנה כמעט וילה בתוך השיכון.

כשמשפחת צואלה רצתה להתרחב לחזית, אמרו להם מפרוייקט השיקום שאצלם זה לא יילך, רק לגובה, עם בנייה על הגג. גם נתנו להם ארכיטקט מהפרוייקט שהכין תוכנית. כך נולד בית־העץ על הגג, הכל על טהרת עבודת הבעל, שהוא נגר גגות.

פנינה צואלה נולדה בבית הזה, גדלה והתבגרה בו והיא קשורה לבית ולשכונה באהבה. אמה נכנסה לגור בדירה, 48 מ"ר, דירת עמידר להשכרה, כשהיתה בהריון אתה. היום פנינה בת 27, נשואה פלוס שניים. האבא נפטר, הם קנו את הדירה בזכות האמא שגרה איתם, וכשבאו הילדים/ ופרוייקט השיקום, החליטו להרחיב ככל שאפשר.

שנה נמשכה הבניה, לא יודעת כמה השקיעו בזה, אבל עץ הוא חומר יקר. עכשיו יש להם דירה על שטח כפול ממה שהיה: למטה סלון, מטבח וחדר לאמא. הכל משופץ בשיש אפור ולבן. למעלה שני חדרי שינה קטנים לילדים, חדר הורים. פנינה: „אני אוהבת את המקום הזה. הפרוייקט שינה את פני השיכון, יש הרבה בתים יפים בסביבה".

■■■

שיכון המזרח, ראשון לציון, הוא היום שדה לבנייה, הרחבות ושיפוצים תפוש בכל יכולתך. בסיור קצר אפשר לראות את השיטה עובדת: אחד עושה, שני ממול מיד מחקה. אחד מכסה את חזית הבית בשיברי שיש צבעוני סטייל מוזאיקה ביזנטית, ובבית ממול עושים אותו הדבר, כולל הריצוף בחזית.

בתי שיכון חד קומתיים של שניים וחצי חדר פלוס מרפסת, הפכו לטירות. על גבעה עולה בית ברחוב הראשי, שנראה כמו אסמבלאז' מיקרי: בקומת קרקע מתחת לעמודים ריצפו שטח לארוחות בוקר בגינה. מעל לעמודים, קומה שנייה בקווים מעוגלים רכים עם שפריץ לבן, ומעליהם מרפסת גג לבנה עם זוויות חדות ופנסים עגולים. השכנים שבזה גמרנו לא. מעל זה באה עוד

בנוטח הנזל וגרטל. קומה שניה מעץ צבוע לבן, פרופילים באדום־ורדרד וגינה מכוסה בחלוקי נחל לבנים בוהקים

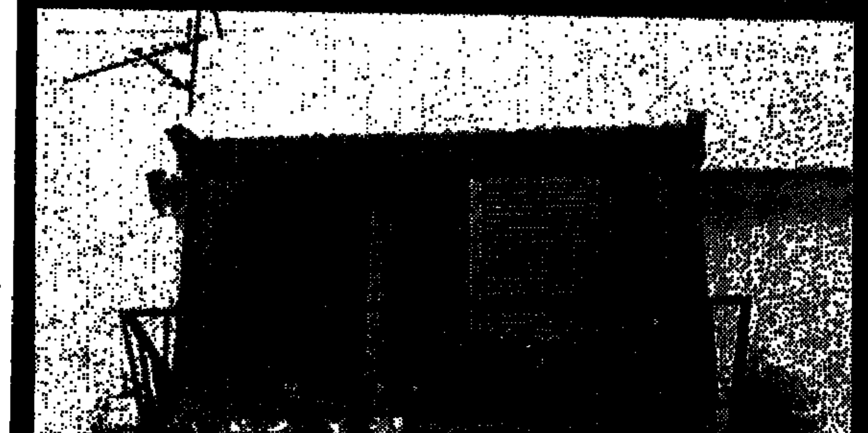

שלב ראשון: המרפסת הופכת לחדר נוסף

מראה הטירה: מעקה גג גלי, חלון בולט

בית־עץ על הגג, צבוע אדום. פרוייקט שיקום שכונות. מכפילים את שטח הדירה

בהיעדר תיכנון מראש, תוספת של חדר ויותר לבית עלולה לגרום בעיות קשות בתוך הבתים

קומה, עם גג רעפים בדוגמת פגורה סינית כפולה.

ניתן להניח, ששום ארכיטקט לא התקרב לבית הזה, ואם התקרב, רצוי להעמיד אותו לקיר. בבית על יד, שנשאר כמעט כמו במקור, גר זקן נחמד שאומר על בית השכנים: 6 שנים בנו והוסיפו, הרבה כסף הוציאו.

באותו שיכון, בית אחר, רואים את הבית לפני, ומה שצומח מאחוריו כוילה שחוברה לה יחדיו, אבל עדיין לא: בקומה השניה של התוספת החרשה יש חלון צרפתי ודלת עץ־זכוכית שיוצאת ללא־כלום. כשיגלחו את גג הרעפים מהבית הישן, תיווצר שם מרפסת גג, וזאת תהיה היציאה־העתידית אליו. ריקי א., בעלת הבית: „קנינו את הבית לפני 4 שנים. שני חדרים גדולים, מטבח, כניסה ומרפסת. דבר ראשון סגרנו מרפסת, שיהיה עוד חדר, והתחלנו לבנות. עיקר העבודה עשה הבעל, שעבד במפעל מתכת ויש לו חוש טכני מעולה. פועלים עובדים נורא, ובשבילו זה הבית, זה ההובי, זה המשפחה. קיבל פיצויים מוגדלים כשסגרו את המפעל, הכנסנו את הכסף לבית.

עכשיו יש לנו בקומה העליונה 3 חדרי שינה, הול שהפך לגלריה, חדר עבודה. למטה הכל נעשה סלון עם פינת משחקים לילדים כמו שביקשתי. אין לי מושג כמה כסף עלה. לוקסוס אין, אבל יש כל מה שצריך למשפחה של שלושה ילדים".

בשיכון סלע הסמוך גרה באושר משפחת בוריה כבר 19 שנה, מתוכן 12 שנה הם בונים, משפצים ומרחיבים, כגילה של הבת הקטנה. בחיוך מאוד מסויים אומרת מלי, בעלת הבית: „אם מישהו יכניס לי עוד פעם חול וחצץ לגינה, אני אצווח". רמז דק לבעל הבנאי ולמשפחתו המריצה והבונה.

מחקים את מה שהם רואים אצל העשירים, בהרצליה פיתוח וסביון. בשולי שכונות לא יוקרתיות, על מגרשים זולים יחסית, הולכים ומוקמים בתים אדירי־ממדים במושגים ישראליים, שוב העתקה של שכונות היוקרה. ואם נזכור שגם בשכונות המכונות יוקרתיות שוררת אנארכיה סיגנונית פרועה – בחיקוי הפחות יוקרתי היא הופכת לסוריאליזם מטורף.

„בגל הבנייה האופנתי הזה יש אומנם המון חיוניות, יש הרבה סיפוק ואושר מצד הדיירים הבונים, אבל ברוב המיקרים אין בו התחשבות בסביבה", אומרת הארכיטקטית דליה לפידות, משחזרת אתרים היסטוריים בראשון לציון, מתכננת מוזיאונים, מוסדות ציבור ובתים פרטיים. „בהיעדר תיכנון מראש, תוספת של חדר ויותר לבית עלולה לגרום בעיות קשות בתוך הבתים. היווצרות מסדרונות ארוכים, שטחים מתים ללא אור ואוויר, הקטנת המירווחים בין הבתים. דווקא בשכונה שיש בה הרבה ילדים, המירווחים הירוקים האלה חשובים.

„מה שקורה בשטח, זה שאנשים עושים כל מה שבא להם, באי התאמה טוטאלית לסביבה. רעפים על גג שטוח, קשתות בתוך קווים מרובעים, גבוה ליד נמוך, הכל הולך. דברים שלא שייכים למירקם הסביבתי. לפעמים, מהנדס עיר והרשויות המקומיות, שהיו צריכים למנוע דברים כאלה, לא מספיק בודקים לפני שנותנים רישיון, ויש שבונים גם בלי רישיון. כך נוצרות שכונות שאין בהן שום שפה אדריכלית, שום שיטה.

„בכפר גבירול, קרוב לרחובות, עשיתי תיכנון של הרחבה כוללת בשכונת קוטג'ים עממיים. במקור היו שם סלון ומרפסת אחורית גדולה ושני חדרים למעלה. סגרנו את המרפסת לשני חדרים והוספנו גג רעפים, שהיה גם בחזית. נשארנו באותה שפה שהיתה".

גם הארכיטקט אהוד זקסנברג, העוסק היום בשיקום מרכז ת"א, מדבר ברוח דומה, אבל ביתר זעם: „אין יד אחת שתוציא תוכנית אב לשיכון כזה או אחר. מה שכהן עושה ומותר, גם לוי מרשה לעצמו. לוקח מתכנן זול, יכול להיות גם הנדסאי, שיוציא לו במינימום כסף מקסימום שטח נוסף לדירה. למה זה מביא? למקסימום בליטות ושטחים, ללא התחשבות בשום דבר.

„אם היתה תוכנית אב לגידול בשוכונים מהסוג הזה, היו יכולים לחייב כל אזרח שיעשה לפי התוכנית. החיוניות שלוחת הרסן הזו חייבת להשתלב עם איזה תיכנון מוביל בנושא. לאחר פתחים בחזיתות, ליצור קצב אחיד בין הקיים והמוסף. אפשר לעשות את זה מאוד חינני ויפה, אבל לא כשכל דייר מכתיב למוציא־התוכניות שלו מה הוא רוצה.

„בסך הכל מעתיקים את חקיים, בהרצליה פיתוח שוררת אותה אנארכיה, לכן לא מתפלא על השיכונים הזוועתיים. אם הרצליה־פיתוח, שיכולה להרשות לעצמה, מתנהגת באותה צורה, בלי התאמה טופוגראפית וגיאוגראפית, בלי התאמה של הבית לסביבה, למה שהחקיינים מסביב לא יעשו את זה, ויותר גרוע?

„אין לי בעיה עם הרצון לייחודיות. יש לי בעיה עם הרשות, בעלת השוט, שהיתה צריכה להצליף ולהפסיק בניה, או לא לתת אישורים. במקום זה אני עושה סיבוב בעיר עם ראש המפקחים, רואים ביחד 'גניבות' שטח, סגירות לא חוקיות, בנייה במרפסת, אני מעיר והוא אומר: עזוב, זה כבר שלוש שנים ככה, אם נתבע אותם, יגיע למשפט בעוד 5 שנים, ועד שייגמר יעברו עוד 5 שנים. מי יהרוס? אין מה לעשות. זאת הבעייה – הרשות, לא האנשים". ■

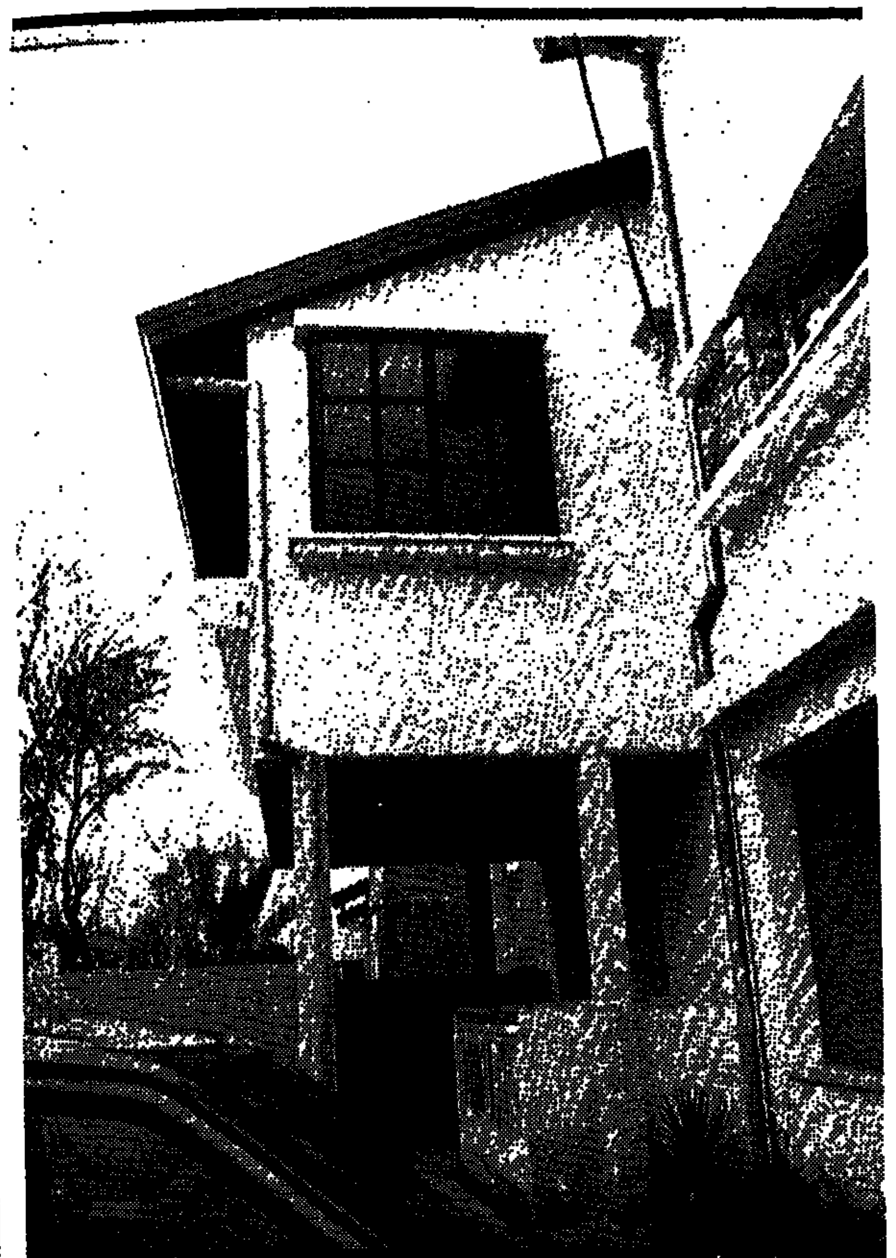
על עמודים. הרחבת קומה שניה בשיכון עממי. גג רעפים, חלונות מסוגננים

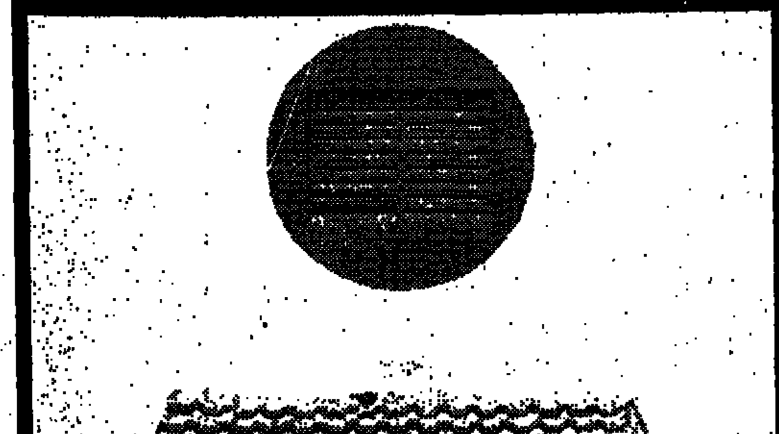
שיקום שכונות. השיפוץ החיצוני נותן זריקת מרץ לשיפוצים נוספים

סגנון הפגודה. חלונות הגג מיועדים לאיוורור בלבד

וילה על הגג. גג רעפים א־סימטרי, מרפסת גג, אדניות, מנורות־בלון על בית שיכון בן 40

מבית חד קומתי עממי של שני חדרים קטנים, שירותים ומטבחון, בערך 40 מ"ר, זה צמח לוילה עתירת חדרים, גם היא עם גג דמוי פאגודה.

מספרת מלי: „בעלי בנאי, גם חמי בנאי, ובהתחלה לא חשבנו אפילו על קומה שניה. התחלנו להרחיב למטה, בא חמי ואמר: למה לא תרים עוד שני חדרים למעלה, שיהיה? ככה אכלתי אותה. בית גדול, מאוד קשה. עכשיו יש לנו למטה סלון, 3 חדרי שינה, מטבח ופינת אוכל. למעלה עוד שני חדרי שינה ומרפסת גדולה. שירותים למעלה ולמטה. הגג זה רק לקישוט. החלונות הקטנים בגג זה לא בשום חדר, רק מוסיף איוורור בקיץ. הזמנו נגר גגות ואמרנו שרוצים משהו פשוט. הוא התחיל להתפרע, הביא עצים ועוד עצים, ואני שאלתי מאיפה יהיה כסף, ובעלי אמר: תמשיך, בסוף יצא גג פאגורה. רעפים קנינו יד שניה. עכשיו יש לנו בית בשטח של 200 מ"ר בערך".

■■■

האם יש מוסר השכל אסתטי לכל סיפורי השיפוצים האלה? אולי. אפשר להצביע על תופעה די ברורה: דיירי השיכונים המתרחבים

הקומה הראשונה בקווים מעוגלים רכים, מעליה מרפסת גג בזוויות חדות, ועל כל זה גג רעפים בצורת פגודה סינית כפולה

שנאת חינם ודמעות תנין

יצחק אלון

יש נוסחה נדושה הקובעת, כי ככל שאתה מתקדם בתפקיד, כך גדל הסיכוי שיטיחו בך בוץ ורפש לא רק בפוליטיקה, בכל מערכת עבודה או חברה. כאשר זה קורה לך אישית – הנוסחה מתגלה כתופעה מבוערת ומכאיבה.

כמה דברים אמורים. לפני שלושה שבועות, ראתה אור, מעל דפי מוסף זה, כתבה אודות עובדת רדיו אילנה ביאליק ז"ל, שהלכה לעולמה בנסיבות טראגיות. היא שמה קץ לחייה.

על עגלת פרשה עצובה זאת קפצו כמה „חנינים", אנשי רדיו, שיש להם בעיות משמעת בעבודה. וכשדמעות בעיניהם, הכפישו את מקום עבודתם ואותי. ופגעו במקום החשוב ביותר לכל אדם, בשמי הטוב.

אין אני בא כאן לנהל ויכוח, אלא להניח את האמת בפני הקוראים, עבורי, עבור בני משפחתי ועבור רבים כל כך מחברי לעבודה בקול ישראל, שחשו נפגעים מן הפגיעה בי – כחברם.

אין אני אוהב לדבר על עצמי. מרגע שעוררו ספקות אודות דרכי המקצועית, השכלתי והישגי – ניטלת ממני הזכות לשמור את הדברים ביני לבין עצמי.

בכל מקום בעולם התחרותי, נער שליח שהתקדם בכוחות עצמו והגיע להנהלה, זוכה להערכה יותר מאשר זה שנולד עם כפית של כסף בפיו. נולדתי להורים חסרי אמצעים. כאשר מלאו לי שלוש עשרה וחצי, יצאתי לעבוד על מנת לסייע בפרנסת המשפחה. מעולם לא הצטערתי, על הניסיון הזה שנפל בחלקי. תמיד ראיתי את הימים הקשים ההם ככור היתוך, שחישל אותי. עובדה, בד בבד עם העבודה הצלחתי להשלים את לימודי, ואחר כך אף לשבת אל ספסלי האוניברסיטה העברית, שאני גאה להימנות עם בוגריה. דרכי המקצועית הובילה אותי לחטיבת החדשות של הרדיו ובמשך כעשרים שנה שירתתי ככתב, וכעורך ומפיק של התוכניות: „הבוקר הזה", „בחצי היום", „והיום הזה", ו„יומן השבוע".

במשך כחמש שנים, הייתי עורך ומנחה של תוכנית הרדיו „יש שאלות". ומשך שלוש שנים עורך ומנחה ומפיק של תוכנית ההומור והסאטירה „משיכת יתר".

במקביל לכל זאת, מתוך תחושת שליחות, שירתתי במשך כעשר שנים את חברי העיתונאים, במסגרות שונות. בתחילה, כיו"ר ועד העיתונאים ברדיו. אחר כך, כיו"ר אגודת העיתונאים בירושלים. ובסופו של דבר, נבחרתי לתפקיד יו"ר האיגוד הארצי של עיתונאי ישראל.

האם הייתי נבחר שוב ושוב לייצג עובדים, לולא ידעתי לשמור באיתנות על זכויותיהם, כבודם, מעמדם המיקצועי. אני מרגיש פרק זה בביוגראפיה האישית שלי, כיוון שבכוחו להעמיד באור מגוחך את הטענות, כלפי, כאילו אין אני שומר על כבודם של הכפופים לי בסולם ההיראכיה של הרדיו, וכאילו אין דלתי פתוחה גם היום בפני כל עובד ועובד.

באוגוסט 1986, נפל בחלקי המינוי למשרת מנהל חטיבת־האומר ברדיו. לאחר התמודדות במכרז פנימי, אליו ניגשו מספר חברים מכובדים מקול ישראל.

מדוע מי שהיה חברי אתמול, עלול לשנוא אותי כאשר אני מנהלו היום?

זמן בחירתי לתפקיד הניהולי חפף מציאות כלכלית קשה מאוד במשק הישראלי. סולם השכר של העובדים והמנהלים בקול ישראל, כמו גם במגזרים אחרים, מוכתב על ידי מדיניות בלתי מתפשרת של משרד האוצר. לכן, בתקופה זאת לא אחרים ולא אני, יכולים לממש את הציפיות והדרישות של העובדים. מה שגורם, כידוע לכולם למה שמכונה „מצב הרוח". יש העומדים בתקופה זאת מצויידים בסובלנות ובכבוד עצמי, עד שירחיב. ויש שמשמשים לעצמם מטרות ירי.

נוסף לכל זאת, השינוי המרכזי בשידורי רשת אלף, עליו הוחלט עם כניסתי לתפקיד מנהל חטיבת האומר, בעצה אחת, כמובן, עם

„נקמה" – איור של יוג'ין מיבייאסקי, 1980. מתוך הספר „אדם נושך אדם"

אילנה ביאליק ז"ל, עובדת קול ישראל, התאבדה. „7 ימים" פירסם ב־25.3.88 כתבת דיוקן עליה. הכתבה נגעה גם ביחסיה עם יצחק אלון, מנהל חטיבת־האומר. אמנון אחי־נעמי, לשעבר עובד הרדיו, שצוטט בכתבה, התייחס למנהלי הרדיו ולאופי יחסם לעובדיהם. יצחק אלון מגיב כאן לאחי־נעמי, ומתאר את עבודתו שלו עם אילנה ביאליק

מנהל הרדיו גדעון לב ארי – היה להפוך אותה מרשת המשדרת לקהל יעד קטן, לרשת שתענה על דרישותיו של ציבור רחב יותר. רשת שתעניק שירות נרחב יותר לציבור המאזינים. שינוי כזה, ובעצם כל שינוי כרוך בעבודה שלחלק מן העובדים תהיה מורת רוח.

החלטתי שהדרך הטובה ביותר להכנסת השינויים הדרושים, תהיה כאשר אני „חונך את העובד על פי דרכו" – רוצה לומר בשיחות הבהרה ושיכנוע פתוחות עם כל עובד, וחיזוק ידי ה„חלשים" שבהם. הדבר היה חשוב לי ביותר, כיוון שלקחתי בחשבון את העובדה שכל שינוי עלול לגרום לחששות ולחוסר ביטחון, ובעיקר בחטיבה שקיבלתי, אשר התרגלה לסוג ניהול אחר ובמשך כשלושים שנה.

הייתי מודע לחלוטין לעובדה, כי עשרות עובדי החטיבה ברשתות א' וב' הם יוצרים רגישים ברובם, שחופש הביטוי הוא נשמת אפם ויש להלך עימם בכבוד ובזהירות.

זאת, יחד אם הצורך המובן, שכל אחד, יהיה אינדיווידואליסט ככל יהיה, חייב להשתלב בעבודת הצוות ולקבל עליו את חוק רשות השידור, את נוהלי העבודה ברדיו, וכמובן, את העובדה שהוא נותן שירות לציבור. כל מי שלא מקבל עליו גישה זאת, סופו שירגיש כי המנהל שלו ראוי לשינאה. ואם יש מובן משמעותי למושג „שינאת חינם" – הנה הוא.

איזה קשר היה ביני כמנהל החטיבה החדש לבין אילנה ביאליק ז"ל?

אילנה ז"ל, תנוח בשלום על משכבה, היתה בעצם רוב תקופת כהונתי בחופשה ללא תשלום ממקום עבודתה ברדיו. חופשה זאת לצורך הכנת דוקטורט, אושרה לה מיד כאשר ביקשה זאת. גם כשביקשה הארכת חופשה, החופשה אושרה ללא עיכוב. וכאשר חזרה בה מבקשתה, וביקשה לחזור לעבודתה ברדיו, נעתרתי לה בו במקום, למרות שהדבר היה כרוך באי חידוש חוזה ובפיטורי עובדת אשר הועסקה במקומה.

לאחר שובה לעבודה, נפגשתי איתה פעמיים לשיחות, בהן העלתה הצעות שונות. שמעתי, ואישרתי לה הצעה שהיתה מקובלת עליה יותר, והרי ממנה באתו להכין מגאזין על בעלי חיים. כמקובל, קבענו מועד לתחילת שידור המגזין, אולם, מתוך הכרת רגישותה המיוחדת של אילנה, גם כאשר עבר מועד זה, איפשרתי לה להמשיך בהכנותיה ללא קביעת מועד שידור חדש. כל זאת, מתוך רצון שלא ליצור אצלה לחץ.

מהלך עניינים זה, הידוע לאנשי החטיבה, כיוון שמדובר בגוף מורכב בן מחלקות (ומנהלי מחלקות) מדורים (ומנהלי מדורים) וכו', יכול להוסיף ולחזק את העובדה של גישה אנושית, מקצועית וחיובית למנוחה.

הידיעה על מותה הטראגי גרמה לי כאב רב. אך מי היה מעלה על דעתו, שטרגדיה אנושית זאת, תהפוך עבור מישהו נשק להכפשה, עילה לחיסול חשבונות אישיים? אף אדם, שדעת בראשו ויושר בדרכו, לא היה מעז לחשוב בכיוון דימיוני שכזה, ובכל זאת.

■■■

מדוע ולשם מה, אדם כמו אמנון אחי־נעמי, ינסה להכפיש את שמי ברבים?

אין ספק, שהקורא הנבון, שקרא את אשר נכתב במוסף זה, מפיו של אמנון אחי־נעמי, עובד קול ישראל לשעבר ישאל את עצמו: מדוע, ובשם איזה אינטרס, ייצא אדם פומבית ודברים קשים וחמורים כאלה בפיו, ממש על גבול שפיכות דמים?

התשובה פשוטה: כמנהל שלחתי נגדו, כעובד, מכתב תלונה. הבדיקה הופסקה. אחי־נעמי החליט לפרוש בעצמו מקול ישראל.

מקובל, שאם מערערים אמינותו של עד, כל עדותו מתמוטטת.

■■■

מי כמוני, איש תקשורת, מכיר את הדרך בה נוקטים אלה שיצאו מתקופה, כמו זו שעברה עלי, מאז הפרסום. מדברים על כאב, תחושת העוול ועל תגובות חמורים. לי אין צורך בכל זאת. כמובן שחשתי כאב. כמובן שגאתה בי תחושת העוול על דברי השקר המגמתיים. אך מכרי וחברי הקלו על התהליך כולו.

כל שנותר לי הוא להודות על שנתאפשר לי להעמיד דברים על דיוקם. ■

האח של לוינגר

(המשך מעמ' 19)
– זאת שאלה מביכה מבחינתך?
„צריך הסתכלות יותר טובה משלי כדי לקבוע את זה... אני כל כך לא אוהב לדבר על מה שנוגע למשפחה שלי...
„אשיב לך בצורה כללית. אם אני הולך עם אחי בתל אביב, אז כמעט כל אדם מסתכל עליו, או בהערצה או בבוז. אצל הערבים רואים אדישות. היהודים מסתכלים עליו, בשבילם הוא אדם חשוב. אצל הערבים אינני רואה כל התבוננות מיוחדת. יתכן שזה מפני שהוא אורח קבוע שם. אם היה מסתובב כאן, בשכונה, כל יום, אולי גם כאן לא היו מסתכלים עליו במיוחד”.

– אמרת שאחיך מסתובב בלי נשק. אבל רוב המתנחלים חמושים. תאר לי את המצב האנושי, את הרגע הזה ברחוב בחברון שבו נפגשים היהודים והערבים. מה קורה. הערבים יורדים מהמדרכה?
„על השאלה הזאת אני מסוגל לענות, ואינני רוצה לענות. בפירוש הייתי יכול לענות, אבל איני רוצה”.

– המוסר היהודי חל רק על יהודים, או גם על ערבים?
„אני לא יודע בכלל מה זה מוסר יהודי. מצד דין תורה, כללי ההתנהגות כלפי לא יהודים, שונים במקצת מכללי ההתנהגות כלפי יהודים. אבל אין ספק שאסור להרוג גוי ואסור לגזול גוי. ובוודאי שאסור לעשות לנוכרי עוול שהוא בבחינת עוול חמור.
„באופן עקרוני, לפי ההלכה היהודית, אין מקום לחלל שבת בשביל להציל גוי. אבל הגיעו למסקנה, שהאפליה הזאת מביאה נזק כל כך גדול ליהודים, עד שלפי דעתי אין למצוא היום רופא אחר שלא יחלל שבת כדי להציל גוי.
„אם הגוי טועה ונותן לך יותר מדי עודף, לפי דין תורה אינך חייב להעיר לו על כך, בתנאי שאין חילול השם. אך זה תיאורטי, כי בימינו תמיד יש חילול השם. לכן לא הייתי מעלה על דעתי שאם גוי היה נותן לי יותר מדי עודף, שלא אעיר לו על כך. בעיני, כל האפליה בין יהודי לגוי היא תיאורטית ולא ניתנת ליישום”.

– לא מקומם אותך השימוש שעושה כהנא בהלכה היהודית?
„ההלכה היהודית היא דבר מאוד גמיש. במובן התיאורטי ביותר, האינטרפטציה שנותן כהנא למסורת היהודית היא אינטרפטציה אפשרית.
„למשל: יש שלושה דברים שבשבילם צריך ליהרג ובל יעבור. אין שום טקסט שמציין אם גם שלטון על ארץ ישראל נכלל בקטגוריה הזאת.
„לפי הרב עובדיה יוסף, ארץ ישראל אינה בין אותם שלושה דברים. לעומת זאת, טוען אחי: זה דבר מובן מאליו, ולכן לא היה בכלל צורך שייאמר. מובן שאם יש מלחמה צריך ליהרג ובל יעבור, מפני שכל דבר הקשור במלחמה מסוכן, ויש למסור עליו את הנפש.
„יש מקום לאינטרפטציות שונות ביותר. אני לא רוצה להגיד שהאינטרפטציה של כהנא אבסורדית מבחינת המסורת. היא לא מתחשבת במציאות הריאלית, ואינה סימפטית בעיני”.

– אתה מדבר על הרגשה מהבטן?
„כל ההתנהגות של כהנא גורמת לי להתנגדות עצומה. אני רואה בכהנא התגלמות של הדיקטטור הפשיסטי המסוכן ביותר”.

■■■

הוא זוקף לזכותו מאבק רב־שנים בעד הפרדת הדת והמדינה. „יש שאומרים שהייתי הראשון בין היהודים הדתיים שנאבק למען הפרדת הדת והמדינה. בכל אופן, קדמתי הרבה לפרופ' לייבוביץ. אני זוכר שהבעתי דעה בעד נישואים אזרחיים, והוא לגמרי שלל את זה. לייבוביץ מתכחש היום לכל הדעות שהיו לו עד אמצע שנות ה־50. בספרון שלו 'תורה ומצוות בזמן הזה', שנכתב ב־54', לא תמצא רמז להפרדת הדת והמדינה”.

עם פרופ' לייבוביץ עבד יחד במשך תשע שנים על האנציקלופדיה העברית. „לייבוביץ התסיס אותי במידה רבה”, הוא אומר.

לוינגר דוגל במדיניות ליברלית. רק כך, הוא אומר, נוכל להחזיק כאן מעמד. היחס הליברלי צריך להיות בתחומי הכלכלה, הדת והמדינה, וגם ביחס למיעוט הערבי. „ואינני חושב שהדברים מנותקים אחד מהשני. היחס של כהנא לערבים, למשל, איננו מנותק מן היחס שלו לחילוניים, כי מצד אחד ישנה עמדה ליברלית כוללנית, ומצד אחר ישנם אנשים לא ליברליים. וזה כמעט לא פלא שהמפד"ל, שכל הזמן רצתה מדיניות לא ליברלית ביחס לחילוניים, קפצה עכשיו על הסוס של ארץ ישראל השלמה”.

– אתה בעד מדיניות ליברלית, אבל אינך מדבר על מוסר.
„במדינה שבה אנו רוצים להתקיים, צריך להיות שוויון בין כל בני האדם. לא יתכן חוסר שוויון אזרחי לחלק מהאנשים. לא יתכן בשום פנים שתהיה מדינה יהודית ויהיו בה אזרחים ממדרגה שניה.

„אני מתנגד להזיז את הערבים ממקומם לא בגלל העוול שייעשה בכך לערבים, אלא בגלל שזה לא יתכן. לערבים, הרבה יותר מאשר לנו, יש 'לאנדמאנשאפט'. גם בגלות הם ימשיכו לראות עצמם כחלק מהעיר שבה התגוררו. אנחנו, היהודים, נדדנו הרבה. הזיקה שלי למינכן, העיר שבה נולדתי, גובלת באפס. אין לי שום צורך ושום רצון לחזור לשם. אבל הפליט שלפני עשרות שנים עזב את יפו, עדיין רואה עצמו כבן יפו”.

– בשנים האחרונות נוצר קשר בלתי אמצעי בין מתנחלי גוש אמונים לבין האדמה שהם יושבים עליה. אחיך יושב בחברון מ־68'. אתה חושב שניתן למחוק את הקשר הזה?
„אני מתאר לי אנשים שכבר נולדו שם ויש להם זיקה חזקה מאוד למקום הזה. יש בעיה. איני מכחיש את זה. מה שצריכים להגיע אליו זה שלום. כל שלום דורש ויתור מסויים”.

■■■

יש לו ארבעה ילדים. כל הארבעה תומכים ברעיונות של ארץ ישראל השלמה. „הם ביקשו ממני לציין את זה בכתבה, כי הם לא רוצים להיות אחראים על מה שאבא שלהם אומר. הם פוחדים שיגידו עליהם בישיבה שאבא שלהם שמאלני שרץ אפיקורוס”.
איך הוא מסביר את הכישלון החינוכי הזה? „תשמע, אם אתה רוצה לתת חינוך ליבראלי, אתה מסתכן. אני משתדל שהילדים שלי יהיו עצמאיים במחשבה. הבן הגדול, בן 16, חשב איך אפשר להתנהג ככה עם הערבים. בסוף הוא הגיע למסקנה של ארץ ישראל השלמה. אין מה לעשות. האנשים הצעירים הם היום בכיוון ימני. בסוף כולם יתפכחו”.

– מה פתאום הגיעו הילדים שלך לארץ ישראל השלמה. מאיפה הם קיבלו את הרעיונות האלה? ספגו את זה מהאווירה?
„הם לומדים בישיבות בני עקיבא. אין לי אלטרנטיבה לשלוח ילדים למקום אחר, כי אני רוצה שיהיו בני תורה, החינוך הכללי היום ירוד. לא לומדים שם שום דבר. בישיבה תיכונית לפחות מקבלים ידע אלמנטרי ביהדות. מטמיעים בהם את זה. אינני מכיר היום אלטרנטיבה טובה יותר לחינוך דתי מאשר ישיבה.
„יש היום שלוש אפשרויות: או שהילדים ייצאו חילוניים, או שייצאו חרדים אנטי ציוניים, או גוש אמונים. משלושתם, הרבה האחרון הכי מוצא חן בעיני”.

– מבחינתך, זאת האלטרנטיבה הכי טובה בין הרעות?
„כן”.

– אתה למדת באוניברסיטה העברית. אחיך למד בישיבת מרכז הרב. האם השוני בדעות שלכם נובע מכך?
„אי אפשר לומר שהדעות שלי הן תוצאה של האוניברסיטה. אני בחרתי בכיוון מחקרי בגלל עמדה מאוד ביקורתית, מאור לא דוגמטית. אחי בחר בכיוון הישיבתי. יתכן שזה נובע ממנטאליות יותר דוגמטית.
„אחי היה תלמידו של הרב צבי־יהודה הכהן קוק. אני קורא לזה 'קן הקוקיה', קוקיסטים שמקבלים דעות מסויימות. למשל, קיימת ביהדות דעה של רבי משה בן נחמן, שממנה משתמע שכיבוש כל הארץ הוא אחד מתרי"ג מצוות של התורה. הדעה הזאת של הרמב"ן נכנסה למרכז ההתעניינות הדתית בחוגים של ישיבת מרכז הרב, בשעה שדברים אחרים נדחקו אצלם לשוליים. הרמב"ם, למשל, רבי משה בן מימון, אינו מונה את כיבוש ארץ ישראל כאחד מתרי"ג מצוות.
„על כל פנים, המעמד שתופסת הישיבה בארץ ישראל במכלול הדת הוא פרובלמטי. אני אישית חושב שיהודי חייב לשבת בארץ ישראל. הישיבה של היהודים בין הגויים היא לא נורמלית”.

– איזה דור מתחנך בישיבת מרכז הרב? האם היית רואה בתוצר החינוכי שם זרע פורענות?
„כן, הוא זרע פורענות. ואני אינני מכחיש את העובדה שמתהלכת היום בארץ אווירה משיחית מסוכנת ביותר, שהיא בעצם הבסיס של גוש אמונים. והשתלטות המגמה הזאת עלולה להביא לחורבן נורא”.

את המשפט האחרון הוא אמר לאט מאוד. שקל כל מלה. מצתו במלא קמטים.
„יש אנשים שאומרים בדרך צחוק, שאנו חיים בתקופת הבית השני: לכל אחד יש בית בפתח תקוה, ובית שני בשטחים. אבל מה שאירע בסוף תקופת בית שני, צריך להטיל עלינו אור אדום. קראתי עכשיו מחדש את 'מלחמות היהודים'. יש לי רושם, שאלמלא הקנאים לא היתה ירושלים נחרבת בכלל, ובוודאי שלא היו שורפים את בית המקדש. יהודים היו יכולים להמשיך לחיות תחת האפוטרופסות של השלטון הרומי, שכמרומני לא היתה יותר מעיקה מהאפוטרופסות של ארצות הברית היום עלינו. היו נותנים ליהודים אפשרות לנהל את החיים שלהם, והיו יכולים להמליך מלך משלהם. הקנאים הם שגרמו לחורבן”.

– יצא לך לשוחח על כך עם אחיך?
„הואיל ואחי נמצא באמונה עמוקה בדבר מסויים, אני אינני חושב שיש מה תועלת לקיים שיחות או ויכוחים. אנחנו משוחחים על הרבה דברים שיש בהם מקום לשוחח ולהתווכח, אבל בנושא הזה אין מקום להתווכח”.

■■■

בתוכנית שולץ הוא תומך עם כל הלב. „התוכנית הזאת היא הדבר הטוב ביותר שנוכל להגיע אליו. אני תומך בה ללא הסתייגות. זוהי פתיחה טובה למשא־ומתן. גם מי שתומך היום בארץ ישראל השלמה היה צריך להגיד כן לתוכנית שולץ.
„בכלל, יש בארץ דבר מאוד משונה: כל האנשים אומרים לא. בתולה שאומרת 'לא' – פירושו 'אולי'. בתולה שאומרת 'כן' – סימן שאינה בתולה. אצל דיפלומטים זה אחרת: דיפלומט שאומר 'כן' – פירושו 'אולי'. דיפלומט שאומר 'לא' – סימן שאינו דיפלומט. לכן, אם שמיר היה דיפלומט טוב, היה אומר 'אולי'. אנחנו צריכים להגיד כן. אם הדחיה תבוא מצד הערבים – אנחנו במצב טוב”.

– כלומר, אתה מניח שהפלשתינאים יגידו לא?
„הם יגידו לא, והרוסים יגידו לא”.

– אתה פסימי?
„אגיד לך בדרך הלצה: יש סיפור בדקמרון – דווקא סיפור לא גס – על נוצרי שרצה להביא את חברו היהודי לנצרות. בסוף אמר לו היהודי: אבקר בוותיקן, אראה מקרוב, ואז אחליט. לאחר ביקור בוותיקן אמר היהודי: אני מסכים להתנצר. התפלא הגוי: דווקא אחרי שביקרת בוותיקן? השיב היהודי: ראיתי שם את השחיתות, הניאופים, המעילות. אם אחרי כל זה הכנסיה עדיין עומדת על תילה, סימן שקיימת השגחה אלוהית.
„באותו אופן, העובדה שלמרות המצב מדינת ישראל קיימת, ממש מעוררת אותי באמונה בהשגחה האלוהית. אני חושב שהשגחה האלוהית שקיימת על המדינה היהודית כמעט ניכרת לעין. אז אני אופטימי. מאמין שהמדינה זה דבר שעוד יימשך לדורות. למרות שמבחינה ריאלית הייתי צריך להיות פסימי”.

– כשאחיך יקרא בעיתון את הכתבה הזאת, הוא יתקשר אליך?
„למה שיתקשר אלי? אחי מכיר את העמדות שלי, ומכבד את העובדה שאני הולך לפי הכרתי. גם אני לא מתקשר אליו כשאני רואה אותו בטלוויזיה.
„יש לי הרגשה שאחי מכבד אותי. העובדה שיש לי נאמנות עמוקה ביותר, אהבה עמוקה ביותר לארץ ישראל, גורמת שיש לו יחס של חיבה אלי, למרות שבדברים מסויימים אנחנו חלוקים.
„שהיתי תקופה מסויימת בארה"ב. במקום העבודה אמרו לי: אם אתה מודיע לנו שאתה מתכוון להישאר בארה"ב, אפילך אם אין לך באמת כוונה להישאר כאן, רק תודיע על כוונה כזאת, ותשלם פחות מס הכנסה. אבל סירבתי. תמורת שום רווח כספי לא הייתי מוכן להיראות בלתי נאמן לארץ ישראל.
„סיפרתי את זה לאחי, והוא חיבק אותי”. ■

הרב לוינגר וח"כ גאולה כהן בקרית ארבע. תצלום: זום 77. אהבת ארץ ישראל הביאה את האחים למחוזות קוטביים

„אחי היה תלמידו של הרב צבי־יהודה הכהן קוק. אני קורא לזה 'קן הקוקיה', קוקיסטים, שמקבלים דעות מסויימות”

בזכותכם ישראל לובשת נקיון.

לרגל ארועי שנת ה־40 למדינה
נערך מבצע נקיון ארצי בן 40 יום
המסתיים בימים אלו.
במסגרת המבצע פעלו אלפי מתנדבים
בכל רחבי הארץ,
אשר השקיעו מזמנם וממרצם
למען ישראל נקיה.
לכם המתנדבים העושים במלאכה,
שבזכותכם ישראל לובשת נקיון
תודה על פעילותכם הברוכה.
אנו קוראים לכל מי שאיכפת לו
לתת יד, גם בעתיד,
לשמירה על נקיון ארצנו.

תודה!

מטה המבצע.

ישראל ISRAEL
ישראל לובשת נקיון

בחסות רעית נשיא המדינה הגב' אורה הרצוג.

מודעה

קודה רקורד

יואב קוטנר

ואן מוריסון

עוד אחד שמוציא תקליטים כבר 20 שנה, ורק משביח עם השנים. ואן מוריסון. הוא בן 43, עדיין אירי (שמו האמיתי ג'ורג' איבן) נמוך, מכוער (!) וכבד. ומה שיותר חשוב: הוא עדיין אחד היוצרים הנפלאים בעולם הרוק, ובעל אחד הקולות הכי מרגשים שהוטבעו אי פעם על פלסטיק.

עכשיו יש לו אלבום חדש גם בהדפסה ישראלית: „פואטיק צ'מפיון קומפוז". ושוב, כמעט כמו תמיד אצלו: יצירת מופת. תקליט נפלא, שנע בטבעיות בין רוק רך לג'אז קלאסי, בין מוסיקת נשמה שחוזרה לקרירות קלטית מרחפת, בין בלוז עכשווי למוסיקה עממית אירית.

הוא מחדש בביצוע מצמרר את „לפעמים אני חש כמו ילד ללא אם", שיר עממי; וקורע את

ואן מוריסון. הצילומים מתוך גב עטיפת התקליט

הלב בשירים מקוריים: „כמעט שכחתי שהאהבה קיימת" ו„מישהי כמוך". הוא גם מפתיע בשלושה קטעים אינסטרומנטליים, בהם הוא מנגן באותה עוצמת הבעה גם בסקסופון ובפסנתר (הכלי שלו, בדרך כלל, היה גיטרה והק בשלושת אלבומיו האחרונים החל מוסה כותו בסקסופון).

ואן מוריסון דגם 88' אינו אותו יוצר קשה ומסובך שהיה לפני עשרים שנה, אך הוא בכל זאת עמוק ומורכב הרבה יותר מרוב הפורנו המוסיקלי הממוצע כיום. אחרי עשרים שנה ו־18 אלבומים, הוא מצא את שביל הזהב בין יצירת מוסיקה תקשורתית וקבילה מחד, ואי ויתור על עצמו מאידך.

„פואטיק צ'מפיון קומפוז" הוא אלבום מומלץ מאוד, ונפלא לחימום הלב בימים הקרים.

מוריסי – שוב לבד, באופן טבעי

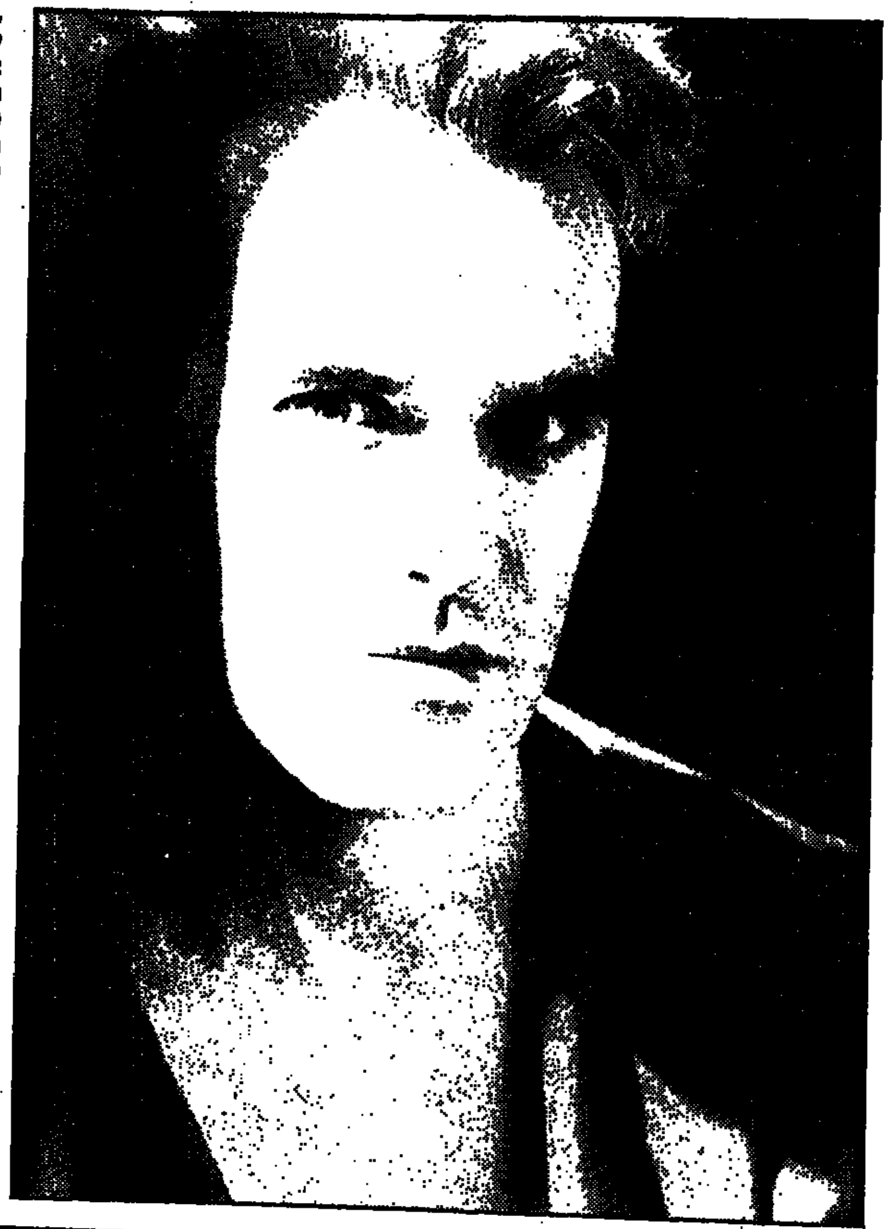

„תחי השנאה", קורא מוריסיי לאלבום הבכורה שלו, והוא כמובן ציני וכואב וממשיך לחפש אהבה והבנה ותמיכה ואולי גם רחמים. „ויווה הייט" הוא תקליט יפה ועצוב. מי שאהב אותו כמנהיג „הסמיתס", יכול להרגע. מוריסיי ממשיך את „הסמיתס" לבדו. הטקסטים הם כמובן שלו, ובמקום המוסיקה של ג'וני מאר הוא משתף פעולה עם מי שהיה המפיק המוסיקלי שלהם סטיבן, סטריט.

כגיטריסט לאלבום נבחר מוסיקאי נהדר נוסף, ויני ריילי (המוכר, למי שמכיר, כמנהיג להקת „דורוטי קולום"). התוצאה תפתיע בוודאי את מי שחשב ש„הסמיתס" מבחינה מוסיקאלית הם בעיקר מאר. עם סטריט (הלחנה, גיטרות, באס) יוצר מוריסיי צליל לא פחות מגובש, ולא פחות „סמיתי". זה כנראה משהו בקול שלו, בתמלילים האינטליגנטיים ובמבנה השירים שלו שמכתיב את כיוון המוסיקה...

כשסטפן פטריק מוריסיי פרק את „הסמיתס" בשנה שעברה, אחרי קריירה קצרה ואינטנסיבית בה מכרו ארבעה אלבומי זהב, תקליט אוסף פלטינה אחד ושבעה עשר תקליטונים, נראה עתידו בלתי ברור. עכשיו, עם „תחי השנאה", הוא מבסס את מעמדו כאחד היוצרים הבולטים בעולם הרוק של שנות השמונים.

רק לפני שלוש שנים הם היו אחת מלהקות „האינדי" החשובות. „הסמיתס" עשו את הצעד הראשון בהכרה רחבה, והותחמו ל„אי.אמ.איי". האלבום של מוריסיי יוצא ב„אי.אמ.איי", בחברת־בת שכבר עשרים שנה לא הוציאה תקליטי פופ חדשים, His Master Voice, (זו עם סנול הכלב המאזין לגראמופון, זוכרים?). וגם זה מסמל את יחס הממסד המוסיקלי למוריסיי עכשיו. משתלם להם להוציא לו תקליט. אחרי די הרבה שנים קשות, מוכנים ורוצים להקשיב לו.

נדמה לי שהיה מוצא חן בעיניו, אם מישהו היה כותב עליו את מה שהוא אמר על היוצר האהוב עליו, אוסקר ווילד: „...למרות שהוא היה הכי אינטליגנטי, הוא פישט את הכל ולכן כולם יכלו לקרוא אותו ולהבין. הוא לא היה מסובך ועם זאת הוא עדיין השאיר אותך על המיטה בנשימה עצורה כי זה היה כל כך אמיתי וישר".

טוקסידו מון. עוד פעם אחת ודי

פעמיים ביקרה אצלנו להקת „טוקסידו מון". בפעם הראשונה, ב„קולנוע דן" ב־1984, הם היו מהממים במוזרותם. המוסיקה המאוד מיוחדת שלהם, מנגינות ברוק אלקטרוני ועד ג'אז, כשכולם מחליפים כלים כל הזמן ואת הכל מוביל הקול המדהים של וינסטון טונג, הזמר הסיני המרחף. זו לא היתה רק מוסיקה מפתיעה, זו היתה חוויה מסוג שונה. קרו דברים על הבמה. המתחים ההומוסקסואליים. ההעמדה־ריקוד־תיאטרון. התאורה הגאונית. הכל ביחד יצר מופע אור קולי נפלא. זו היתה הפעם הראשונה שמשהו כזה הגיע לארץ, ואז הכירו אותם מעטים יחסית. מי שבא ל„דן" הכיר את המוסיקה.

אחר הם הפכו ל„אין" לזמן מה. את הקטעים היותר מלודיים שלהם שמעת ברדיו יותר מפעם אחת, וגם התקליטים שלהם כבר היו ניתנים להשגה. בפעם השנייה שהגיעו הנה הם כבר נראו הרבה יותר גדולים, הם אפילו מלאו את היכל התרבות בקהל שברובו לא ידע על מה באמת מדובר, אבל הרגיש שחובה להיות שם. נדמה לי, שהעניין היה גדול מדי גם על הלהקה. באותו ביקור, אגב, הצטרף אליהם יהודה פוליקר, בבוזוקי ובדואט מושר („צורת דיבור" הפך בעט של יעקב גלעד ל„אין לי מלים").

אחר כך ביקר כאן גם הכנר־קלידן הפורש בליין אל ריינינגר ועשה את העניין שלו. תוך שנתיים הפכו „טוקסידו מון" ללהקה מוכרת בישראל. לעתים נדמה שבאופן יחסי היא מצליחה כאן הרבה יותר מאשר בבריטניה או בארה"ב. זה היה נחמד, אבל קרה קצת באיחור.

עכשיו הם מגיעים שוב, לעוד פעם אחת ודי. הלהקה חוגגת את סיום דרכה, במלאת לה עשר שנים, בהופעה אחרונה בסינרמה בתל אביב. הופעה אחרונה לגמרי של ההרכב המקורי שלה, כמעט בשלמותו: בליין אל ריינינג'ר, סטיבן בראון, פיטר פרינסיפל, פול זאהל וברוס גדלדינג. וינסטון טונג כנראה לא יבוא; למרות מאמצי המארגנים, בשל מצבו הבריאותי. יהודה פוליקר, לעומת זאת, עשוי להפתיע שוב. כדאי לשמוע, כדאי לבוא.

כמו באמריקה

שבת של מציאות
בילוי וקניות

שוק בצומת
מחר
08.00-18.00

שוק בצומת
בקומה ב' של הרבמכר
(פניה ראשונה מצפון
לקאונטרי קלאב של ת"א)
טל. 052-553311
052-554225

אלפי מוצרים
במחירים הזולים ביותר

מאות דוכני מכירה נוסח ארה"ב

הזדמנויות והנחות

לונה פרק, תיאטרון בובות, קוסמים
מופעים וצ'ופרים לילדים ולגדולים

"שוק בצומת" - בילוי נפלא וגם קניה בהוזלה. כל שבת.

אומרים ישנה ארץ

אירוס הדור

חלקו העליון של פסיפס „דוד". משמאל הכתובת

מֵרות הקדומה בגליל העליון

מראה בית־הכנסת מבט לדרום־מערב

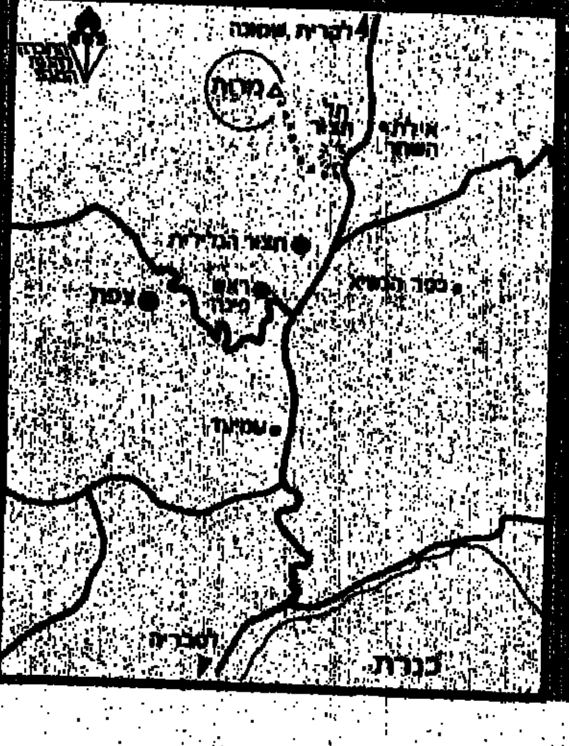

מתוך הספר „מרות – הכפר היהודי הקדום" מאת צבי אילן ועמנואל דמתי בהוצאת החברה להגנת הטבע.

המטבעות באתרן בקופה

תראו מה קורה כשרגבה נכנסת לאמבטיה

מבצע היכרות
899 ש"ח כולל מע"מ
לכל הארונות שבצילום

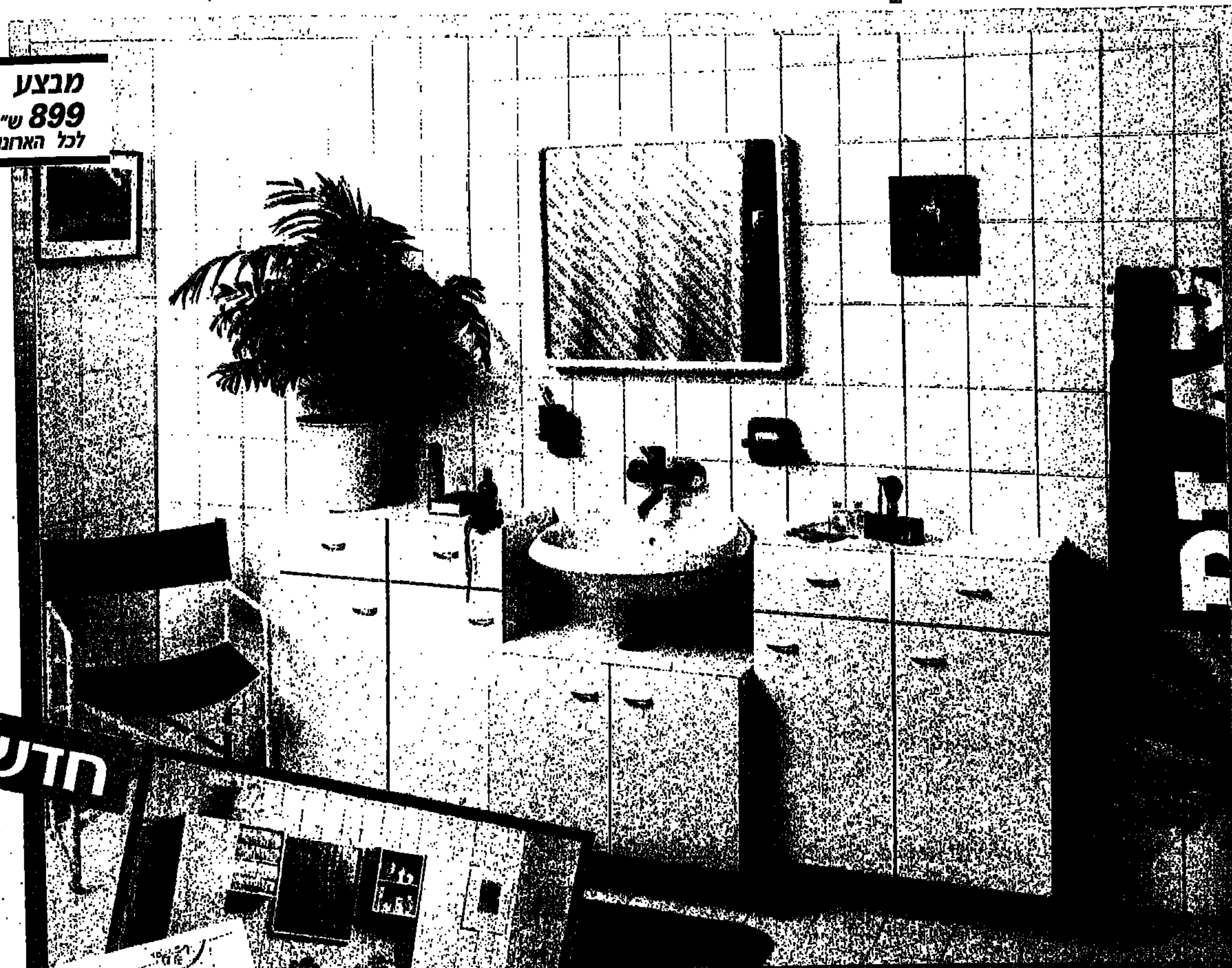

חדש

גלר נסיס

ריהוט אמבטיה מודולרי מוכן להרכבה

רגבה שמייצרת לך את המטבחים הטובים ביותר, מביאה לך עכשיו ארונות אמבטיה מוכנים להרכבה. כן, מהיום אינך צריכה לחכות לנגר הפרטי או להתפשר על מוצרי פלסטיק.

איכות עד הסוף
ריהוט האמבטיה של רגבה מיוצר בתהליך ממוחשב על פי ידע של חברה גרמנית נודעת שמאחוריה מאות אלפי ארונות אמבטיה מעולים. החומר שנבחר לייצר ממנו את הארונות הינו עץ בעיבוד מיוחד הנקרא "יהלומית" בציפוי שכבת מלמין עבה מהרגיל, המבטיחה אטימות מוחלטת. הפירזול כולו מיובא במיוחד מחו"ל ומיוצר בסטנדרט הגבוה ביותר המבטיח תנועה חלקה של המגירות.
* אחריות היצרן ניתנת ל־6 שנים.

עיצוב סלוני
מה יש לדבר, הארונות של רגבה משנים את פני האמבטיה מקצה לקצה. העיצוב נקי, אלגנטי ממש כמו בסוויטה מפוארת.
לבחירתך 6 דגמי ארונות שונים המאפשרים אינסוף שילובים שונים ומעניינים.

מותאם לכל חדר אמבטיה
ריהוט האמבטיה של רגבה הינו מודולרי ונמכר ביחידות נפרדות.
בקלות תוכלי להתאימו לגודל חדר האמבטיה שלך, המתוכנן או הקיים.

מוכן מהיום להיום
בבוקר קנית, אחרי כמה שעות הריהוט מורכב אצלך באמבטיה.
ריהוט של רגבה נמכר מהמלאי כשהוא מפורק בצרוף הוראות הרכבה פשוטות ומדוייקות.
במקרה ותרצי תוכלי להעזר במרכיבים המקצועיים של חברת "ידי זהב" שיופנו אליך על ידי המוכר בעת הקניה.

שיווק והפצה סולכור
סולכור חברה לשווק וקניות בע"מ
מקבוצת כור סחר החטיבה לסחר פנים
דרך פתח־תקוה 74, תל־אביב 67218 • טל. 03-336068

כתובת המפעל:
מושב שיתופי רגבה.

רגבה
עכשיו גם באמבטיה

את ריהוט האמבטיות של רגבה ניתן להשיג בחנויות הבאות: תל-אביב • סולכור - המלך ג'ורג' 49 • שמר - יורדי הסירה 1 • הלפרן - נוה שאנן 6 • מירמר - דיזנגוף, מגרשי התערוכה • סבן - אצ"ל 46 • בותן החרסינה - המלך ג'ורג' 23 • מרכז הבניה (תצוגה), ירושלים • סולכור - שלומציון 9 • שמר - ירמיהו 60 • ריסנר - ירמיהו 9 • משה קסן - כדורי בע"מ - שמגר 4 רוממה, חיפה • סולכור - כיכר סולל בונה • שמר - שד' ההסתדרות 20 • ריסנר - שלמה בן יוסף • עמלן - הנביאים 2 • רומא ישראל - הבנקים 5 • צפון פלסט - צומת קרית אתא. פתח תקוה • רפפורט - חפץ חיים 9 • שחפים - ז'בוטינסקי 98 • סולכור - בר כוכבא 67. בני ברק • סופר קרמיק 2000 - רח' יצחק נפחא • ריסנר - ז'בוטינסקי 9. רמת-גן • פיפשקוביץ - ז'בוטינסקי 70. חדרה • קרמיקה סנטר - הגיבורים 69. רחובות • קרמיקה רחובות - אחד העם 28. רעננה • עדי - החרושת אזור התעשיה. ראשל"צ • גוטשטיין - עין הקורא 17. חולון • י.י. חרש - סוקולוב 100. נתניה • פייר - הרצל 17. באר שבע • קמחי - החלוץ 116. אשדוד • נעמן - המסגר 1, אשקלון • קרמיקה דרום - העבודה 4 • ובסוכנויות רגבה.

אומרים ישנה ארץ

החברה להגנת הטבע

אִם־יֵשׁ אֶת־נַפְשְׁךָ לָדַעַת אֶת־הַמָּעוֹ
אֶל־רֹאשׁוֹ מִלְטוּ אֲבוֹתֶיךָ מִשְׁאַת נֶפֶשׁ,
תּוֹרָתָם, קָדְשֵׁי קָדְשֵׁיהֶם – וַיַּצִּלוּם;
אִם־תֹּאבֶה דַּעַת אֶת־הַמַּחֲבָא בּוֹ נִשְׁמְרָה –
וּבְעֹצֶם טָהֳרָהּ – רוּחַ עַמְּךָ הַכַּבִּירָה,
שֶׁגַּם בְּשָׂבְעָהּ חַיֵּי חֶרְפָּה, רֹק וּכְלִמָּה
שֶׁיָּבְשָׁה לֹא־הוּבִישָׁה תְּמַדַּת נְעוּרֶיהָ –

הוֹי, אָח נַעֲנֶה אִם לֹא־תֵדַע לְךָ כָּל־אֵלֶּה –
אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ סוּר, הַיָּשָׁן וְהַנּוֹשָׁן,

ח.נ. ביאליק

מרות היא יישוב יהודי קדום, שהתקיים ברציפות 1200 שנה – מימי אלכסנדר ינאי, עד שלטון הצלבנים.

המקום זוהה ב־1981, בידי ד"ר צבי אילן, בחורבת מארוס שבגליל. בתפירות שערך כאן נחשפו שרידי בית־הכנסת הקדום ומימצאים רבים נוספים.

האתר נפתח לאחרונה למבקרים, והחברה להגנת הטבע אף הוציאה ספר המתאר את המקום ואת מימצאי החפירות.

אתר מרות נמצא על הדרך שבין חצור העתיקה ואילת השחר. מוליכה אליו דרך עפר, המסתעפת מכביש ראש־פינה – קרית־שמונה, מדרום לתל חצור. דרך זו עבירה גם לרכב פרטי חזק. האתר משולט ויש בו שבילים מסומנים.

רוב פעולות ההכשרה כאן נעשו על־ידי הקק"ל. הדרך מוליכה לעלמה, אך במרחק כ־3.5 ק"מ מהכביש, מסתעפת ממנה צפונה דרך נוספת, המגיעה דרך מטע זיתים דליל, כעבור כ־400 מ' אל שרידי ביהכ"נ של מרות.

לצד בית־הכנסת העתיק, בחורשת זיתים, יש כאן חניון עם שולחנות, ותיבה ובה „דף למטייל". הכניסה לאתר חופשית בשבתות ובחגים, ולמעשה גם בימי שישי (אבל אז הביקור אפשרי רק בעת שאין אימונים בשטח). לגבי ביקורים בימי חול, אפשר לשאול במחנה הקטן שבכניסה לשטח, כקילומטר מהכביש, או אצל ענת, עוזרת קצין אג"מ, טל. 06־562209.

כמה מהמיצאים העיקריים של המקום מוצגים במוזיאון ישראל, ובפארק הנופש של קיבוץ כפר הנשיא, מזרחית לראש פינה.

מרות נזכרת בכתבי יוסף בן מתתיהו כיישוב המציין את הגבול הצפוני של הגליל בשלהי ימי בית שני (מלח' ב', כ',ו'). היה זה גם אחד היישובים אשר בוצרו בימי המרד הגדול ברומאים (שם ג', א'; חיי יוסף ל"ז).

בשנים 1981–1987 ערך צבי אילן סקר וחפירות במקום (מ־1984 בשיתוף עם עמנואל דמתי), מטעם אגף העתיקות והמוזיאונים. אלה העלו שפע של מימצאים.

בין השאר נחשפו כאן קיטעי חומות, חפיר גדול, חצוב בסלע, ומערכות מיסתור, כנראה מימי בית שני. אם כך, הרי שראשית השימוש במערכות המיסתור היתה בגליל, ולאחר מכן, כגון במרד בר־כוכבא, הן התפשטו לדרום הארץ.

עשרות מתוך כ־1500 המטבעות שנמצאו כאן מעידות, שהיישוב במקום נוסד במאה השניה לפני הספירה, קרוב לוודאי בתקופה החשמונאית. כלכלת הכפר הושתתה בעיקר על גידול זיתים להפקת שמן, כרמי יין, תבואות וירקות, וכן מיקנה. היישוב השתרע על 40–50 דונם וחיו בו עד 1,200 נפש.

בית־הכנסת המקומי נחשף כבר במהלך הסקר. זהו מהצפוניים בבתי־הכנסת שנתגלו עד כה בארץ. הוא נוסד בשלהי המאה הרביעית או בתחילת המאה החמישית לספירה. בתחילה היה מרוצף בטיט, אך מאוחר יותר הוא קושט בריצפת פסיפס. בקטע ששרד ממנה נראה לוחם צעיר, שסביבו חרב, קסדת נחושת ומגן. ייתכן שזהו תיאורו של דוד בן־ישי, וסביבו כלי הנשק שנטל מגולית (שמו"א, י"ז).

לצד הדמות, הקבועה בריצפה הכתובת הארמית „יודן בר שמעון מני". ייתכן שזה שם התורם, או שם האומן שהתקין את הריצפה.

הפסיפס במרות הוא הראשון שנתגלה בבית־כנסת בגליל העליון. עד לגילויו, חשבו שבתי־הכנסת הגליליים היו מרוצפים באבן בלבד.

קירות בית־הכנסת היו מכוסים בטיח צבוע באדום, שבוודאי הוסיף ליופיו של הבניין.

לפני חזית בית־הכנסת, בדרום, נחשפה, שוב – לראשונה בביכ"נ גלילי – חצר רחבת ידיים, שבמרכזה בור מים. צורת בנייה זו היתה נהוגה בכנסיות הביזאנטיות.

שטח אולם התפילה היה 17.90x11.40 מ', ושיטחו של המיבנה כולו, כולל המרחב המזרחי, האכסדרה והמתסן – 20.40x21.70 מ'. אורך המיכלול, יחד עם החצר, הגיע ל־28 מ'.

כמאה שנים לאחר היווסדו, נערך בבניין שיפוץ יסודי, שבמהלכו רוצף באבן וניבנו בו – אולי על יסודות מן השלב הראשון של הבניין – שתי בימות, משני עברי הכניסה הראשית בדרום. נראה שהבימה המערבית שימשה כמסד לארון קודש שהיה עשוי עץ, והמזרחית – כמקום קריאת התורה. ייתכן שבשלב זה הותקנה גם הקשת, שמעל לפתח המרכזי של הבניין. על חמשת אבני הקשת שרדו קטעים מגילוף של גלגל המזלות. כרגיל מופיע תאור המזלות בבתי־הכנסת על ריצפות פסיפס.

בראשית המאה השביעית שוב שופץ הבניין באורח יסודי. הפעם נערך בו שינוי ארכיטקטוני רב משמעות: חזית הבניין הועברה מדרומו לצפונו. שלושת הפתחים שהיו בכותל הדרומי נאטמו, ובמקומם נקבעו שלושה פתחים בחזית הצפונית.

שינוי זה היה ברוח התקופה. גם בבתי־הכנסת המאוחרים של קצרין, בית אלפא, נערן ויריחו נקבעו הפתחים בצפון, כדי שהנכנסים לאולם יעמדו כשפניהם מכוונות דרומה, לעבר ירושלים. מתחת לסף המזרחי בחזית הצפונית נתגלתה קמיע ברונזה, הנושאת כתובת של 26 שורות בעברית וארמית. הכתובת היא תפילה של יוסי בן זינוביה לאלוהים, שייתן בידיו שילטון מוחלט על תושבי הכפר („קרתה" בלשון הקמיע), כשם ששילטון האל על העולם ויושביו הוא מוחלט.

בין השאר נחשף מאותה תקופה קטע מגרם מדרגות. זה הוליך ליציע, שנועד להרחיב את הבניין ולקלוט מספר מתפללים רב יותר.

במחסן שנוסף לבניין ממערב, והיה בעל תיקרה קימרונית, נתגלתה קופת בית־הכנסת, שהותקנה בכוך חצוב בסלע, מתחת לריצפה. נמצאו בה 485 מטבעות, שזמנם החל מימי אלכסנדר ינאי, עד לימי שילטון הצלבנים, בשלהי המאה ה־12. יותר ממחצית המטבעות – 245 – הן מזהב, דבר המעיד על עושרו של היישוב ועל חיי קהילה תוססים.

לאחר העתקת החזית צפונה, הוקם במזרח האכסדרה הדרומית חדר לימוד לתינוקות, ואילו החצר הפכה לבית־מדרש. זהו, כנראה, בית המידרש העתיק בוותר, שנחשף עד כה בארץ. האולם של בית המדרש השתרע על שטח של 6.45x7.35 מ', כשציר האורך שלו הוא מזרח־מערב.

פתח האולם נמצא בקיר המזרחי, ועל המשקוף שלו מגולפים שני נשרים, שמשני עבריהם זר, ומתחתם הכתובת „ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך" (דב' כ"ח, ו'). כתובת כזאת לא נתגלתה עד כה בבית־כנסת כלשהו בארץ.

אגב, הנשרים המגולפים נחבלו, כנראה ע"י שוברי צלמים (איקונוקלאסטים), שפעלו במאה השמינית, בימי הח'ליף יאזיד השני. הדבר מעיד על כך, שהבניין כבר היה קיים בצורתו זאת, באותה עת.

גילויה של כתובת זו וכתובת מיקראית נוספת בבניין, מעשיר מאוד את אוצר הכתובות המיקראיות המועט, שנתגלו בבתי־כנסת עתיקים בארץ. קירות בית־המידרש, שנתמך בשתי קשתות, היו מכוסים טיח מעולה, שבחלקו, לפחות, היה צבעוני. לאורך ארבעת הקירות נמצאו ספסלי אבן, שהמשובח שבהם נמצא במערב. במרכז הקיר המערבי נמצאה מגרעת, שבה ניצבה, כנראה, כורסת חכם בית־המידרש. ייתכן שכאן ישב, בין השאר, ר' חנה (ז), הצדיק שחי במקום וקיברו נתקדש, כעדות הרשום בתעודה מהגניזה הקהירית.

ריצפת האולם של בית־המידרש צופתה בפסיפס, שממנו שרד רק חציו הדרומי. בריצפה שולבה מיסגרת, ובה כתובת מיקראית: „זאיב וטלה ירעו כאחד" (ישע' ס"ה, כ"ה). האות י', במלה „זאיב", אינה מופיעה בנוסח המסורה. זוהי אם קריאה, מהסוג הידוע בכמה מכתובות בתי־הכנסת הקדומים. מתחת לכתובת ומשני צדדיה מצויים שרידים של תיאורי טלה (מימין) וזאב (משמאל), משני עברי כלי מים (אמפורה) גדול. עיטור כזה אינו ידוע מבתי־הכנסת הקדומים האחרים.

כן מופיעים בפסיפס שופרות משני צידי ארון קודש (?), שמעליו רימונים ועלים דמויי לב ומתחתם אשכולות תמרים. נראה שבמקום זה נהגו להתפלל בבית־המידרש.

הקמת בית־כנסת, חדר לימוד ובית־מידרש, במרכז קהילתי אחד, במאה השביעית, מעידה על חיוניותו של הישוב אף בתקופה מאוחרת זו. נראה שהיה כאן מרכז לימוד והוראה, ששימש אבן שואבת לתלמידים חכמים ממקומות מרוחקים.

היישוב המשיך להתקיים מאות שנים, גם בימי השילטון המוסלמי וגם בימי הצלבנים.

□ צ. בן־טוביה

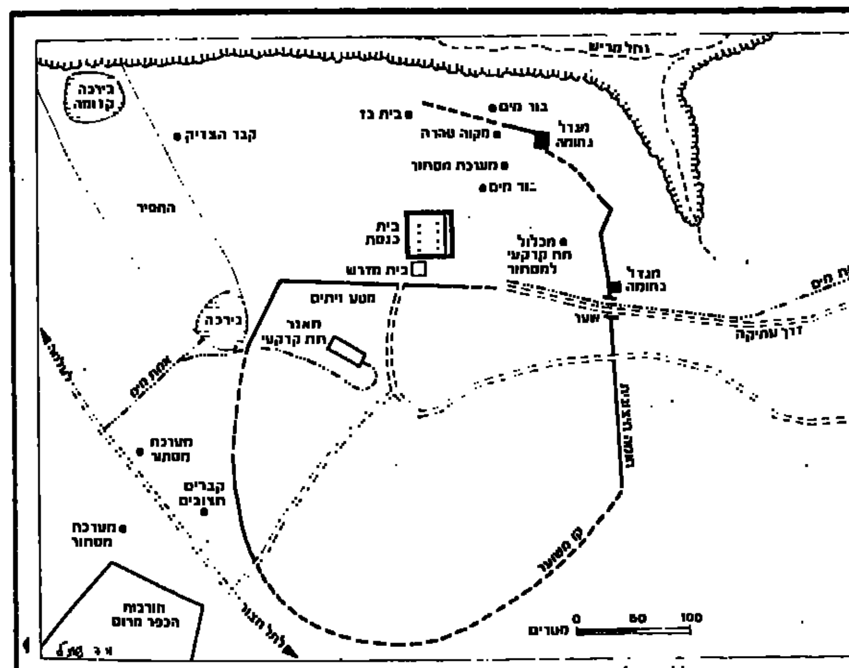

תורבת מרות – מפה כללית של השרידים ואתרי העתיקות.

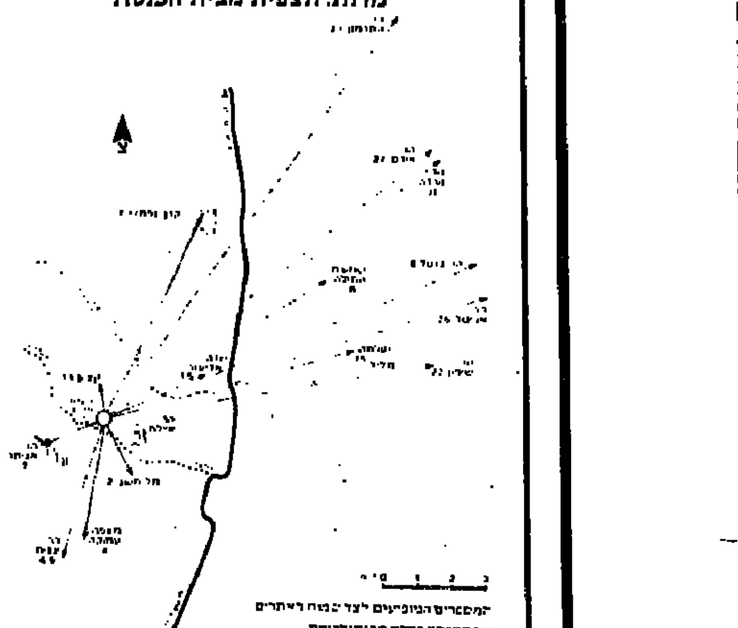
מרות: תצפית מבית־הכנסת

מודיעין טבע

מרכז המידע למטייל, של החברה להגנת הטבע, נותן ייעוץ־טיולים ללא תשלום, לציבור הרחב. המרכז פתוח בימים ג', ה', ו', בין השעות 9 עד 12 לפנה"צ, ברחוב השפלה 3, ת"א (ליד התחנה המרכזית), טלפון 222־375־03.

תחנת מידע וסיורים

בשבת, ה־23 באפריל, בין השעות 10 עד 1 בצהרים, תקיים החברה להגנת הטבע תחנת מידע במרות (ראה מפה). מדריכי בי"ס שדה חרמון ידריכו באתר את חברי החברה להגנת הטבע. כן ניתן לרכוש במקום את ספרו החדש של צבי אילן – „מרות".

מי שאינו חבר, מוזמן להירשם במקום, תמורת 38 שקלים, למשך שנה, לכל המשפחה – ולצאת לטיול. אגב: מול הכניסה למרות פורח עתה האירוס ההדור.

מידע כללי

- משך הטיול: כשעתיים.
- גיל המטיילים: משפחות.
- עונה מועדפת: כל השנה (חוץ מימי גשם).
- מפה: סימון שבילים גליל עליון, בהוצאת החברה להגנת הטבע.
- ציוד: מים, כובע, משקפת.
- ספרות מומלצת: מרות – הכפר היהודי הקדום, צבי אילן ועמנואל דמתי, בהוצאת החברה להגנת הטבע.
- מידע נוסף: בי"ס שדה חרמון, טלפון 091־941־06.
- אזהרה: האיזור הינו שטח אש והביקור בו מותר בימי שישי ושבת בלבד! בימים אחרים יש לברר בטלפון 209־562־06.

הטיול בשבוע הבא:
מערות בשפלת יהודה
בשיתוף אגף העתיקות והמוזיאונים, מלח"מ וקק"ל

רוניטון
אספקה מיידית
פתוח במוצ"ש
במבצע חסר תקדים

לבעלי כרטיסי אשראי "ויזה", "ישראכרט" ו"דיינרס"
עד 13 תשלומים ללא הצמדה

וידאו
וידיאו טייפים מתצוגה סוני, סאניו, טושיבה, פישר, אקאי, בטה מקס ועוד, החל מ־155 ש"ח לתשלום.
JVC החל מ־ 1890 ש"ח
היטאצ'י החל מ־ 1950 ש"ח
שרפ החל מ־ 1880 ש"ח
פיליפס דיגיטלי החל מ־ 2150 ש"ח

טלויזיות
טלויזיות מהפירמות הטובות בעולם במחירים מפתים. סוני, סאניו, דדו, פיליפס, היטאצ'י, שארפ.

14" החל מ־ 890 ש"ח
14"+שלט החל מ־ 990 ש"ח
16" החל מ־ 1090 ש"ח
20" החל מ־ 1150 ש"ח
20"+שלט החל מ־ 1390 ש"ח
22"+שלט החל מ־ 1890 ש"ח
27"+שלט החל מ־ 2190 ש"ח

פינת ההזדמנויות!
מערכות וידאו, סטריאו וטלויזיות ב־1/2 מחיר!
מערכות סטריאו מקצועיות בחלקים מהחברות המובילות בעולם: טכניקס • סוני • סאניו • JVC • סנסוי • היטאצ'י • רוטל • נשיונל • טיאק • פנסוניק • שרווד • אולימפיה ועוד.
דגמי '88 בהנחות גדולות!

הגיעו רמקולים ELAC תוצרת אנגליה בדגמים חדישים!

רדיו טייפים
מבחר ענק החל מ־48 ש"ח לתשלום

למבינים במוסיקה

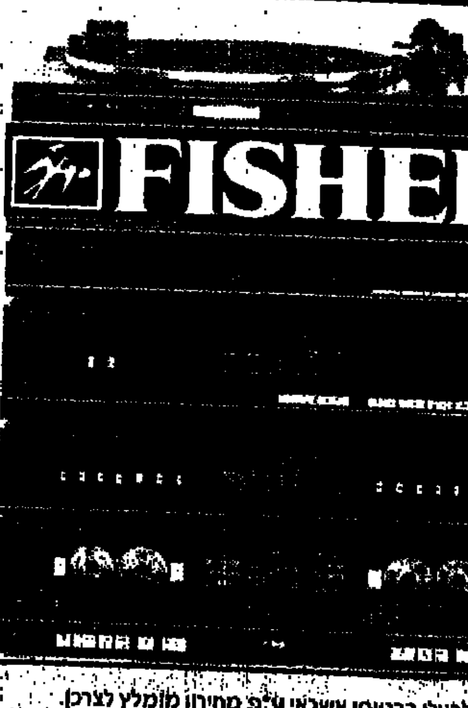

חדש בישראל! בלעדי ברוניטון!
מערכות היוקרה של "פישר"
החל מ־158 ש"ח
ב־13 תשלומים ללא ריבית והצמדה
לבעלי כרטיסי אשראי ויזה • ישראכרט ודיינרס

דגם S2300
מגבר 2X25 W RMS • TUNER דיגיטלי • אקולייזר • טייפ דבל קסט עם הקלטה מהירה • פטיפון • רמקולים.

דגם S2400
מגבר 2X35 W RMS • TUNER דיגיטלי • אקולייזר • טייפ דבל קסט עם הקלטה מהירה • פטיפון • רמקולים.

דגם S8660
מגבר 2X100 W RMS • TUNER דיגיטלי • אקולייזר גרפי בעל 7 תחומים • פטיפון • טייפ דבל קסט עם הקלטה מהירה • רמקולים.

• מחיר המבצע לתשלום במזומן בלבד. • המכירה בתשלומים לבעלי ויזה, ישראכרט ודיינרס בתוספת האשראי הנמוך ביותר במשק. • מסלול התשלומים לבעלי כרטיסי אשראי ע"פ מחירון מומלץ לצרכן.

רוניטון אלקטרוניקה בע"מ המרכז הארצי לוידאו, סטריאו ולטלויזיות
דרך פ"ת 5, ת"א (מול בנין אמפא, ככר המושבות) סניף צפון: קרית־ים רוברט סולד 16 כביש גליה

ויטראז'. אמנות האירוע

מאת דליה גל

לגבי מקום אחד לפחות שאני מכירה מתקיימת האימרה „טוב מראה עיניים ממישמע אוזניים" ללא שום הסתייגות.

את ויטראז' – המרכז החדש לאירועים ושמחות שבנס־ציונה – צריך לראות. ובכן לאלה מאיתנו המתגוררים בתל־אביב וגוש דן, ברמת השרון, הרצליה ורעננה, מהרגע שעלינו על נתיבי איילון יקח לנו כרבע שעה נטו (כולל חנייה זמינה ובשפע) להגיע לויטראז'.

וזה כדאי. מהתנסות אישית אני אומרת. שכן, משאך נשבר מחסום המרחק לנס־ציונה והגעתי לויטראז', החלה החוויה: האסתטית (האומנותית כמעט), הרגשית (התפעלות, שמחה) והגסטרונומית (מעדנים של ממש).

קלאסיקה נקיה, עיצוב מסוגנן

כבר בכניסה אתה חש באוירה מסוג אחר: המזרקה, צבעי הפסטל השקטים האופפים אותך באוירה של רוגע, הסגנון כולו – אומר קלאסיקה נקיה, בלתי מצועצעת. אומרים לנו, שעל העיצוב היפהפה של המקום אחראית דניאלה ראובני. דניאלה, שליוותה את הקמת הבית משילדו, תיכננה אותו על כל פרטיו ופריטיו הזעירים ביותר מתוך תפיסה שהיא אנטי־תיזה מוחלטת לאולם אירועים סטנדרטי. התוצאה היא שויטראז', לכל אורך הדרך, הוא ברמה עשר.

מכיוון שהקומפלקס של ויטראז' תוכנן מראש (שלא כרגיל בארץ) כמרכז אירועים ושמחות, נלקחו כל הפונקציות בחשבון, כך שהכל ייראה הרמוני, ללא כל טלאים ו„הדבקות". לא נראה, למשל, עמודים באמצע האולמות – אלא חלל אחד פתוח, המעניק תחושת מרחב עצומה.

גם בגישה השיווקית היתה התייחסות מקצועית לעילא ולעילא. חודשים הוקדשו לבניית תמהיל השיווק והתקשורת, לבחירת השם ובניית התפיסה של המוצר.

לתכנון הארכיטקטוני המושלם נוסף גם תכנון הנדסי ברמה גבוהה ביותר: המדובר הוא במערכת מיזוג (חימום וקירור), בתשתית אקוסטית להשגת אוירה רגועה ושקטה במהלך האירוע, במערכת שאיבת אבק מרכזית מתחת לריצפה עם נקודות שאיבה בכל מקום אפשרי.

כל זה הצריך, כמובן, השקעה כספית אדירה ותכנון הנדסי מורכב ומסובך.

גם בתיכנון הפנים לא היה כאן חסך – לא מבחינת הזמן שהושקע במחשבה ובתכנון, אף לא בצד הכספי. כל פריט תוכנן במיוחד עבור מרכז האירועים ויטראז' על־פי דרישת הבעלים והארכיטקטית. למשל, השולחנות הם בעלי קוטר גדול מהרגיל, הכסאות – ברוחב לא סטנדרטי ויקרים ביותר. הריהוט, הן בשטחי האירוח והן בשטחי ההנהלה והשרותים, מיוחד ויקר.

האדריכלית, כאמור, הועסקה גם בעיצוב הפריטים: מצבע המפות וצבעי הריהוט ועד למדי המלצרים והשילוט על הדלתות. כך זכינו להרמוניה מושלמת של צבעי פטרול וורוד־עתיק, שהם „קלאסה" אמיתית.

[illegible]

ויטראז': תופעה חדשה בתחום האירוח.
מרכז אירועים ושמחות, ייחודי מסוגו בארץ, המייצג לראשונה בארץ גישה בלתי מתפשרת לכל אורך הדרך: מבנה מעוצב להפליא עד לפרט האחרון, צוות אירוח ברמה בינלאומית, מגוון תפריטים בסיגנונות וברמות מחירים שונות. לא חסכו כאן דבר.
תשובה מושלמת לכל סוגי האירועים, פרטיים ועיסקיים: מברית, בר־מצווה, חתונה ויום הולדת, ועד לכנס, ועידה, תערוכה אמנותית, תחרות שחמט או קונגרס בינלאומי.

ויטראז': מתלקת מכירות ומגדת למגזר העיסקי ואחות למיגזר הפרטי. נשות ודיילות מכירה מקצועניות מסבירות באדיבות את כל שאלות לדעת ועורכות סיורים ללקוח המפוטנציאלי. מנהל האירועים מנחה את הדיילות בעמוד מלקוחות. היחס אישי וחם. התמונות בכל מקורות היא מעבר למה שמקבלים במקום אחר.

על להזמנות: 20 20 40־08 (קל לזכור! אין אורך לרשום ציומן).

אגב, מדווחים לנו ממרכז האירועים על תפוסה מלאה, להוציא מספר ימים פנויים, בחודשים הקרובים.

היתה גם חשיבה מיוחדת על הנכים: הוקצו להם 2 מעליות וחנייה מיוחדת. ואגב, חנייה. לויטראז' כ־600 (!) מקומות חנייה פרטיים.

תערוכות, כנסים, וועידות, קונגרסים

כאמור, מעבר להיות ויטראז' מקום אידיאלי לקיום שמחות משפחתיות ואירועים פרטיים, בשל המבנה המיוחד שלו וייעודו הראשוני, ניתן לקיים בו כל סוג אירוע: מתערוכות אומנות ותחרויות שחמט ועד לכנסים מקצועיים, וועידות וקונגרסים בינלאומיים.

בין יתרונותיו היחסיים של ויטראז' כדאי לציין כי יש מקומות ספורים בארץ, אם בכלל, היכולים להתחרות בתכולה האפשרית של ויטראז'. המחסור בארץ במקומות המיועדים במיוחד לאירועים מקצועיים, בעיקר באיזור המרכז, הביא לביקוש גובר והולך מצד חברות מהשורה הראשונה במשק, לקיום אירועים בויטראז': תדיראן, דפי זהב, אגד, ויצ"ו, לשכת המבקרים הפנימיים, תי"ם מחשבים ואחרות.

בפברואר השנה התקיים בויטראז' כנס פצועי גולני לדורותיו, בו השתתפו כ־1000 איש, ביניהם שר הבטחון מר יצחק רבין, הרמטכ"ל וכל מפקדי היחידה בהווה ובעבר.

ויטראז', כאמור, נערך מראש לאכלס אירועים ברמה בינלאומית. לשם כך עומד לרשות המשתתפים באירוע ציוד תקשורתי מהמתקדם בעולם: טלקס, פקסימיליה, חיבורי מחשב, מערכת תקשורת, כריזה, הגברה, ויאוגהפים, מקרנות, מסרטות, שקופיות ואביזרים דידקטיים למיניהם.

נבנו אף מחיצות מיוחדות ניידות לאפשרות של הפרדה בתוך האולם לכיתות לימוד בעת הצורך. כן ניתן לקבל תירגום סימולטני ל־10 שפות!

מעבר לכל היתרונות הברורים הללו וליכולת האיכלוס מהגדולות בארץ שיש בויטראז', כדאי לזכור שהמיקום מהווה כאן יתרון בולט נוסף: מצד אחד, ויטראז' ממוקם במרכז הארץ, ומצד שני, עוקפים כאן את הפקקים בכניסה לתל־אביב, מה שאומר: חסכון ניכר בזמן הגעה.

תאווה לעיניים ותאווה לחיך

ציוד האירוח הוא תאווה לעיניים ממש. מערכת הכלים של ROSENTHAL מיובאת מגרמניה עם לוגו „ויטראז'" יפהפה, ומערכת הסכו"ם – יבוא איטלקי: פאר עיצוב המוצר.

למטבח נרכש הציוד הטכנולוגי החדשני ביותר הקיים, כאשר כבמטבח תעשייתי קיימת הפרדה בין המחלקות השונות על־פי התחומים הספציפיים: סלטים, מאכלים קרים, מאכלים חמים, קונדיטוריה ומנות אחרונות.

לבניית התפריטים עצמם הוקדשו מאות שעות. כדי להגיע למיגוון הרחב ביותר של תפריטים אפשריים לכל מטרה, עם האפשרויות הדמיוניות ביותר מבחינה גסטרונומית, שיענו כמעט על כל טעם, ולו המעודן ביותר, עברו מנהלי המקום, יחד עם אנשי הצוות, את כל מרכזי האירועים ברמה הגבוהה בארץ ונבדק כל מיגוון המרכיבים של התפריטים בכל מקום. לאחר מכן, נערכה התייעצות עם שפים נוספים ומומחים לגסטרונומיה. בסופו של דבר, נערך החומר, והתוצאה היא 8 תפריטים מהשימים, המיועדים למטרות שונות: ויטראז' אקזוטיק (מזונון), ויטראז' אמבסדור (הגשה), ויטראז' קלאסיק (הגשה), ויטראז' פופולר (הגשה), 2 תפריטי כנסים (הגשה ומזונון) ו־2 תפריטי ברית (כנ"ל).

רמת אירוח – עשר!

נכחתי שם ב־2 אירועים, האחד – פרטי משפחתי, והשני – כינוס אח"מים. בשני האירועים, שנשאו אופי שונה לחלוטין זה מזה, לא יכולתי למצוא פגם.

מסתבר, שגם המלצרים, המארחות, הדיילות ורבי־המלצרים נבחרו בקפידה וכולם יוצאי בתי־מלון. לפני כל אירוע נערך לייאאוט של מערך האירוע, המקצה במדוייק את המספר המכסימלי של המוזמנים, כך שלעולם אין הרגשה של צפיפות מחד או קהל דליל מאידך.

ובפאטיו, שבמרכז הקומפלקס, מעניק יופי אקזוטי ומיוחד לכל המבנה, הישיבה בתוכו או ההתבוננות בו הם חוויה בפני עצמה. בשל המבנה המיוחד של הקומפלקס, ניתן לקיים במקום מספר אירועים במקביל ללא הפרעה. לכל אולם צמוד חדר מתנות וחדר התייחדות (לזוג הטרי), תוך התחשבות מכסימלית בנוחות הלקות ואורחיו.

כוונים

אודטה א דנין

האורגזמה הנשית (חלק ב')

[illegible]הקיינים מגיעים לאורגזמה הנשית, [illegible] אם בכלל, לתקן את הברז – שעה [illegible] את השיבר הראשי. והשיבר [illegible], לא לטעות, הוא החינוך המפלה, [illegible], החוסם ומרסן באלפי צורות תת [illegible] את האנרגיה המינית של הבת [illegible] את זו של הבן.

[illegible] – בלי לערב באמצע את האיידס [illegible] לטענה – הרי שער היום, [illegible] ורחבים מרי, גבר עם חדווה [illegible], מעורר התפעלות סמויה. הממזר, איך [illegible] אבל אשה עם אותה שימחה – היא [illegible]", „נותנת", „זנזונת" ומה יש [illegible].

[illegible] סמויים: הפות שלה אסור. ואז,

מהר מהר", בטח שאין לספק אותו.

ואולי כדי לגמור כמה שיותר מהר עם כל הג'אז הזה, שבין כה יהיה מאכזב, „כרגיל".

אבל דווקא לנשים כאלו – המפתח הוא האיטיות. בעזרת בן זוג רגיש, מפרגן ואוהד, הן צריכות לבנות לעצמן תשוקה. לאט לאט. אפילו במשך ימים, אם צריך – אפילו במשך שבועות, וללא חרדה. לאט לאט התהליך יתקצר, ואין כאן קיצורי דרך.

טעות גברית נפוצה היא, שכל מזמוז צריך להיגמר ב„תכלס". וככה, כל לטיפה היא מלכודת כפייתית לשני בני הזוג, כי אחת מפסידה, זה שניים מפסידים. לו, בעיקר לו, נדמה שכל מגע זה כמו קטר שעולה על פסים של רכבת, ואין לעצור אותו עד „התחנה הסופית" – אחרת שמו הטוב בסכנה.

מכל ובכל שלב ניתן לעצור, כמובן, אבל מה לעשות. הרגל. בצה"ל חינכו את כוחותינו להתבייתות על היעד. כל דבר כאן הוא יעד. הצומת, מזנון הבישולים בתחתונות, הבודקה של פקיד הבנק.

התעלסות עם נשים שכאלו, דורשת מהגבר רגישות עצומה בקריאת שפת גוף. אם, נאמר, הוא מלטף לה את הלחי והיא נוטה עם ראשה הצידה אל תוך כף ידו, הוא מקבל כך איתות שהוא יכול לרדת לצוואר, וכך הלאה וכך

ניטל חלק גדול מעוקצה של השפיכה המוקדמת הגברית. זה כמו אוכל סיני. הכנה ארוכה, בישול קצר...

פצועי מלחמות ונכים פרפלגים, המשותקים ממותניהם ומטה ואינם יכולים לחוש אורגזמה, מספרים בראיונות עיתונאיים על חיבורים חדשים שהם יוצרים לעצמם כדי לחוש את האורגזמה האבודה. הם לא מפרטים את זה שם, אבל החיבור הוא בעזרת פרטנרית אהובה. בין כה וכה אבר המין הכי גדול שלנו הוא המוח, שגם אצל הפרפלגים, הוא אינו פגוע, כמובן. ובכן, את האורגזמה הם חווים דרך המוח. הם מזרהים עם האשה האהובה עד כדי כך, שהם חווים אותה. את האורגזמה שלה. בשורה האחרונה, למוח זה לא משנה את מי חווים.

פסיכולוגים מיומנים מרפאים כך אימפוטנטים על רקע פסיכולוגי. ובכן, אם הוא חווה אותה, וזה מצליח, גם היא יכולה לחוות אותו, את האורגזמה שלו, בתור מעקף מעצורים ואיסורים, אם זו הבעיה החוסמת שלה. „זה לא אני, זה הוא", מפיל את התיק עליו, ומנקה מחרדות ביצוע נשיות.

עוד סיבה נפוצה לחוסר אורגזמה זה ה„זכרנו את ירושליים". כמו שבכל שמחה יהודית יש „קנס" הכרחי לזכור את החורבן – ככה נשים מותנות ע"י הקלטות ישנות ופרימיטיביות

הפרטנר שלנו אינה קשורה לשום דבר שהוא יאמר או יעשה לנו. כי אנחנו חזקים, ושום דבר חיצוני, כמו תיוך שהיה לכיווננו, או גבה שהורמה בתרעומת, לא ישפיע לנו על האושר האישי, כי זה לא תלוי במעשיו של הזולת. וכשמבינים שאנחנו אחראים על תחושת אושרנו, אין יותר פתר מרתייה של הזולת, כי אנחנו אחראים רק על התחושות שלנו לא על התחושות של הזולת. וככה נופלות השיניים של תחושת העצירות, המרי ואי נתינת עצמנו באמת, ש„הגנה" עלינו (מאינטימיות, מאושר, מחרדה, מאורגזמה עם הפרטנר).

עוד שיטה נהדרת לטיפול באנאורגזמיות היא הטיפול בהיפנוזה – שאינה כמו האמונה העממית הרווחת שינה עמוקה בה המטופל מאבד את כוח רצונו לטובת זה של המטפל, אלא פשוט הרפייה מאוד עמוקה טובה ויעילה, המאפשרת לבן אדם לבצע דברים – בתנאי שהם אינם מנוגדים לרצונותיו. כי כל זמן ההיפנוזה, האדם בהכרה ומודע למה שנעשה איתו.

ובכן, ממחקרים שערך ד"ר פרם מזורע במרפאה בסקוטלנד, ועליהם סיפר בכנס סכסולוגים שנערך בארץ עוד ב־1981, עולה, שטיפולי היפנוזה בבעיות מיניות שטופלו במרפאה בסקוטלנד, זכו בהצלחה גדולה יותר מאשר כל שיטת־ריפוי שנוסתה שם: משיטת

[illegible] היא מתחתנת, או מתחילה את [illegible] המיניים, אומרים לה מזלטוף! [illegible] בפנים, עיזוני. סעי לשלום!

[illegible] איך, לשככה משנים לה פתאום את החוקים באמצע המשחק. חוקים, שכל [illegible] קשות, סמויות, לחיות על [illegible].

[illegible] איך.

[illegible] יסודית משחקת לידיים הנשיות [illegible] לאורגזמה. גם אם המיניות האישית [illegible] קשות, הרי שהיא קיימת. אין [illegible] אותה. היא טבועה בקוד הגנטי [illegible]. הכושר להנאות אירוטיות נולד [illegible] ציוד קבע – כמו העיניים שלנו, [illegible].

[illegible] האורגזמי הוא פרי בורות [illegible] המינית, סתם בורג קטן ורופף בכל [illegible], נשים לא אורגזמיות עלולות לפתח [illegible] שתאותניים" המשדרים רעב, [illegible]" ובהולות לחדירה,

[illegible] „להדליק את העדות" – כי מי לובש [illegible] מאוכוי הכי מפתידים בכל העיר, [illegible] שהגרעין הכי עמוק ואמיתי שלו [illegible].

[illegible] הבעד המצטבר – פרי תסכול [illegible], זה מילכוד, כי בשיטת ה„בוא

הלאה. וכל שלב של „הוצפנות" – לקרוא, לקרוא את גוף האשה. ניצוחות פרושה אור ירוק, ונוקשות, פרושה אור אדום ושם להפסיק עד לפעם הבאה. כמו עם ילד שלא רוצה לאכול. לא רוצה? בסדר. אתה לא מוכרח. כן, פרוייקט, לא סיפור לסטוק של לילה אחד, אבל ניתן כך במשך כמה לילות „לגדל" באשה אמון/נינוחות/תשוקה, עד שהאנורקסית המינית הזו ממש תתחנן על חייה. ואיזה קטריס זה לאכול כשבאמת רעבים.

ד"ר אירין קסורלה, פירסמה את אחד הספרים הנהדרים בעיני בעניין זה. „כך עושות כולן" (בהוצאת זמורה־ביתן). בו היא מפרטת את „תהליך התענוג" בצד עוד מאה ואחד רעיונות יפהפיים וחכמים בנושא.

למשוחררות מעט יותר, עוד רעיון – אורגזמת הפיצוץ האטומי. זו אורגזמה מושהיית. בונים אותה בעזרת כל העירורים שעולים על הדעת כמה וכמה פעמים, עד הקצה הקצה, עד „כמעט", ושם עוצרים ומתחילים אותה מהשלב הראשון. פעמיים שלוש, או מכל שיורגיש, מחדש.

אגב, אותו פיצוץ אטומי קורה גם לגברים, אם הם שולטים בעצמם כמה פעמים עד „כמעט".

אם אשה מאוד מוכנה להרדירה, זאת אומרת, מאוד מגורה וברמת תשוקה מאוד גבוהה,

של מוחן, להישאר „ילדות טובות". „כן, אני שוכבת איתו, אבל אני לא גומרת, אז זה לא נחשב". איך יוצאים מזה עם דיבור יומי פרטי מול המראה כל בוקר: „זו זכותי הביולוגית להיות יצור אורגזמי. זאת זכותי הביולוגית להיות אדם אירוטי. ילדות טובות מגיעות לאורגזמה".

עוד סיבה מהוללת היא זו המכונה „את התחתונים – לא ניתן" מרי וסרבנות להפקיר את היישות הכי פרטית, את הגרעין הכי עמוק בידי הזולת בכלל, ובידי דמות גברית בפרט.

זה קורה בגלל הקלטות ישנות כמות. תוויות כאב של מה שפרשנו פעם כדחייתנו בשל הפקרה עצמית בגיל הילדות, ו„הלקח" נותר, ומסרר לנו את החיים הבוגרים. וזה הכי נורא, כי אורגזמה בעיקרה זו חוויה של נתינת עצמנו לפרטנר באופן מוחלט, לפחות בתוך הסיטואציה התחומה של המישגל. הרבה פעמים נשים חוות אורגזמות פראיות עם זר מוחלט בארץ אחרת, כי „לא איכפת" ממנו, וכשאין רגשות עמוקים „לסכן". אין פתור לתת עצמנו באופן מוחלט בסיטואציה, יש ביטחון מלא שמקבלים אותנו [illegible] האפס, זו הסיבה.

איך יוצאים מזה עם החלטה לחיות שלמים לא מסכן אותנו באמת שהאהבה שלנו אל [illegible]

מאסטרס וג'ונסון, ועד טיפול ביעוץ או בטיפול תרופתי.

במשך הטיפול האשה לומדת להיכנס להרפייה עמוקה, ואם אין לה התנגדויות מהסוג של „את התחתונים לא ניתן", שאיש לא יכול לבטל לה את זה, אלא רק היא עצמה, היא לומדת בזמן ההיפנוזה לבנות לעצמה תשוקה, ולחוש עם זה תוקי. הטיפול ממשיך עד שהאשה עוברת חוויית אורגזמה תוך כדי היפנוזה, ומרגישה עם זה בנוחיות, ואז זה שלה, לתמיד. בארץ, ד"ר א.ה. מתמחה בטיפולים בשיטה זו.

מכיוון שבחינוך האשה הושקעו מאמצים אקטיביים בדיכוי המיניות, הרי שתיקון ליקוי אורגזמי מצריך אף הוא מאמצים אקטיביים, אבל בעיקר של חשיבה והבנה והתעשתות. ולא „ללחוץ אותה", לזכור שלא כל מגע מיני חייב להיות אופרה בת שבע שעות, „אחרת זה לא זה", ושאין לגשת לעניין עם הבעה של סמוראי בעיניים. „היום אני אקבל אורגזמה", כי זה יהיה כמו [illegible] במים [illegible] לחשוב על [illegible]

זהו. נסיעה טובה. הארץ המובטחת באמת בטווח מגע.

בדבר פרטים נוספים אך ורק במכתב לעורך [illegible]

שעה של פנאי

תשבץ מאת הלל הרשושנים

מספר 1469

21 פרסים יחולקו בתגרולת בין הפותרים נכונה. פרס א': הספר "ביבליוגרפיה" מאת אורי צבי גרינברג (טור־מלכא), ועוד 20 פרסים שונים. המען למשלוח פתרונות: "הלל", תשבץ השבוע מס' 1469, ת.ד. 20227, ת"א (61201).

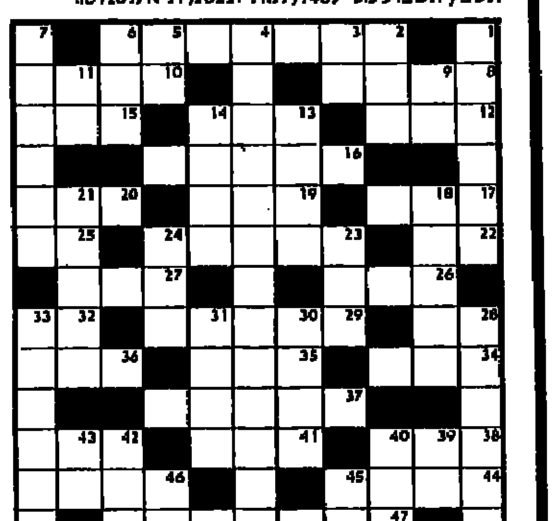

במאוזן – מימין לשמאל: 2) עיירה בשרון, הוקמה כמושבה ב־1929; 8) יועץ הממשלתי 10) "אין... מכניס אורח" 12) "תרדיף" (שם נרדף) ל"מתנה" 13) חבלה בגוף 15) חור בצמיג הרכב 16) גרימת עלבון 17) "ברונזה" 19) קול צרוד דרך האף 20) "תרדיף" ל"חמת" 22) מלת־שלילה 23) הצגה דרמטית במשרד רדיו 25) המדבר במקומו של אחר 26) משועבד, תלוי באחר – ביטוי לועזי 27) מקור מים חיים 28) צמח רענן 29) עשיית הדבר בהיר 32) עיר עתיקה באפריקה – היא "אלפנטינה" 34) זימרה 35) אדם רע 36) קמח מובחר 37) מבני אהרון הכוהן 38) סיקוס באילן 41) מין עוף טורף 42) עץ התמר 44) נסיעה לבילוי זמן 46) ספר בתנ"ך, מיוחס לשלמה המלך 47) עיירת עולים ממזרח לפתח־תקוה, נוסדה בשנת 1950.

במאונך – מלמעלה למטה: 1) אחד מנביאי ישראל 2) "תרדיף" ל"אסון" 3) חסר־כול 4) אימרה מחוכמה של רבי עקיבא (אבות ג'); 5) צלוי למחצה 6) רכוש 7) הציל נפשו על־ידי סיפור אגדות 9) גדול בכמות 11) מצוי בתוך הפה 13) בא פנימה 14) מלך ישראל 18) אחד מבני יעקב אבינו 21) חודש נוצרי 23) קבה זיקה 24) עיצור בכתב 28) רבו של אלכסנדר הגדול 30) שלם בגופו 31) כתר ה"אריה" 33) שכונה בחיפה 39) לשון תחנונים 40) תנור להתכת מתכות 42) זבל מלאכותי לאדמה 43) מישקל נוצה 45) ביטוי שלילי 46) מלת שאלה

הציור השבועי לילד

לאן דבי נעלמה ?

לרגל יום העצמאות, יצאו איציק, אשתו דבי בתם רעות והחתול ציפי להניף דגלים לכבוד החג כשלפתע גילו כי דבי נעלמה. אנא, עיזרו למצאה

תשבץ תרתי־משמע © מאת נדיב אבידן

מספר 228

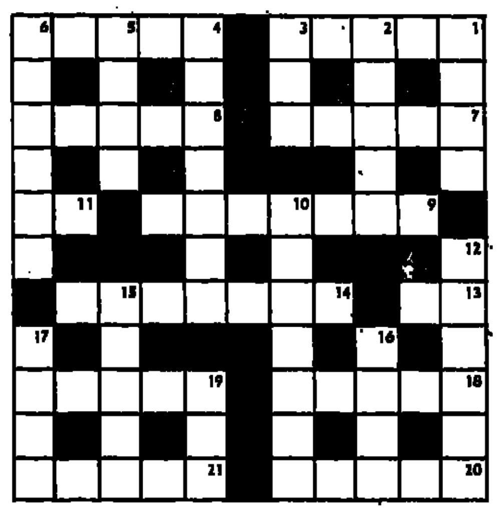

מאוזן:
1. מפקד זוטר על שפת הים, יכול להשתמש בו באמנות (5)
4. גם משקה בא בחשבון (5) (עפ"י אילן גולדהירש)
7. שמענו את אחד ה"חיפושיות" מכריז שהוא יוצא מזרח אירופה (5)
8. בעיניי הזנה חם לכלבו (5)
9. כשנשבר לאברהם הוא עזב (4,3)
11. תוריד את זה מהצואר (2)
13. בן יהודה לא עוצם עין (2)
14. בשבט לא כולם דקי גזרה (7) (עפ"י מיקי גפן)
18. הוא מוכן להתערב שאפשר להגיע לגמר, על פי שיטת מלה במלה (5)
19. סופר בתוך השער (5)
20. בסוף מצאו מטבע זר אצל הכדורגלן (5)
21. המצב חמור, אך שמענו שיש ברירה (2,3) (עפ"י מיקי גפן)

מאונך:
1. זה חיוני לקידום, אדון נרגרי (4)
2. שחרורו של לוחם וצדיק (מ) (5)
3. נאמנותה מוחלטת – בלי אפס (3)
4. פינוקיו גילה שליטה עצמית (4,3)
5. בשן שבור לגמרי כשהוא מחפש כלה (4)
6. מה אומרים על אדם טוב בסוכותו? (2,2,2)
10. למה מורד נוטה לרגשנות? (7)
12. מגע בול באריה (3,3)
15. העוף נשמע מעצבן (5)
16. בתור זמר מעלותיו רבות (4)
17. הגורל בקע מכדור (4)
19. עבודתו של זמר (3)

בין הפותרים יוגרל סך 25 ש"ח.
את הפתרונות יש לשלוח לפי הכתובת: תשבץ תרתי משמע "ידיעות אחרונות" ת.ד. 9177, מיקוד 61091 ת"א.

חכמים ברבוע

הקוראים המעוניינים להשתתף בחיבור הגדרות ברוח תשבץ תרתי משמע, מוזמנים לשלוח הגדרות למלים עד תשע אותיות (על גבי גלויות בלבד).

המערכת שומרת לעצמה זכות שימוש בהגדרות. בין המשתתפים תערכנה הגרלות־פרסים יקרי־ערך אחת לחודש.

הכתובת למשלוח הגדרות: חכמים בריבוע ידיעות אחרונות, ת.ד. 9177 מיקוד 61091 תל־אביב

חפש אותי

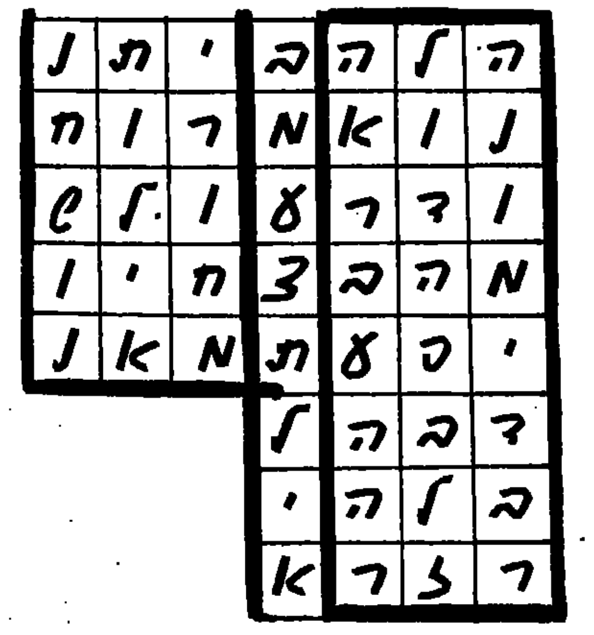

בארבעים שנות המדינה נבנו ישובים רבים. שבעה עשר מהם מסתתרים במשבצות אלו. מי הישובים הללו?

בין הפותרים יוגרל הספר עם כלביא יקום מאת חיים הרצוג.

הפתרונות והזוכים

פתרון גליון 1261
● קשר מסויים: 1–4, ג–ד.

פתרון חידת "אותיות ומספרים" מספר 1198

א. שיחזור פעולת הכפל בספרות:

```
     812
   × 476
   -----
    4872
   5684
  3248
  ------
  386512
```

ב. הספרות אשר אינן משתתפות בחידה זו הן: "9", "0".

שמות 12 הזוכים בתגרולת … פרסים, "אותיות …" מס. 1198
… סיגלית אליחי, מושב סגולה; … חיפה: תמר ליכט, ירושלים: … ק. יקום: מול הייטנר, … גורל־העמק: רון קואס, ר"ג: אסתי … בר־שאול, רחובות: … איתן אלעל, כפר־סבא.

פתרון תשבץ פסח, תשמ"ח, מס. 1466

במאוזן: 2) בי 4) חג הפסח 9) אפיקומן 11) גם 13) "וליך" 14) חם 15) דור 17) מאה 18) רגש 19) "ינון" 21) "אלה" 22) אשמאי 23) "ידיחו" 25) תמר 27) "סלרי" 28) "חנה" 29) מצה 31) "הולי" 32) זה 33) "בצרון" 35) חן 36) "אנפילון" *) 38) תא 39) "שהם" 40) פס.

*) "אנפילון" – גבר שאשתו מושלת בו – מתחדשי הלשונאי הלל הרשושנים.

במאונך: 1) "חד־גדיא" 2) "בא" 3) "יפו" 4) חקלאי 5) גויה 6) "המן" – "המן" 7) פנקים 8) תימש 10) יום 12) "מה נשתנה" 14) חג החרות 16) "רוממה" 18) "דלילה" 20) נאד 21) ארס 24) "וילנאי" (ז"ל) 26) "מצרים" 28) חורת 29) "מצפה" 30) הולך 33) "בנש" 34) נוף 38) נס.

שמות הזוכים בתגרולת 23 הספרים – תשבץ 1466

פרס א': "ביבליוגרפיה" – אורי־צבי גרינברג (טור מלכא): מיכל ירון, ירושלים; בנימין קצוב, קרית־מוצקין; גרשון הראל, חיפה; אהרן רונן, רמת־השרון; שרלי אלחי, טבריה; פנחס לביא, חדרה; יוסף שרעבי, רחובות; עודד פכטמן, ת"א; יצחק בן־צבי, ק. גנוסר; שמואל גרינשפן, ר"ג; פנינה שומר, ת"א; דוד ליטני, חיפה; גד פלד, בת־ים; שלום מלול, מצפה־רמון; סעדיה אלעזרא, נתיבות; שרה יהלום, ק. מנרה; זהבית אגמון, חיפה; אבי בק, ירושלים; בלה מלניק, גבעתיים; יונה עמיחי, חולון; מוריס בהט, בית־שאן; טובה מאלי, ק. יקום; סילביה סנדרוי, נתניה.

שמות 5 חיילי צה"ל, שזכו ב"א בספר, בתגרולת תשבץ חשבע מס. 1464
בלה בנרט; צביקה רחמן; צדי קסקא; מעין קליינו; אגי מלמר.

■ את הפתרונות יש לשלוח במעטפה לפי הכתובת: "7 ימים", שבועון "ידיעות אחרונות", "שעה של פנאי", ת.ד. 20227 ת"א, מיקוד: 61201.
■ ישותפו בהגרלה רק אלה שמעטפותיהם יגיעו תוך 10 ימים מיום פרסום החידה.
■ יש לציין את שם החידה ומספר הגליון על המעטפה.

אותיות ומספרים

מספר 1202

```
      א ר ב ע י ם
            ש נ ה
  ---------------
    ה מ ע נ ע ב ר
    א ר ב ע י ם
  ה י ש ו ר ר נ
  ---------------
ה ש נ ש ש י ד ר נ
```

לפניכם חידת "אותיות ומספרים". בפעולת הכפל הוחלפו הספרות באותיות. יש לשחזר את פעולת החשבון, ולמצוא את הספרות המשתתפות בה ★ כתשובה יש לשלוח את המלים: 275 – 18204 ★ 12 פרסי ספרים יחולקו בתגרולת בין הפותרים נכונה ★ המען למשלוח הפתרון: "אותיות ומספרים" מס' 1202, ת"ד 20227, ת"א.

פתרון תשבץ תרתי משמע מס' 219

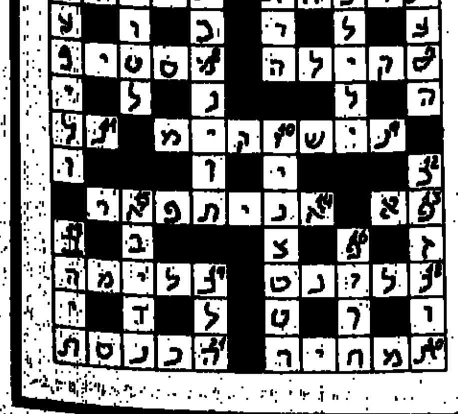

שחמט מאת אורי צחור

קרב על הכתר

ביום שלישי הקרוב תחל, במרכז נוער בכר בירושלים, תחרות הגמר לאליפות ישראל בשחמט. משתתפות 16 מבכירי שחמטאי ישראל. התחרות תימשך כשלושה שבועות. האלוף הנוכחי הוא נתן בירנבוים, שזכה בתואר האלוף גם ב־1976 וב־1980. ב־1978 זכה בתואר רומאן דז'ינג'ישאשווילי, שירד לארצות הברית, ב־1982 זכה בתואר אלון גרינפלד וב־1984 – יהודה גרינפלד.

מי יהיה הזוכה בתואר הפעם? כיוון שער כתיבת המדור לא ברור עדיין מי יהיו כל 16 המשתתפים, קשה לעסוק בתחזיות. אם ניקח בחשבון את תוצאות שתי התחרויות הבינלאומיות האחרונות בישראל, הרי המועמד הראשון במעלה הוא אלון גרינפלד. כבאר שבע סיים אלון במקום הראשון ובתל אביב סיים ראשון מבין הישראלים (מקום 2/3 משותף עם האנגלי ג'וליאן הודג'סון). באשר לאלוף, נתן בירנבוים, הרי אם יתעלה על כושרו הרגיל, לאחרונה, הוא עשוי לשמור על תוארו.

במקביל, מתוכננים אירועים נוספים. הראשון בהם, בימי ששי ושבת 29/30 באפריל. תהיה זו תחרות סוף שבוע בת חמשה סיבובים. לכל שחקן תוקצה שעה למשחק שלם. ההרשמה ביום ו' בשעה 15.00.

פסטיבל גדול ומוצלח

למעלה מ־250 שחמטאים השתתפו בארועי פסטיבל השחמט השני, ע"ש משה צ'רניאק ז"ל, במרכז ביכורי העתים בתל אביב. היה זה מפעל מוצלח ביותר, בעיקר הודות לאירגון ולניהול של הצוות בראשות האמן יוחנן אפק. התחרות הראשית הסתיימה בניצחונו של יורג הירקל, בן ה־22, ממערב גרמניה. הישגו, 9.5 נקודות ב־13 משחקים, היקנה לו ציון ראשון לדרגת רב אמן.

ישראל שרנצל, בן ה־30 (מטרש הבא), מתל אביב, השיג את הציון השני והאחרון הנדרש לצורך קבלת דרגת אמן בינלאומי, הוא השיג חצי נקודה יותר מהמינימום הנדרש, בצוברו 7.5 נקודות. בביל (ביין) שבשוויץ השיג תוצאה קצת יותר טובה, בקיץ האחרון, שהקנתה לו את הציון הראשון.

הצלחה כפולה היתה לאהוד להב (מרמת גן). הוא זכה בציון ראשון לאמן בינלאומי בצוברו 7 נקודות. חניכו של להב, רוני ליפשיץ בן ה 15 מכפר סבא, הפתיע בזכותו במקום באליפות ישראל לנערים עד גיל 16. ליפשיץ צבר 7 נקודות בתשעה משחקים בהקדימו את האלוף היוצא יעקב סטיסיס בן ה 15 ואת ערן ליס בן ה 12 – 6.5 כל אחד. אריק ליס בן ה 15 (אחי ערן), דורג רביעי. 32 השתתפו בתחרות.

באליפות הפתוחה הראשית (50 משתתפים) ניצח האמן רונן לב מהוד השרון בצוברו 7 נקודות בתשעה משחקים. ששה סיימו עם 6 נקודות כל אחד. במקום השני דורג יונה קוסאשווילי ובמקום השלישי עמי גל.

באליפות הפתוחה המשנית (40 מתחרים) ניצח מאמן הכדורגל הפתח תיקוואי גדי כרמלי, שצבר 7.5 נקודות בהקדימו את ירון ליניק.

זקן המשתתפים ניצח

42 מתחרים השתתפו באליפות בשח אקטיבי, שנערכה במסגרת הפסטיבל (חצי שעה לכל שחקן למשחק). בתואר האלוף זכה זקן אמני ישראל הפעילים בתחרויות, יצחק ויסטאנייצקי בן ה 77. שבעה שחקנים סיימו עם 4 נקודות בחמשה משחקים. ויסטאנייצקי, מיכאל קגנובסקי, יונה קוסאשווילי, יעקב סטיסיס, אורי סלוצקין, ערן סטפק ואדריאן שוורץ. ויסטאנייצקי ניצח בזכות היותו הראשון בחישוב איכות הנקודות.

באליפות הבזק (52 משתתפים) ניצח יהודה גרינפלד שצבר 7 נקודות בתשעה משחקים. יהודה הקדים באיכות הנקודות את נתן בירנבוים, רונן לב, עופר ברוק ורמי סופר. המפתיע כשלונו בתחרות זו, של האמן הבינלאומי האנגלי ג'ז גאלגאר, מנצח תחרות הבזק הגדולה שנערכה בקיץ האחרון בביל שבשוויץ.

בתחרות לפתרון בעיות ניצח האמן ידעאל סטפק שהקדים את האמן אורי אבנר. יהודה גרינפלד ערך משחק סימולטני. הוא ניצח ב 12 משחקים, סיים שניים בתיקו והפסיד לרונן הר צבי בן ה־12.

לא יאומן כי יסופר

אילו היה מוצג בפניכם המשחק הבא, מבלי לציין את שמות השותפים לו, היה ניתן לחשוב שזהו משחק בין אמן לחובב. אכן, קשה מאוד להאמין ששגיאות כה גסות, כפי שתראו להלן, ביצע רב אמן המדורג במקום ה 21 בעולם. יתרה מזו כאליפות העולם בשחמט בזק הצליח שחמטאי זה, קיריל גאורגייב לגבור על אלוף העולם גארי קספארוב ולהוציאו מהמרוץ.

הגנת קארו קאן

לבן: נאן (אנגליה)

שחור: גאורגייב (בולגריה)
לינארס 1988

1. ה4, ג6; 2. ד4, ד5; 3. פד2, ד:ה4; 4. פ:ה4, פד7; 5. פז5!? ח6? [שגיאה גסה. מקובל כאן 5...פו6; וגם 5...פרו6; ויש משחק] 6. פה6! מהא5+ [6...ו:ה6?? 7. מהח5+ ז6; 8. מה:ז6X] 7. רד2, מה:ב6; 8. רד3, ו:ה6? [ושוב "עיוורון" נחוץ 8...פו6!; 9. פ:ז8, וללבן יתרון עמרתי ברור] 9. מהח5+ מר8; 10. רא5,

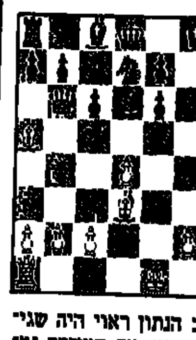

במצב הנתון ראוי היה שגאורגייב ייכנע, אך המשחק נמשך 10...פ:ו6; 11. ר:ב6+ א:ב6; 12. מהה2, ז5; 13. פז3, ועוד 30 מסעים, ללא הרפתקאות, עד שהשחור נכנע.

מאוצר התחבולות

לבן: רייכר

שחור: פטה

הונגריה 1987

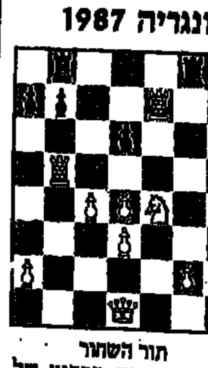

תור השחור

רי היה במסע מפתיע של השחור כדי שירינו ייכנע. כיצד? התשובה להלן במהופך.

פיתרון

[illegible]

ברידג' מאת רחל שמיר

הנימוס מחייב

מפליא אותי ששחקנים רבים אינם מודעים לנימוסין הנהוגים ליד שולחן הברידג'.

אחד הדברים המרתיחים את דמי הוא הוצאת הקלפים של היריב ומתן שעורים כיצד צריך היה להכריז ומה צריכים היו להיות צעדיו. בתשעים אחוז מן המקרים עושים זאת שחקנים שעליהם להשלים עדיין הרבה בידע המישחק ובשטח הנימוסין. לדעתי הוצאת הקלפים מחוסרת הגיון, חסרת טעם ובלתי מנומסת. הנימוס מחייב לפחות לבקש רשות לכך.

חוסר נימוס אחר הוא להעיר ליריב שמישחקו היה רע, בלתי נכון והעובדה שאחרים, כמעט כולם, ביצעו את החוזה. הניתקף אינו לומר דבר מהערות מרגיזות אלה שמתקיים בהן הפסוק "לזרות מלח על הפצעים".

אתן לכם דוגמא של מישחק שבו נכשל בביצוע דווקא שחקן טוב. שני היריבים הצעירים לגלגו עליו בציינם את העובדה שכמעט כולם ביצעו את החוזה, במלים אחרות מישחקו היה רע:

צפון
♠ A 10 9
♥ A K Q 8 2
♦ Q J 8
♣ A 10

מערב
♠ 7 6 5 2
♥ 6 5
♦ K 6
♣ K Q 8 7 6

מזרח
♠ K 8 3
♥ J 10 7 3
♦ 10 9 5 2
♣ J 9

דרום
♠ Q J 4
♥ 9 4
♦ A 7 4 3
♣ 5 4 3 2

חילק צפון – כולם פגיעים.

ההכרזות:

צפון	מזרח	דרום	מערב
1 הארט	פאס	1 בלי שליט	פאס
3 בלי שליט	פאס	פאס	פאס

מערב הוביל ב־7 קלאב. מזרח זכה בנסיך קלאב והמשיך בקלאב. הכרוז זכה בדומם באלוף קלאב ולא ראה כל אפשרות לבצע את החוזה ללא עקיפות. לאחר שנתבשר בחלוקה הגרועה בהארטים, לא היה כל מנוס מליפול לידי מערב במלך דיאמונד ולאפשר לו לזכות בשלושה קלאבים נוספים.

פטפוטי הסרק של היריבים נקלטו באזני הכרוז. הוא לא הגיב, אולם הבחין מיד בגורם לכשלונו. לאחר שהיריבים הבלתי מנומסים עברו אל השולחן הבא העיר הכרוז הנכשל לשותפו: "לא פעם הרגשתי שהמישיה בסידרה עליונה אינה מגיעה לפתיחה של 2־ בלי שליט עם 20־22 נקודות. האם לא הבחנת שהמישחק שוחק ליד רוב השולחנות על ידי צפון?"

ובאמת פשוטו כמשמעו, נניח שההכרזות התנהלו בדרך זו:

צפון	מערב	דרום	מזרח
2 בלי שליט	פאס	3 בלי שליט	פאס
פאס	פאס		

במקרה זה יש להניח שמערב היה מוביל בהארט או בדיאמונד, וכל זמן שהאלוף קלאב בידי הכרוז לא קשה לבצע את החוזה.

סליחה אם העלבתי את מישהו. אותי כבר העליבו לא פעם. פעם כשביקשתי את צפון לציין ברישום מי שיחק את החוזה, העיר: "תראו, תראו איך היא מתרגשת כשהיא מקבלת פעם TOP".

מטבעות ומדליות מאת חיים לנגלבן

לציון חתונת האודם

לציון חתונת האודם (מלאות 40 שנה לנישואין) של המלכה אליזבת השנייה והנסיך פיליפ, הדוכס מאדינבורג, הוסמכה המטבעה הבריטית המלכותית להטביע כתרי וכתרון קשוטים מזהב ומכסף עבור מועצת המטבע של איי קיימאן ועבור ממשלת טריסטאן דה קוניה. רק 75 מטבעות זהב קשוטים ו־2000 מטבעות קשוטים מכסף יוטבעו עבור כל אחת משתי המדינות. קטרם של המטבעות כולם – 38.61 מ"מ. משקל מטבעות הכסף סטרלינג לטוהר 925/000 הינו 28.28 גרם, ומשקל מטבעות הזהב 22 קאראט – טוהר 916.7 – הינו 47.54 גרם. אין הרבה מן המשותף בין טריסטאן דה קוניה ואיי קיימאן, למעט היותן קבוצות איים, המהוות חברות בחבר העמים הבריטי.

הצד האחורי של המטבע, מאת כ.בן 50 פני, של טריסטאן דה קוניה, הוקה במטבעות הזהב והכסף, עוצב על־ידי פסל המדליות רונאלד דאטון, מוצגת בו השושנה של אנגליה ובמרכזה כוכב, מעל ראשי תיבות של הזוג המלכותי, מסביב לציור שני עוגבים שלובים זה בזה, המסמלים את יציבותם ובטחונם של הנישואים המלכותיים יחד עם הכתובת 1947-1987, אליזבט ופיליפ. על הצד הקדמי מופיע דיוקנה של המלכה, שצוייר על־ידי רפאל מכלוף.

איי קיימאן מוכרים יותר בצפון אמריקה. איי אלמוגים אלה נמצאים בים הקאריבי, כ־300 קילומטר מצפון מערב לג'אמאיקה. הם נתגלו ב־1503 על־ידי קולומבוס, ויושבו על־ידי בריטים שבאו מג'אמאיקה. עד 1959 היו איי קיימאן שטח־חסות של ג'אמאיקה, ואז צורפו לפדרציה של הודו המערבית. ב־1962, עם פירוק הפדרציה, הפכו איי קיימאן למושבה נפרדת.

מטבעות הזכרון של איי קיימאן, מוצאים בשני ערכים: למטבע הזהב הקשוט ערך נקוב של 250 דולר, בעוד שלמטבע הכסף הקשוט ערך נקוב של 5 דולר. עיצוב הצד האחורי, הזהה בשניהם, נעשה על־ידי נורמן סילמן, ומופיעים בהם ראשי התיבות השלובים של הזוג המלכותי, והתאריכים 1947–1987, כשמסביבם זר דקורטיבי של שתלבי בננה הגדלים בה.

על בולים ובולאים מאת שלמה שמגר

איטליה–ישראל

חותמת מיוחדת הונהגה על־ידי הדואר האיטלקי בפאלרמו בירת סיציליה לכבוד התמודדות איטליה–ישראל בטניס במסגרת גביע דייוויס. הציור מראה את סמל התחרויות וכדור טניס.

ספינות היסטוריות

פאפואה וגיניאה החדשה הנפיקה את המנה השלישית של ספינות היסטוריות. הספינות המתוארות הפעם הן שתיים: "פליי" בפיקודו של קפיטן בלקווד, שפקדה את האיזור בשנים 1842–1846, ו"בלאנש", בפיקודו של קפיטן סימפסון, שביקרה בגיניאה ב־1872.

שבדיה החדשה

שבדיה הנפיקה שני בולים למלאות שלוש מאות שנה לייסוד ההתנחלות השבדית הראשונה באמריקה – "שבדיה החדשה" בשפך הנהר דילאוור. כן הונפק קונטרס־בולים שמכיל את שני הבולים הנ"ל ועוד ארבעה המדגישים את חלקם של השבדים בבניין ארצות־הברית והתרבות האמריקנית: הסופר והמשורר קארל סנדבורג, הכוכבת ג'ני לינד, הטייס צ'רלס לינדברג, ומצלמת האסטלבלאד

(שצילמה את נחיתת הירח האמריקנית ב־1969) ושחקנים ממוצא שבדי שחלקם היה רב ומפואר בענף הוקי הקרח באמריקה.

בית־הכנסת הגדול בפאריז

צרפת הנפיקה בול לכבוד בית־הכנסת הגדול "סינאגוג וויקטואר" בפאריז. הציור הוא סמלי: ירושלים על רקע שער בית־הכנסת. כן הונפקו בולי־ספר לכבוד גלאים וימאים מפורסמים: ריקו, סופרן, לאורין, לאבודרונה, דימון רולוויל, בוגיינוויל.

הרוזן פרדינד צפלין

הונגריה כיבדה בארבעה בולים את יום־הולדתו ה־150 של הרוזן הגרמני פרדיננד פון־צפלין, שעל שמו נקראו ספינות האוויר המפורסמות של שנות העשרים והשלושים. בהודעת הדואר ההונגרי על ההנפקה הורגש, כי תוכניותיו של צפלין היו מבוססות על פיתוח מוקדם של ההונגרי דויד שווארץ. לא הוזכר במלה אחת, ששוארץ היה יהודי...

פרפרים

בקניה הונפקה סידרה יפהפיה של פרפרים בת 16 ערכים כסידרה השישית מן המנין.

תעופה מודרנית

"מאך 1" או "מאך 2" הם מושגים שגורים בפי כל מי שעיסוקו בתעופה המודרנית. רק מעטים, אבל, נותנים לעצמם דין וחשבון, כי מאך הוא גם מדען, שנתן את שמו ליחס שבין מהירות הקול למהירותו של גוף המטוס. ארנסט מאך, אוסטרי שנולד לפני 150 שנה בעיירה כירליץ (כיום בצ'כיה) כובד בימים אלה בבול־זיכרון אוסטרי. הפיסיקאי והפילוסוף הגאוני, שעבודתו נתנה, בין היתר, דחיפה לחשיבתו של איינשטיין, מת בשנת 1916.

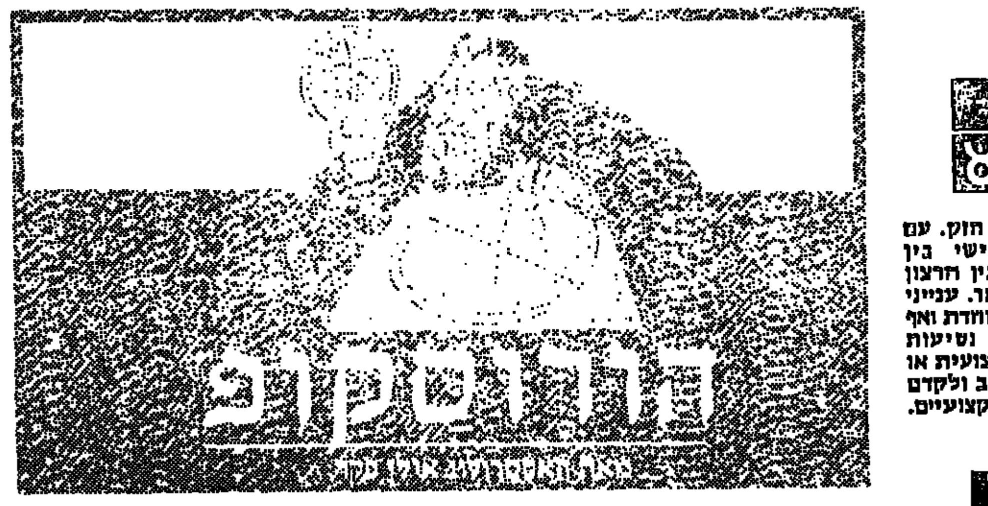

לשבוע המתחיל ב־22.4.88 והמסתיים ב־28.4.88

עניני עבודה וקריירה מקבלים דגש חזק. עם זאת מחריף המתח בתחום האישי בין המחוייבות למסגרת או לתפקיד לבין הרצון לחופש אישי ולביטוי עצמי גדול יותר. ענייני משפחה גם הם דורשים תשומת לב מיוחדת ואף ויכוחים משמעותיים מצידכם. נסיעות לגורחקים או יציאה להשתלמות מקצועית או לימודים עשויות להיות לכם לעזר רב ולקדם לכם את האינטרסים הכלכליים או המקצועיים.

חידוק קשרים אישיים עשוי להיות לכם לעזר רב ולאפשר לכם להתמודד ביתר יעילות עם בעיות מקצועיות או בעיות פיננסיות. בכל מקרה של תסבוכת, פנייה למומחים מקצועיים מומלצת מאוד. זה הזמן לשמור בסודיות מירבית כל תוכנית או פעולה בתחום הפיננסי או המקצועי. ענייני בריאות עומדים בסדר עדיפות גבוה. הזהרו מתאונות או משעדוריות מיותרות על רקע רגשי.

על אף אכזבות וניפוץ אשליות בתחום הרומנטי או המקצועי אתם זוכים לתמיכה בלתי צפויה מצד ידידים ותיקים המעניקים לכם שעות יפות. נטייתכם לשינויים קיצוניים במצבי הרוח עשויה להעכיר יחסים במשפחה או בעבודה. בתחום הפיננסי עולה המתח ונראה כי אתם חוששים מפני בעיה כספית או בעייה הקשורה לרכוש משתמחתי אשר לא נראה לה פתרון מיידי.

אתם נכנסים לשלב מכריע וחשוב בכל הקשור להמשך דרככם האישית, המשפחתית או המקצועית. הפופולאריות שלכם גבוהה אך אתם אינכם מאושרים מהמצב עקב אילוצים המונעים מכם מלבצע בדרך הרגילה את תכניותיכם. אתם נוטים לתגובות קיצוניות מן הרגיל ולשינויים דרמטיים ללא דרך חזרה. בתחום הקריירה, על אף מתחים, פתוחה בפניכם הדרך לממש תכנית הקרובה לליבכם.

ענייני עבודה מתישים אתכם. נראה כי אתם מגיעים למסקנה שיש צורך בשינוי השיטה או בהתארגנות בדרך שונה מבעבר. דאגה לצעירים במשפחה ממשיכה לטרוד מכם כוחות. בתחום הרומנטי אתם חשים מעצורים חזקים ואף תסכול עמוק. עם זאת, מתגבשת תכנית ליציאה להשתלמות או לימודים או אף לנסיעה למרחקים העשוייה לקדם לכם אינטרסים אישיים או משפחתיים. התכתבות, טלפונים וחידוש קשרים מקבלים עדיפות.

אתם עוברים טלטלה גדולה או אף מאבק קשה בתחום הפיננסי או בתחום המיסים והחובות. הוצאות גדולות מן הרגיל יוצרות עומס כספי בלתי צפוי, כך שגם רווחים כספיים לקם אותם צפויים בימים אלה לא יפתרו לכם את הבעיה. שותפים או בני זוג יהיו לכם לעזר רב. בתחום הרומנטי הטענה ממשיכה. נסיעות, טיולים או ביקורים עשויים לקדם לכם תחום זה ואף לאפשר לכם את חידוק הקשר. עם זאת, אתם צפויים גם כאן למתחים ולסכסוכים בלתי צפויים.

מפת השמיים השבוע

השמש וכוכב חמה – נמצאים בתחילת השבוע בצמידות במזל שור בהיבטים חיוביים כלפי צמידות הכוכבים שבתאי ואורנוס (בגדי). במהלך השבוע, כוכב חמה מתרחק מהשמש ויוצר צמידות חדשה, והפעם עם כוכב צדק הנמצא גם הוא במזל שור ובהיבט חיובי לכוכב נפטון (בגדי). מהלכים אלה מחדדים את החוש המעשי ואת הגישה התכליתית. כושר השכנוע מותנה ביכולת להציג עובדות ונתונים וכן בפתרונות עניינים ולא בויכוחים והתנצחויות אד־יאולוגיות.

כוכב נוגה – נמצא במזל תאומים בקטע השמים הנמצא בין כוכב השבת ריגל (כוכב מיטיב) לבין כוכבי השבת בלטריקס וקפלה. אין לכוכב נוגה היביטים משמעותיים כלפי כוכבי לכת אחרים מלבד היבט חיובי כלפי המאדים (בדלי). במצב זה עלולה הסימפטיה הספונטנית להתבזבז ולא לשרת באופן יעיל מטרות מעשיות. עם זאת, אין להתעלם מהנטייה לתקשורת אינטלקטואלית או לפולמוסים, גם אם אין בהמשכם תכלית מעשית. ניתן לנצל זמן מה להבהרת עמדות ולהגדרת תנאים ולשפר ניסוחים.

כוכב המאדים – נמצא במזל דלי מאז השבוע הראשון של החודש הנוכחי ואמור להישאר שם עוד כחודש ימים. במחצית הראשונה של השבוע יוצר כוכב זה היביטים שליליים מאד כלפי הכוכבים פלוטו (בעקרב), צדק וכוכב חמה (בשור) וכן כלפי הירח (באריה). אנו עדים למיקום כוכבים (בקבוצת המזלות היציבים) המשפיע באופן קשה מאד, הגורר מצד אחד כניסה למצבי לחץ ומצד שני תגובות מתפרצות ומרדנות כנגד מסגרות. הנטייה להרס עצמי חזקה במיוחד במצבים כאלה, אך גם הצורך הנפשי לשינויים קיצוניים מקבלת תאוצה.

הירח – פותח את השבוע כשהוא במזל סרטן ובהמשכו עובר במזלות אריה ובתולה. הירח סוגר את השבוע כשהוא במזל מאזניים. במהלך השבוע משלים הירח את הרבעון השני במסלולו מאז מולדו בראש חודש אייר. במצב זה התגובות הרגשיות חזקות מן הרגיל. במקביל גוברת המעורבות האישית במהלכים ציבוריים ותחושת ההשתייכות המשפחתית או החברתית.

יום הולדת ה־40 לישראל – במזל שור

אף שאנו חוגגים מדי שנה את יום העצמאות לישראל ב־ה' באייר (השנה בד' באייר), הרי מפת הלידה השמיימית השנתית של מדינת ישראל מיוחסת לתאריך ה־14 במאי.

מפת הלידה המקורית של המדינה במיקומה של השמש במזל שור וכן בריכוז כוכבים גדול במזל אריה (הירח, והכוכבים שבתאי, פלוטו והמאדים). כוכב נוגה ממוקם במזל סרטן והוא למעשה כוכב המפתח של מפת הלידה בהיותו הכוכב השליט על מול מאזניים הממוקם באופן המזרחי של המפה.

בולט במפה זו ההיבט השלילי בין השמש (היסוד הקיומי) לבין כוכב המאדים (מאבקי כוח ומלחמות). היבט שלילי וקשה זה גורר את ישראל, פעם בפעם, לאורך כל תקופת קיומה תוך (בעבר ובעתיד) למלחמות על עצם קיומה תוך הצורך המתמיד להצדיק את זכותה להתקיים. גם הקטל בדרכים והאלימות המורגשת לאחרונה וכן המשברים הכלכליים המתמשכים מהווים אפקטים ישירים או עקיפים של ההיביטים הקשים המאפיינים את המפה הנ"ל.
עם הגיעה לשנתה ה־40 נכנסת המדינה לשלב סיום של מחזור קוסמי אסטרולוגי אשר זמנו הממוצע הוא 45 שנה (מרווח הזמן בין מצבי צמידות הכוכבים שבתאי ואורנוס – השווה בקירוב לזמן תנועת כוכב אורנוס במחצית מסלולו או לזמן תנועת כוכב נפטון ברבעון מסלולו) זהו שלב המביא לעשיית חשבון נפש לאומי ולשינוי בזהות החברתית.
למעשה, מהלך הכוכבים בשנתיים הקרובות, ובעיקר המעברים של הכוכבים שבתאי אורנוס ונפטון במזל גדי, מעמיד בפני המדינה אתגר קיומי אדיר הבא לידי ביטוי בתהליך בלתי נמנע של „שינוי אישיות" או במילים אחרות שינוי בסיסי באיפיון ובזהות עד כדי שינוי משטר או שינוי מהותי בסדרי עדיפויות לאומיים.

עם זאת, אין לשכוח שמדובר בתהליך זמני אם כי מכאיב מאוד, בו השלטון מאבד מיעילותו, עד כדי שיתוק מלא או חלקי של פונקציות חשובות שלו (מערכת הבריאות, החינוך, הכלכלה, המשטרה, הצבא וכו') ואשר בו עלול להתפתח פיצול קיצוני בעם בין זרמים שונים ומנוגדים.

הפופולאריות שלכם עולה בהתמדה על אף העובדה שאותה נמצאים בשיא המתח. נכונותכם לשיתוף מתחזקת על אף החשש מאכזבה, כך גם מתחדד הרצון למסד קשרים רומנטיים או אף להכריז על נישואין. עם זאת, המתחים חזקים מן הרגיל ואתם חשים בצורך להחליט החלטות קיצוניות או לבצע שינויים חריפים. ענייני הבית והמשפחה או יחסים עם שותפים דורשים תשומת לב מיוחדת והרבה טקט וסבלנות.

נסיעות, ביקורים והתכתבויות מאפשרות לכם לקדם את האינטרסים המקצועיים או העסקיים. הפופולאריות שלכם בעלייה. קשר רומנטי עשוי להתפתח באופן בלתי צפוי במסגרת ביקור או נסיעה. שותפים, בני זוג וחברים לעבודה תומכים בכם ומעודדים אתכם במצבי לחץ. בתחום הבריאות משטר של דיאטה או פעילות ספורטיבית עשויים לתרום תרומה משמעותית. במישור הפיננסי אין עדיין שינוי או תפנית.

ענייני כספים ורכוש דורשים את טיפולכם המיידי והדחוף. הוצאות כספיות גבוהות מן הרגיל יוצרות עומס נפשי בלתי נסבל. היחסים עם צעירים במשפחה מתוחים מאוד על רקע כספי ונראה כי עליכם להוציא הוצאות מרובות הקשורות בהם, בניגוד לרצונכם. בתחום הרומנטי הרגשות חזקים מאד ועל אף הדאגות, יש שיפור במוראל. הכושר היצירתי נמצא בעלייה משמעותית.

המתחים הנפשיים בשיאם ואתם חשים כי הגיע הזמן לבצע צעדים חשובים בתחום האישי או בתחום המקצועי. היחסים עם בעלי סמכות בתחום העבודה מתוחים מן הרגיל וכך גם היחסים עם בני משפחה. מחריפה הנטייה לתגובות קיצוניות ולחוסר טקט וסבלנות כלפי הסובבים אתכם. עם זאת, יוזמה חדשה עשוייה לקדם את האינטרסים בתחומים שונים ולהחזיר לכם את השליטה במצב. שינוי במקום מגורים או שיפוץ הבית מקבלים עדיפות. הזהרו מתאונות.

קשרים עם בני משפחה או קרובי משפחה מתחדקים, לאחר תקופת צינון ארוכה ואין זה הזמן לערוך חשבונות בתחום זה. בתחום הפיננסי תקשיים מרובים ואין באופק פתרון מידי ומהיר למצב. נסיעות, ביקורים, השתלמויות מקצועיות, והתכתבויות מקבלות עדיפות. קיים חשש כי הזדמנות חשובה בתחום הפיננסי תחמוק מידיכם עקב חוסר תשומת לב או אמון גדול מדי באנשים בלתי מהימנים. ענייני בריאות דורשים טיפול דחוף. מנוחות תועיל מאד.

בתחום הפיננסי עליכם לנהוג בזהירות רבה מאד על מנת למנוע הפסדים. שותפויות חדשות מוכיחות את כדאיותן. גישה מעשית ותכליתית נותנת תוצאות חיוביות. אין זה הזמן לרגשות רומנטיים. דווקא בתחום זה אתם צפויים לאכזבות ואף לסכסוכים חריפים המלווים במתח נפשי רב. סכסוך חמור בתחום הפיננסי גם הוא עומד בפתח על רקע עיכובים בתשלומי כספים המגיעים לכם או פגיעה בזכויות. פנייה למומחים מקצועיים עשוייה להיות לכם לעזר רב.

גולן הולך

(המשך מעמ' 21)

לארכיון העיתון ולבדוק. אני אומר שכאדם וכעיתונאי יש לי אמון בסיסי באיש. כעורך, לעולם לא פסלתי כתבה רק משום שהיתה נגר פרס. במיקרים לא מעטים עודדתי כתיבה נגר פרס, כאשר חשבתי שכתיבה כזאת צריכה להיות".

■■■

– מה למרות מגרשום שוקן?

„שוקן הוא עורך גדול. הוא לא אדם שמסוגל להעניק תחושה של חמימות. שוקן יוצר לך מסגרת ובימה. לא בית. עיתון 'הארץ' איננו בית, בגלל האישיות של האדם העומד בראשו.

„שואלים אותי: אתה לא מאוכזב? אני מנסה בכוח ליצור בתוכי רגשות אכזבה – ואני לא מצליח. לא היו לי שום ציפיות. קיבלתי מגרשום שוקן הזדמנות להיות עורך המשנה של 'הארץ'. זה דבר גדול. 5 השנים היפות ביותר בחיי, מבחינה מקצועית. אם הוא כפי שהוא מבחינת קומוניקציה אנושית, הוא לוקה בתחום הזה – זה חבל, גם בשבילך".

– על מה בדיוק חבל לך גם בשבילו?

„אני מניח שכל אדם שלוקה בתחום הקומוניקציה האנושית, משלם על זה מחיר. אם, למשל, עד היום הזה, אפילו לא מצא לנכון להעלות את עניין החילופין בישיבת הנהלת המערכת, אז בוודאי שמשהו פה לקוי. משהו לא אנושי, אפילו.

„בתחום הזה, האישי, לא היו לי שום ציפיות ממנו. במישור האישי אין לי ציפיות מן המשפחה הזאת. במישור המקצועי הם נתנו לי הכל".

– איך עמוס, האיש בעימות שלו כאדם? עיתונאי? אדמיניסטרטור?

„אדם מוכשר מאוד, סגור, מופנם, מתקשה להפגין רגשות. אין לו שאיפות להיות העורך הראשי של 'הארץ'. רואה עצמו פעיל יותר בתחום המינהל, הכספים".

– מה יהיה עם ה„הארץ"?

„המגמה שלו להפוך את העיתון ליותר רציני ואליטיסטי ממה שהוא היום.

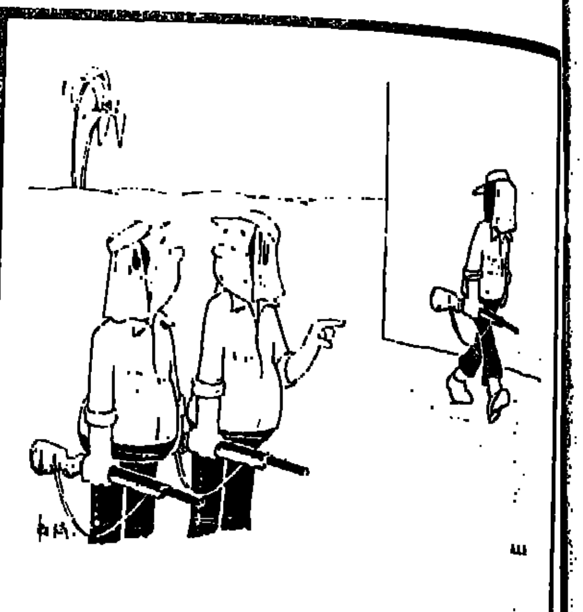

„אני משוכנע כי הוא הצטרף ללגיון הזרים כדי שלא יגלו מי הוא"

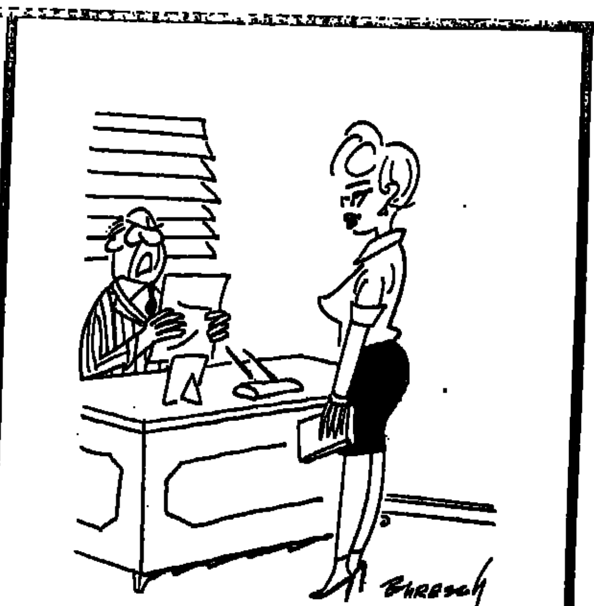

„לא, זה לא רעיון טוב להוסיף את מספר הטלפון שלך למיכתב מלא שגיאות כתיב..."

„השעון הזה יעיר אותך. באחריותו"

„זה כואב בצוואר!"

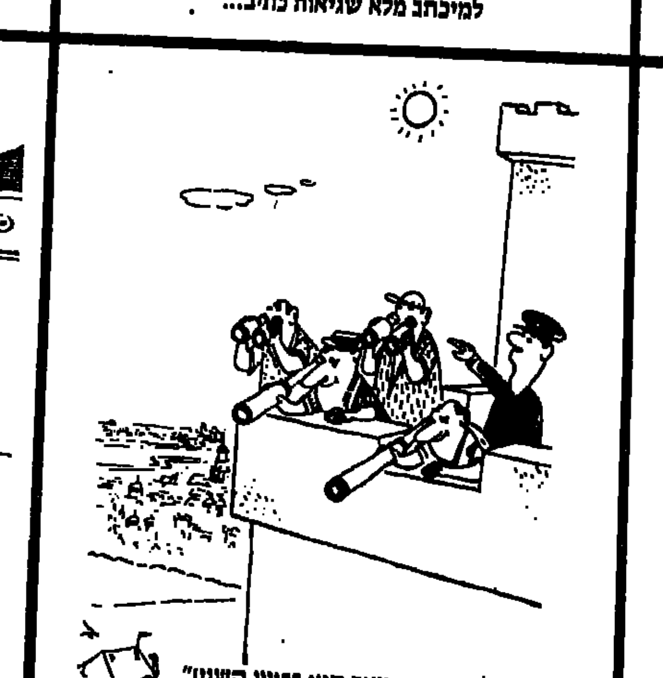

„רבותי, זה החוף! העיר היא בכיוון השני"

„תפתח הרית של 'תפריט הבית'!"

בנין חדש שכולו דירות 5 חדרים
נוה כרמית נס-ציונה
החלה מכירת הבנין החדש
הבניה בלבני "איטונג"
100%
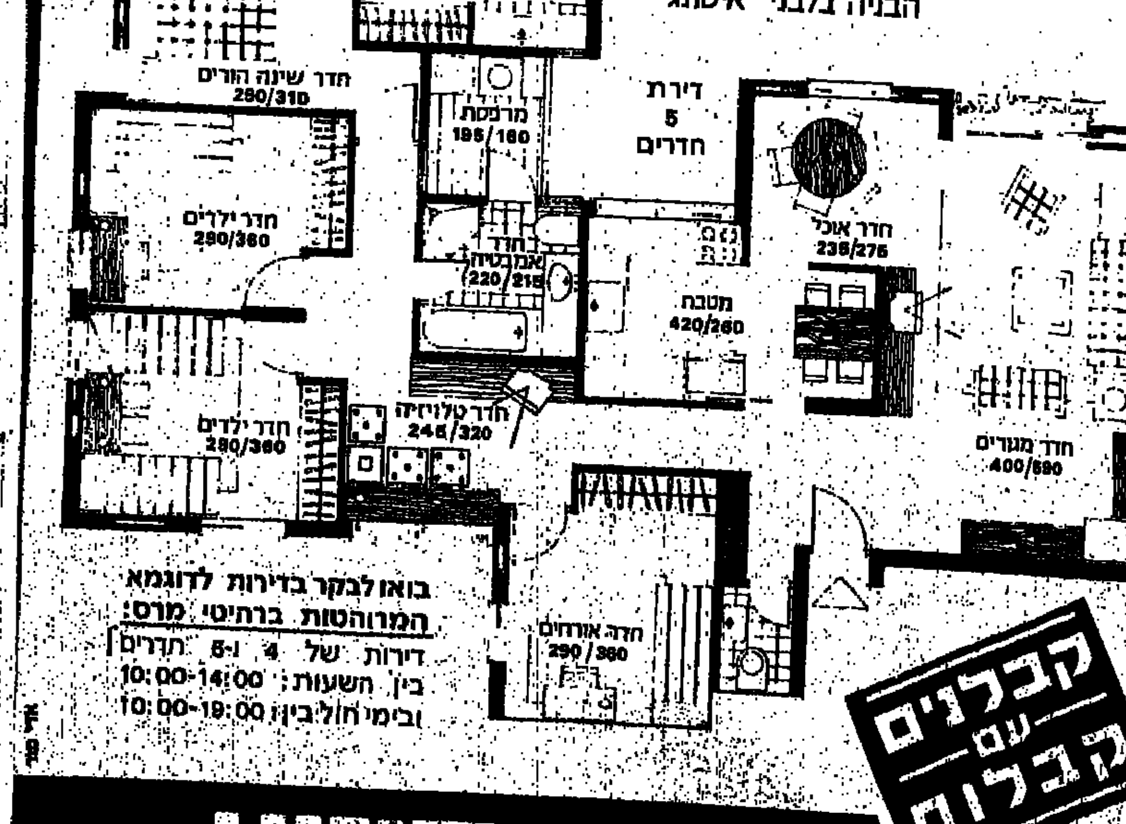

100% איכות חיים ירוקה
שכונה ירוקה בלב קרית המדע בצפיפות נמוכה עתירת רחבות ומדשאות.
100% שטח מגורים
כשאנחנו אומרים 132 מ"ר נטו זה 100% - נטו.
5 חדרים - 132 מ"ר נטו, 4 חדרים - 104 מ"ר נטו.
100% פיתוח סביבתי
בחלק הגדול של השכונה אין כבישים רק מדרחוב וירק. המרכז המסחרי, בית הספר ומתקני הספורט ממוקמים קרוב לבתי הדיירים אך מרוחקים מספיק כדי לא להיות מטרד לדיירים.
100% בניה מעולה
דירות 3, 4, 5 חדרים, ופנטהאוזים, מתוכננים ומרווחים להפליא בסטנדרטים גבוהים ביותר.
100% הבטחה לכספך
ערבות בנקאית דולרית צמודה, הערת אזהרה או ביטוח כספי הרוכש, הכל בכפוף לחוק מכר דירות.
בואו לבקר בדירות לדוגמא המרוהטות ברהיטי מרס:
דירות של 4 ו-5 חדרים
בין השעות: 10:00-14:00
ובימי חול בין: 10:00-19:00
ניתן לקבל משכנתא עד 30% ממחיר הדירה
קבלנים עם קבלות
שמשון זליג בע"מ אחים דוניץ בע"מ
משרד מכירות באתר נס ציונה נוה כרמית רח' הבילוים טל' 08-475391 • מכירות בשעות 9-13 16-19 ראשל"צ שמשון זליג בע"מ ודוביטסקי 65 טל' 03-941180

תפוח ועץ

350 לילדים ולהורים

ממדף הספרים

טביעת אצבעות

להיות מישהו אחר ● מאת: יפה האוזר ● ציורים: אבי כץ ● הוצאת מודן ● 125 עמודים.

ארבעה־עשר סיפורים קצרים. כל אחד מתאר קטע קצר מחייהם של בני־נוער החיים איתנו, כאן ועכשיו. סך־הכל: לא רע, אבל גם לא טוב. הכתיבה גולשת לעיתים לתיאורים „שיריים", בלשון גבוהה שלא מתאימה לשאר חלקי הספר. השיחות לא אמינות, אבל גם לא ממש צורמות. מורגש חסרונה של טביעת אצבעות אישית של מי שכתב את הספר. אפשר לחשוב שהסופרת עצמה מבקשת „להיות מישהו אחר". בקיצור: ספר בינוני. באמת שאין יותר מה לומר עליו.

הידרדרות

דרדרת ● מאת: ס.ג'. פיטרסן ● תרגום ועריכה: דרור ריסין ● הוצאת אלפא/זמורה ביתן ● 169 עמודים.

הדבר הזה הוא ספר, כמו שפולי קפה הם „מזון לציפורים". כלומר, נותנים לכם את זה, אומרים לכם שזה ספר, ואתם, תרצו – תאכלו (ותקראו). לא תרצו? לא תקראו. אני קראתי, אבל רק מפני שמשלמים לי בשביל זה. ובזמן הקריאה חשבתי שהתשלום אינו מצדיק את ביזבוז הזמן ואת השיעמום.

כמה ילדים יוצאים לטיול בשמורת טבע. שלושה פרחחים רכובים על אופנועים מתנכלים להם, וזו בעיה. על השלד הזה אפשר היה, אולי, „להלביש" סיפור טוב. במקום זה נותנים לנו כאן תיאורים אינסופיים של פרטים לא חשובים, שיחות של סתם הנמשכות כאורך הגלות. הסיפור עצמו ממש טובע בים של מלים מיותרות. בקיצור, ריח השיממון עולה מכל עמוד.

נראה שלעורכי הסידרה (וכן, מרובר בספר אחד מתוך סידרה...), יש דעה לא־הכי־טובה על יכולת השיפוט של בני־הנוער בארץ. אני במקומכם, רק בגלל זה, הייתי מתאמץ להוכיח להם את ההיפך. מה אני ממליץ? לקרוא רק אם ממש אין לכם מה לעשות.

לפני היות הטלוויזיה

הרוזן רוטרט ● מאת: אנתוני הופ ● תרגום: משה דור ● ציורים ועטיפה: אבי כץ ● הוצאת כתר ● 209 עמודים.

הסיפור התחיל, בעצם, בספרו הידוע של אנתוני הופ: „השבוי מזנדה". ספר ההמשך המונח לפנינו, כמו הספר הראשון, מתאר את תככי חצר־המלוכה במדינה הזעירה הדמיונית „רוריטניה", איי־שם במרכז אירופה.

המלך, המלכה, יועציהם, והאיש הדומה כשתי־טיפות מים למלך – חיים, אוהבים, שונאים, מרגלים, בוגדים ונוקמים. בקיצור, ממש גירסה מוקדמת של סדרות טלוויזיה כמו „דאלאס", „שושלת", „תחרה", „חיים אחרים" וכו'. יש הרואים כאן סאטירה על החברה האירופאית בסוף המאה שעברה. גם אם נניח שכך הוא, אין בידינו תשובה לשאלה: למי נחוצה היום גירסה חדשה של סאטירה, על חברה שעברה כבר מן העולם?

לא קראתי את הספר במקור, ולכן איני יודע אם עלי להפנות את ההערה הבאה למחבר או אל המתרגם. כך או כך, ההוצאה העברית הנוכחית כתובה בלשון חגיגית, מדוייקת, מדוקדקת ו„מפומפמת" להפליא. אם אומר שאין זו, לדעתי, שפה שתמשוך את בני־הנעורים החיים כאן ועכשיו, אהיה נוקט לשון המעטה.

בכל זאת – מי שאוהב את „שושלת", שינסה לאהוב גם את הספר הזה.

יבשם עזגד

בשול בביק־צ'ק

שׁוֹקוֹ אֲמֶרִיקָנִי

אִמָּא אַחַת שָׁלְחָה לִי מִכְתָּב מְאֹד דָּחוּף. בּוֹ הִיא מְסַפֶּרֶת לִי שֶׁהִיא וּבְנָהּ הָיוּ לִפְנֵי כַּמָּה חֳדָשִׁים בְּאָמֶרִיקָה, וְאַחֲרֵי שֶׁהֵם חָזְרוּ מִשָּׁם, פִּתְאֹם הִסְתַּבֵּר לָהֶם שֶׁהַשּׁוֹקוֹ בְּאָמֶרִיקָה הַרְבֵּה יוֹתֵר טָעִים מֵהַשּׁוֹקוֹ בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. "אֵיךְ אַתְּ מַסְבִּירָה אֶת זֶה?" שָׁאֲלָה אוֹתִי הָאִמָּא.

מַמָּשׁ לֹא הָיְתָה לִי תְּשׁוּבָה. מְעַנְיֵן לִי לָדַעַת דָּבָר כָּזֶה, אֲנִי הֲרֵי לֹא שׁוֹתָה שׁוֹקוֹ לֹא כָּאן וְלֹא בְּאָמֶרִיקָה. אֲנִי גְּדוֹלָה, וַאֲנִי שׁוֹתָה קָפֶה. אֲבָל בִּגְלַל שֶׁאֲנִי גְּדוֹלָה, יָדַעְתִּי מָה עוֹשִׂים כְּשֶׁיֵּשׁ בְּעָיַת שׁוֹקוֹ אָמֶרִיקָנִי לְעֻמַּת שׁוֹקוֹ יִשְׂרְאֵלִי. פָּשׁוּט מְטַלְפְּנִים לְנִירָה רוּסוֹ, שֶׁהִיא בַּשְׁלָנִית חֲשׁוּבָה, וְחוּץ מִזֶּה, פַּעַם הִיא גָּרָה כַּמָּה שָׁנִים בְּאָמֶרִיקָה. אָז טִלְפַנְתִּי, וְהִנֵּה יֵשׁ לִי תְּשׁוּבָה.

כָּכָה עוֹשִׂים שׁוֹקוֹ אָמֶרִיקָנִי:

שָׂמִים בְּסֵפֶל כַּפִּית אַחַת קָקָאוֹ רָגִיל מִסּוּג מְשֻׁבָּח וְכַפִּית אוֹ שְׁתַּיִם סֻכָּר. עַכְשָׁו שָׂמִים כּוֹס חָלָב בְּתוֹךְ סִיר וּמַתְחִילִים לְחַמֵּם אוֹתוֹ. כְּשֶׁהֶחָלָב כִּמְעַט רוֹתֵחַ, מַכְנִיסִים לְתוֹכוֹ 2 חֲתִיכוֹת מַרְשְׁמֶלוֹ (אַתֶּם יוֹדְעִים, הַלָּבָן־וָרֹד הַזֶּה). כְּשֶׁהַמַּרְשְׁמֶלוֹ נָמֵס בֶּחָלָב, מוֹזְגִים אֶת הֶחָלָב לְתוֹךְ הַסֵּפֶל עִם הַקָּקָאוֹ וְהַסֻּכָּר. עָשִׂיתִי אֶת זֶה מִיָּד לַיְלָדִים שֶׁלִּי, וְהֵם לִקְּקוּ אֶת הַשְּׂפָתַיִם. הִנֵּה, בִּגְלַלְכֶם גַּם אֲנִי הִרְוַחְתִּי.

דניאלה שמי

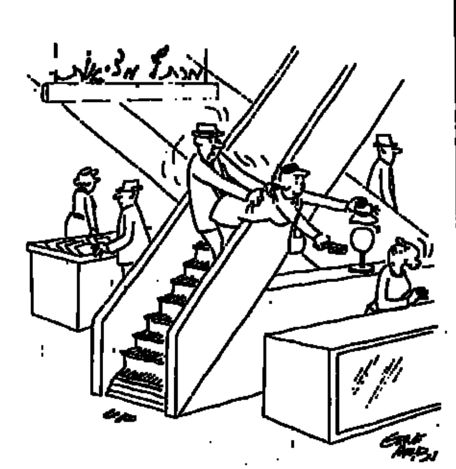

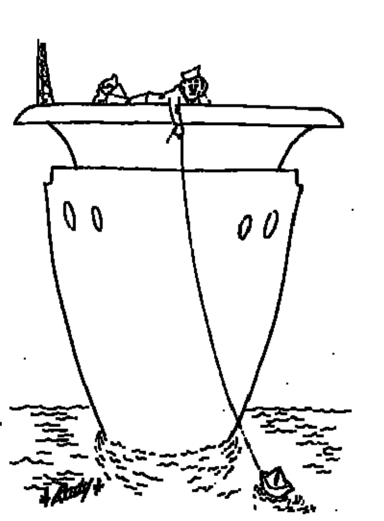

כרטיס כניסה

ולמה לא צפור ירוקה?

הציפור הכחולה ● תיאטרון מריונטות „מיטהרות" ● לגיל הרך ● 45 דקות. בתכניה כתוב: שנתן ציבות לאגדת הצפור הכחולה של פזו, האגדה הידועה על האושר שאנחנו מחפשים רחוק והוא נמצא הנה, ממש אצלנו. האגדה המועלית כאן לעומת זאת, עוסקת בנסיך [illegible] שמכשפה רעה הפכה אותו לציפור כחולה ושיכלה לחיות רק באותה מדה, מפני שתאהב בנסיכה פלורין, שאמה החורגת [illegible] מסורה סיפור מאגדות, בחתונה שתאהב בכתם שלה המכונה והמשפה. [illegible] של הסיפור להיות בן אנוש והנסיכה פלורין מתגלה בארמונה לא קטנה, והשניים חיים באושר ועושר עד עצם היום הזה. אבל מה לאלה ולפזו.

אני חיכיתי לחוויה המרגשת שתסעיר [illegible]. אבל זה לא קרה. האגדה הזאת תפורה מקרעי אגדות שאנחנו מתקרים גסים מאוד. מן מבחינה הטכנית היתה הבמה יפה והבובות די חמודות. אבל גם כאן היה הקסם קצר וחלף כרגע. [illegible] אין די בבמה יפה שהרי היא רק חלק מההצגה. הבחנתי בכמה מוזר קטעים ארוכים ובכי עליה במיוחד, השמעו מתוך פסקול, שלא תתרחשות על הבמה, יותר מזה המסך היה אפילו סגור. הפעלת הבובות היתה גסה מגושמת ולא מרשימה.

בובות יפות אפשר לקנות בחנות, אבל כשקונים כרטיס להצגה, רוצים שתהיה מעניינת, מושכת, מקסימה, מצחיקה או עצובה. לא קיבלתי תמורה מלאה לכספי.

שרה ארבן

יין המשמר

גָּדוֹל הָעוֹשֶׂה מֵאַהֲבָה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה מִיִּרְאָה.

(סוטה, ל"א)

★

לֹא תַּשִּׂיג לְעוֹלָם מַה שֶּׁתֹּאהַב עַד שֶׁתִּסְבֹּל הַרְבֵּה מִמַּה שֶּׁאַתָּה שׂוֹנֵא, וְלֹא תִּנָּצֵל מִמַּה שֶּׁאַתָּה שׂוֹנֵא עַד שֶׁתִּסְבֹּל הַרְבֵּה מִמַּה שֶּׁאַתָּה אוֹהֵב.

(שלמה בן גבירול)

מדף הצעצועים

בסימן יצירתיות

או שאוהבים לעבוד בגבס, או שאין אוהבים. אדישות לנושא לא מצאתי מעולם. „צעצועי דיאמנט" הוציאו לאחרונה ערכת בניה בגבס, שתמצא חן בעיני רבים: בתוך מזוודה מפלסטיק קשיח, נמצא כל הציוד הדרוש – שקית אבקת־גבס, אותה יש לערב במים, ותבניות ליציקת מכוניות. במזוודה יש גם סידרת צבעי־גואש, למי שמבקש לצבוע את המוצר המוגמר.

בביתי שלי לא הצלחתי למצוא אוהבי גבס, שיסכימו לתת ידם בחומר ובמים. אך אין לי ספק שאוהבי יציקות ועבודות כפיים, יוכלו להפיק מערכה יפה זו שעות של הנאה. המחיר 33 ש"ח, נכון לינואר.

בסימן יצירתיות שונה לגמרי – משחק של הוצאת הספרים „מודן", הפועלת לאחרונה, כך נראה, גם לתחום המשחקים – משחק עשוי קרטון, הנקרא „הבובות המתקפלות של מיני ומיקי". זוהי ערכה, המוגשת בתוך חוברת, כשבריכת החוברת משמשת בסיס למשחק, ואילו את הדפים תולשים בעדינות, מפרקים בקלות ומתקפלות דמויות המשחק. בכריכת החוברת יש חריצים, בהם מתלבשים, אחרי קיפול, חלקי המשחק. על כל חלק רשום מספר מתאים לחריץ המיועד.

התענוג שבמשחק הוא כפול, שכן הקרטון משמש בסיס לשני משחקים: מצידו האחד אפשר לבנות את מיקי־מאוס וחבריו, הנוטלים חלק ברודיאו סוער, ואילו בצידו השני ממוקם ביתם הפרטי. נחמד.

שושנה חן

השקע בעצמך! נצל חלק משעות הפנאי ללימוד מקצוע או שפה

1988 הוותיק הגבור 10 שנים ברציפות

מבצע החודש! חינם
• קסטה ללימוד עצמי
• מילון עברי-אנגלי

תוך זמן קצר להפליא, תוכל ללמוד, לשמוע, לדבר, לקרוא ולכתוב אנגלית נכונה בשיטת הוראה אינדבידואלית המותאמת במיוחד לך!

כמה שווה לך לשלוט באנגלית

קורסי ערב ובוקר או שעורים פרטיים. טיפול אישי, משקה חם, לימוד בקבוצה קטנה.
• 12 רמות לימוד (לכל גיל ורמה).
• אנגלית לבגרות • הכנה ל־TOEFEL
• קורסים למתחילים — A.B.C
(מיועד למחוסרי כל ידע קודם באנגלית. השיטה האמריקאית מבטיחה לך התגברות מחסום השפה והפחד "לפתוח את הפה")
• קורסים לעובדי מוסדות ומפעלים (שכה"ל - הוצאה מוכרת ע"י שלטונות המס)
חינם — 24 שעות ביממה: חייג/י ברגע זה לטל 03-295529, 02-221933, 03-726132, 04-669041, ותקבל/י לביתך פרוספקט והזמנה למבחן התאמה — חינם.
אנגלית לתלמיד
לתלמידי עממי חטיבות ותיכון
שעורי עזר אחה"צ
קורסי קיץ לכל כתה ורמה
הינך מוזמן למבחן התאמת רמה ולשיחת יעוץ חינם בסניפנו הקרוב אליך

משרדינו פתוחים בין השעות 09.00-19.30 רצוף.
תל־אביב בן־יהודה 32 בנין אל על ח 510 טל 291858 | תל־אביב דיזנגוף 115 | רמת־גן ביאליק 48
ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל 221933 | באר שבע העצמאות 49 | חיפה | ק. חיים וביאליק
הרצליה סוקולוב 35 | כפר סבא | פתח־תקוה | נתניה
רמלה | בת־ים | חולון | קרית אונו
ראשל"צ | רחובות | אשדוד | אשקלון

המכונים האמריקאים לשפות

מדור לימודים

טכנאי שירות וידאו - טלוויזיה

• מסלול שנתי למחוסרי ידע באלקטרוניקה
• מסלול חצי־שנתי לאלקטרונאים.
• לחיילים משוחררים תנאים מיוחדים
• רוב הקורס בעבודה מעשית - הכוונה לעבודה למסיימים.
כולל קורס לאנטנות צלחת לוויינים!
לקליטת שידורי לוויינים וטלויזיה בכבלים
ללא תלות בגיל, השכלה או ידע באלקטרוניקה
סידור מיוחד למשרתים במילואים
חינם 24 שעות ביממה: חייג/י ברגע זה לטל. 03-660893, 04-664505, 057-73714, גם בלילות ובשבתות. מסור/י פרטיך, ותקבל/י לביתך פרוספקט והזמנה למבחן התאמה - חינם.
מקצוע נדרש • הכנסה גבוהה עבודה מעניינת
לימודי ערב פעמיים בשבוע
משרדינו פתוחים בין השעות 19.30-9.00 רצוף | תל־אביב הירקון 48 | חיפה ביאליק 17 | באר־שבע העצמאות 49 | ירושלים יפו 36
מכון להכשרה מקצועית

הנהלת חשבונות
קורס כתבות או אנגלית, חינם לכל נרשם
הרשמה לקורסים סוג 3; 2+1
מכון ישראלי למינהל

עיצוב פנים
קורסי בוקר וערב בת"א, חיפה, ירושלים באר־שבע
הקורס לעיצוב פנים מיועד לבעלי נטיה אסתטית ויצירתית המתכוונים להפוך להיות מעצבי פנים מקצועיים, לבעלי חנויות שחשוב להם למשוך קהל לקוחותיהם, לבעלי אולמות תצוגה ולכל אדם הרוצה לדעת כיצד לתכנן ליהנות מהמרחב שלו בנוחה ובנחות מירבית.
תכנית הלימודים
שרטוט ארכיטקטוני, שירטוט לעיצוב פנים, גאומטריה תאורית, תיכנון ארכיטקטוני, חומרים תעשייתיים, פרטי בנין, נגרות וריהוט, עקרונות סטיילים ותזוק, צבע, תאורה, ריהוט טקסטיל ועוד.
הינך מוזמן/ת לשיחת יעוץ ומבחן התאמה חינם ללא כל התחייבות מצידך.
מכון להכשרה מקצועית

עיצוב אופנה
קורסי בוקר וערב לעיצוב אופנה
הרשמה לקורסי בוקר וערב בת"א ובחיפה.
אם את/ה מחפש/ת מקצוע מעניין, יצירתי ומקורי עיצוב אופנה הוא האתגר בשבילך.
הקורס מיועד לבעלי/ות מודעות אופנתית, טעם מעולה, כשרון עיצוב וחוש אסתטי
הינך מוזמן/ת לשיחת יעוץ מבחן התאמה ללא כל התחייבות מצידך
חינם - 24 שעות ביממה! טלפן/ני עכשיו לטל. 03-295529, 04-669041, בלילות ובשבתות. מסור/י פרטיך ותוזמן/י לראיון ומבחן התאמה - חינם.
מכון להכשרה מקצועית

למד בגרות בקלות וחסוך $ 1,000
הרשמה לקורסים מזורזים למועדי יוני 88', ינואר 89', לימוד בכתב, לימוד ערב או משולב לפי בחירה.
חינם - 24 שעות ביממה
המכונים האמריקאים להשכלה בכתב בשתוף המכונים הבריטים. 35 שנות נסיון. 95% הצלחה

מכון ישראלי למינהל | מרכז ישראלי לתקשורת המונים
קורס דו שנתי לקומוניקציה ברמה אקדמאית לעיתונאות, יחסי ציבור, דוברות, פרסום וטלויזיה בהנהלת מר נח הלפרין.
לימודי תקשורת המונים כמקצוע, ברמה אקדמאית, עם מיטב מומחים בשטח.
פרט להרצאות והדגמות, הלימודים ילוו גם בסדנאות ופרויקטים מעשים, הפקת סרטי ווידאו, מסיבות עיתונאים, הוצאת עיתון וראיונות עם אישים מרכזיים
הלימודים בשעות הערב
תכנית הלימודים כוללת:
עתונות — מבואות בעתונות • תחקיר עיתונאי • ידיעות וכתבות • דרכים להשגת ידיעות ומידע • טיפול בנושאים רגישים • שיכתוב • תורת הראיונות • סיקור עיתונאי ועוד דוברות ויחסי ציבור — מבואות • טכניקות עבודה • יעוץ תקשורת • יחסי ציבור למוצר • בניית תדמית • עיצוב תדמית לאישות • מסיבת עתונאים • ניסוח תגובות • דובר שר • יעוץ והחלטות הדובר ועוד • פרסום — מבואות • השפעת הפרסום • סוגי מדועות • טכניקות לבניית תכנית פרסום • הרעיונות • קהל המטרה • תקציבאי • תמלילן • מעצב • סרט פרסום • פרסום חוצות • שיווק • הפסיכולוגיה בפרסום • כתבה פרסומית ועוד • תקשורת אלקטרונית — מבואות • תראיון הפסיכולוגי • המגיש • התחקירן • כתבת תחקיר • חומר תעודי • חדשות • התפיסה החזותית • המרואיין והמראיין • קריינות • כתב חוץ • כתבת שטח • כתבת אולפן • עבודה בוידאו • שידור חי • "בישולי" אולפן ועוד •
תל־אביב בן־יהודה 32 בית אל־על ח. 510
טל: 291858, 295529, 201392
תכנית לימודים מפורטות והרשמה: בין השעות 00-9 30-19 רצוף

למד/י גרפיקה וציור בביתך בזמנך הפנוי
לקבלת פרוספקט חינם ומבחן התאמה כשרון גרפיקה ללא כל התחייבות מצידך
טלפן/ני 24 שעות ביממה 03-868410
המכונים האמריקאים להשכלה

גרפיקה
הרשמה לקורסי בוקר וערב בת"א
הקורס לגרפיקה ועיצוב מיועד לבעלי נישה למקצוע ונתונים כמו דייקנות וסדר, נישה אסתטית, קריאטיביות וכד'
לכ': המדרשה לגרפיקה ולציור ת.ד. 36259 ת"א מיקוד 61361. נא לשלוח לי פרוספקט על קורסי גרפיקה.
משרדנו פתוח כל יום בין השעות 19.30-9.00 רצוף ת"א בן־יהודה 32 בית אל־על ח.510 טל. 295529
חינם 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון: 03-295529, 03-291858. גם בלילות ובשבתות מסור את שמך ותוזמן לראיון ומבחן התאמה חינם.

גם מזכירה רפואית וגם מזכירה בכירה בקורס אחד
הרשמה לקורסי בוקר וערב.
מכון ישראלי למינהל

יעוץ מס
המקצוע המבוקש היום
הרשמה לקורסי בוקר וערב
מכון ישראלי למינהל

המכונים
המכונים האמריקאים לשפות
המכון הישראלי למינהל
המכון להכשרה מקצועית
28 שנות נסיון, 250,000 בוגרים